

ΠΑΡΕΜΒΟΛΗ

Τεύχος 111 • Τιμή τεύχους: 3,5€

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

"ΣΤΗΣ ΨΥΧΗΣ ΤΟ ΠΑΡΑΠΕΡΑ..."

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

Κάλλιστος Ware, Επίσκοπος Διοκλείας
Αλέξανδρος Κακαβούλης
Γρηγόρης Βασιλειάδης

Γεώργιος Φίλιας:

"Το συναίσθημα στη Λατρεία"

π. Βασίλειος Θερμός

"Πού βαδίζει η οικογένεια;"

Ραδιοκαταγραφές

για νέους ακροατές που
δεν παραμένουν θεατές

Συνεντεύξεις

Ρεπορτάζ

Απόψεις

Γκάλοπ

...η ραδιοφωνική
συντροφιά της Χ.Φ.Ε.
καταγράφει
την επικαιρότητα!

Κάθε Σάββατο, 7-7.30μμ,
στους 91,2 fm της
Πειραιϊκής Εκκλησίας!

...εδώ η φωνή μας
ακούγεται δυνατά!

www.xfe.gr

σταθερά στο μέλλον

Σύντομα κοντά σας
με την
ανανεωμένη μας
ιστοσελίδα!

Αναζητήστε μας και στο facebook:
"Χριστιανική Φοιτητική Ένωση"

επικοινωνία
xfe@xfe.gr

ηλεκτρονικές
εγγραφές στην

ΠΑΡΕΜΒΥΛΗ

Αυτοί δεν ήταν Charlie

Παρίσι, 7 Ιανουαρίου 2015, Σύναξη Ιωάννου Προδρόμου: Σε μία Γαλλία που θέλει να λέγεται πολυπολιτισμική συγκρούονται δύο πολιτισμοί, δύο αξιακά συστήματα, το ευρωπαϊκό (έστω σε παραφθαρμένη εκδοχή) με εκείνο του Ισλάμ. Το πρώτο θέλησε να επιβάλει την ελευθερία της έκφρασης στο δεύτερο. Όμως το δεύτερο αντέδρασε με βία στο μη σεβασμό του

από το «άπιστο» πρώτο, αποδεικνύοντας τη φενάκη αυτού του τύπου της πολυπολιτισμικότητας, της δίχως πραγματικό σεβασμό στην πίστη του άλλου. Τζιχαντιστές μπαίνουν στα γραφεία του γαλλικού περιοδικού "Charlie Hebdo" και εκτελούν εν ψυχρώ δώδεκα άτομα, μεταξύ των οποίων τον αρχισυντάκτη και σκιτσογράφους της σατυρικής εφημερίδας. Αιτία αυτή τη φορά η απεικόνιση του Προφήτη Μωάμεθ στις γελοιογραφίες των σελίδων της. Η ευρωπαϊκή και διεθνής κοινή γνώμη σοκάρεται! Πορεία δεκάδων χιλιάδων ανθρώπων διοργανώνεται στο Παρίσι και σε άλλες ευρωπαϊκές πρωτεύουσες, με τη συμμετοχή των ηγετών της Ευρώπης, των ΗΠΑ, του Ισραήλ και άλλων δυνάμεων. Στην Ελλάδα οργανώνονται πορείες και συγκεντρώσεις με το σύνθημα "Je suis Charlie". Μικροί και μεγάλοι, πολιτικοί, ηθοποιοί και άσημοι άνθρωποι, με καρτέλες στους δρόμους ή δημοσιεύσεις με την παραπάνω φράση στο διαδίκτυο, χαρίζουν αφειδώς στον εαυτό τους πιστοποιητικά ελευθερίας, ειρήνης και προοδευτισμού κατά της βίας και της φμίωσης της ελευθεροτυπίας. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο απέτισε φόρο τιμής, οι σημαίες της Ε.Ε. κυμάτιζαν μεσίστιες. Όλοι «έκαναν το καθήκον» τους καταδικάζοντας διαρρηδην όχι το αίτιο αλλά το σύμπτωμα, διαγκωνιζόμενοι σε έναν πανευρωπαϊκό στρουθοκαμηλισμό που ήθελε να δει, όχι το υποκείμενο, αλλά το αντικείμενο της ομαδικής δολοφονίας, περιποιώντας σ' αυτό τιμή μάρτυρα του état laïque.

Λιβύη, 15 Φεβρουαρίου 2015, μνήμη του μαρτυρήσαντος Ονήσιμου αποστόλου: Είκοσι ένας Αιγύπτιοι Κόπτες Χριστιανοί αποκεφαλίζονται σε μία

παραλία από ισλαμιστές¹. Βιντεοσκοπώντας την «θεάρεστο» πράξη τους, στέλνουν, όπως δηλώνουν, «αιματοβαμμένο μήνυμα σε όλες τις χώρες του Σταυρού» -μεταξύ αυτών και τη δική μας. Η κάμερα συλλαμβάνει κάποια χείλη να λένε το τελευταίο τους «μνήσθητι» στον Κύριο, στο Όνομα του οποίου μαρτυρούν λίγα λεπτά αργότερα. Αποκεφαλίζονται και οι είκοσι ένας. Ο φακός αιχμαλωτίζει τη θάλασσα να κοκκινίζει από το αίμα. Λίγες ημέρες νωρίτερα, σαράντα πέντε Χριστιανοί κήκκαν ζωντανοί, για την πίστη τους, στο δυτικό Ιράκ² από ισλαμιστές.

Όμως όλοι αυτοί δεν ήταν Charlie. Γι' αυτούς δεν θα διαδηλώσουν οι ηγέτες του κόσμου. Δεν θα γίνει καμία πορεία, καμία κινητοποίηση στα social media. Άλλωστε, αυτοί δεν πέθαναν ως δημοσιογράφοι. Αυτοί δεν δήλωσαν άθεοι. Δεν προσέβαλαν, στο όνομα της ελευθερίας της έκφρασης, την πίστη, τις ιδέες και τις αξίες των άλλων αποκτώντας πλούτο και φήμη. Παρέμειναν μέχρι τέλους άσημοι μαθητές του Σταυρού. «Άγιοι που δεν θα γιορταστούν, γιατί δεν θα τους βρουν ημέρα που ταιριάζει. Άμυαλοι που πέσαν στην φωτιά για να 'χει τ' όνειρο φωλιά για να κουνιάζει»³. Ο θάνατος τους μια είδηση «στα ψιλά» των εφημερίδων ή λίγο πριν το δελτίο καιρού στα δελτία ειδήσεων. Το πλήθος τους, μια στατιστική -εξάλλου πλέον είναι καθημερινό φαινόμενο, κατάντησε ρουτίνα η είδηση. Κι όμως, δυο χιλιάδες χρόνια, η Εκκλησία συνεχίζει να γνωρίζει τέτοιους μάρτυρες που δεν ήταν Charlie και που μας θυμίζουν ότι οι αγιογραφίες στους τοίχους του ναού δεν είναι μια φολκlor τεχνοτροπία, αλλά μια διαχρονικά ζωντανή επικαιρότητα που συντονίζεται καρδιακά με μια αληθινή ζωντανή πίστη στο πρόσωπο του Εσταυρωμένου Χριστού.

#LiveJe

¹ Εφημ. «Πρώτο Θέμα», 15-2-2015.

² Εφημ. «Τα Νέα», 18-2-2015.

³ «Άγιοι», Στίχοι: Θανάσης Παπαθανασίου, δίσκος «Μαγγανέες», 2012.

Ιδιοκτήτης: Χριστιανική Φοιτητική Ένωση
Ορθόδοξο Χριστιανικό Σωματείο

Καρύτση 14 - 105 61 Αθήνα, Τηλ. - Fax: 210 32.37.154

www.xfe.gr • e-mail: xfe@xfe.gr

www.paremboli.gr • paremboli@xfe.gr

Διευθύνεται από συντακτική επιτροπή.

Η Σύntαξη διατηρεί το δικαίωμα να μη δημοσιεύει
ή να συντέμνει τα κείμενα κατά την κρίση της

Εκδότης - Υπεύθυνος κατά νόμο: Γεώργιος Πράρας

Διευθυντής Σύntαξης: Παναγιώτης Φαραντάτος

Συντακτική επιτροπή: Αναστασία Μπιστσάνη, Αγγελική Καϊκάνη

Συντάκτες:

Διονυσία Αραβοπούλου, Αλέξης Βλάχος, Μαρία Γούλα, Ελισάβετ Κομνηνού,
Κυριακή Λουλουδάκη, Μαρία Λουλουδάκη, Παναγιώτης Μαρκόπουλος,
Αθανάσιος Μπαλής, Γιάννης Μπέκος, Βασιλική Μπέκου, Σοφία Μπουγά, Μαριαλένα
Μωραΐτου, Μηνάς Νάϊδος, Κλεάνθης Νιζάμης, Μαρία Παπαδημητρίου, Θωδωρής
Παπαμιάλης, Μόνικα Παππά, Φιλοθέη Παππά, Γιώργος Πράρας, Ανδρέας Στού-
μπου, Ευτυχία Στούμπου, Ακριβή Στραγαλινού, Πηνελόπη Τερζάκη, Δήμητρα Τζάφα,
Φωτεινή Τερζάκη, Κώστας Τσιφτίσης, Αθηνά Χαραλάμπους,

Υπεύθ. Μην/ωστος: Βασίλης Κυρβασιλής, Διονυσία Μαγούλη

Καλλιτεχνική επιμέλεια: Καλλιόπη Βγόντζα, Κυριάκος Παπαδόπουλος

Φωτογραφική επιμέλεια: Αγγελική Καϊκάνη, Αλέξανδρος Παλαιός, Όλγα Ράλλη.

Επιμέλεια διορθώσεων: Σοφία Μπουγά

Δημιουργικό - Παραγωγή:

«Λυχνία Α.Ε.», Υιοί Θ. Βγόντζα

Ανδραβίδας 7, Χαμόμυλο Αχαρνών, Τηλ. 210 34.10.436, www.lychnia.com

Τιμή τεύχους: 3,5€

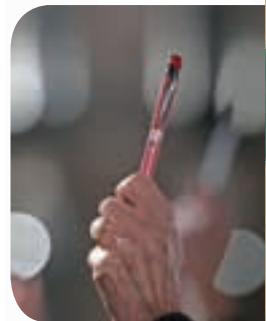
Συνδρομή Εξωτερικού: 20€ • Συνδρομή Εσωτερικού: 12€

Αριθμός άδειας: 868 • Κωδικός: 015475.

Περιεχόμενα

ΟΚΤ - ΝΟΕΜΒ - ΔΕΚ 2014 | Έτος ΚΣΤ' | Τεύχος: 111

- 1 Σύntαξη
- 2 Περιεχόμενα
- 3 Στης ψυχής το παραπέρα...
- 4 Σώμα, ψυχή και πάθος
- 7 Αγάπη και παθογένεια στις ανθρώπινες σχέσεις
- 10 Λαθρεπιβάτες...
- 12 Πες μου πιο φόβο αγάπης πάλι...
- 16 Το συναίσθημα στη λατρεία της Εκκλησίας
- 19 «Οικογένεια: Πού βαδίζει;»
- Ψυχολογική και Θεολογική προσέγγιση
- 23 Η σημασία της αυτογνωσίας
- 25 Αλκυονίδες μέρες
- 26 Je suis Charlie
- 28 Made in China
- 30 Θάνατος. Το μόνο σίγουρο
- 32 Από την εξόρμηση στη Θράκη
- 35 Φάσεις και αντιφάσεις
- 38 Τόν ήλιον κρύψαντα
- 39 Θέματα Πνευματικής Ζωής
- 40 Συμβαίνουν
- 42 Δραστηριότητες
- 44 Η φωνή των πατέρων
- 45 Έντεχνο

Οι απόψεις που διατυπώνονται στα άρθρα, τις συνεντεύξεις και τις λοιπές δημοσιεύσεις δεν απηχούν κατ' ανάγκη και απόψεις της Συντακτικής Επιτροπής.

ΑΓΑΠΗΤΟΙ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ

- **Μην ξεχνάτε να ανανεώνετε εγκαίρως τη συνδρομή σας. Στην ετικέτα του πλαστικού φακέλου αναγράφεται η ημερομηνία λήξης της συνδρομής, π.χ. εάν γράφει 31/12/2012 σημαίνει ότι οφείλεται η συνδρομή των ετών 2013, 2014, 2015.**
- Η ανανέωση της συνδρομής μπορεί να γίνει με τέσσερις τρόπους:
 - α) στα γραφεία της Χ.Φ.Ε στην Αθήνα, οδός Καρύτση 14 (4ος όροφος) Θεσσαλονίκη (Αγ. Σοφίας 41) Πάτρα (Παντανάσσης 61) Λάρισα (Παπακυριαζή 30) Πειραιάς (Πραξιτέλους 137B).
 - β) στα βιβλιοπωλεία «ΖΩΗ»: Αθήνα (Καρύτση 14), Θεσσαλονίκη, Λάρισα
 - γ) με ταχυδρομική επιταγή στη διεύθυνση του περιοδικού (Καρύτση 14 Τ.Κ. 105 61 Αθήνα)
 - δ) ηλεκτρονικά μέσω διαδικτύου, στην ιστοσελίδα: www.xfe.gr

Γενικά για θέματα μηχανοργάνωσης τηλεφωνείτε στο 697-63.96.480

- Κάθε συνδρομή ισχύει για το ημερολογιακό έτος, δηλ. από 1/1 - 31/12. Αυτό σημαίνει ότι θα αποστέλλονται τα προηγούμενα τεύχη του έτους, εκτός αν υπάρχει διαφορετική δική σας υπόδειξη.
- Εάν για κάποιο λόγο επιθυμείτε να μην λαμβάνετε πλέον την «Παρεμβολή», ενημερώστε μας. Διαφορετικά το τεύχος θα αποστέλλεται και η συνδρομή σας θα εκκρεμεί.
- Εάν αλλάξει η διεύθυνσή σας, ενημερώστε μας εγκαίρως γράφοντάς μας και τα παλιά και τα νέα στοιχεία σας.
- Περιμένουμε τις παρατηρήσεις, τα σχόλια, τις αντιρρήσεις και τις προτάσεις σας για την «Παρεμβολή»!

Στης ψυχής το παραπέρα...

«Για να ξαναχτιστεί ο κόσμος πάνω σε νέες βάσεις πρέπει μονάχοι τους οι άνθρωποι να πάρουν έναν αλλιώτικο δρόμο. Προτού να γίνεις πραγματικός αδελφός για όλους τους άλλους, δε θα φτιαχτεί καμιά αδελφoσύνη... Ρωτάτε πότε θα πραγματοποιηθεί. Θα γίνει, μα πρέπει πρώτα να τελειώσει η περίοδος της ανθρώπινης απομόνωσης».

«Για ποια απομόνωση μιλάτε;, τον ρωτάω εγώ».

«Για την απομόνωση που βασιλεύει τώρα παντού κι ιδιαίτερα στον αιώνα μας, μα που ακόμα δεν ολοκληρώθηκε και δεν πέρασε η εποχή της... Όλοι στον αιώνα μας χώρισαν και γίνανε μονάδες, ο καθένας αποτραβιέται στη μοναξιά του, ο καθένας απομακρύνεται απ' τον άλλον, κρύβεται και κρύβει το έχει του και καταλήγει ν' απωθεί τους ομοίους του και ν' απωθείται απ' αυτούς».¹

Το απόσπασμά από τους «Αδελφούς Καραμάζοφ» μας συνάρπασε για την διαχρονικότητα και την επικαιρότητά του. Σε μιαν εποχή που ο «αλλιώτικος δρόμος» είναι κοινωνικό, πολιτικό και προσωπικό ζητούμενο, ο μεγάλος Ντοστογιέφσκι υπογραμμίζει την απομόνωση που βασιλεύει, τη μοναξιά που βασανίζει και την αδελφoσύνη που λείπει από τον μετανεωτερικό άνθρωπο που αντάλλαξε την ενότητα με την ατομική ελευθερία, πληρώνοντας ως τίμημα βαρύ την έλλειψη κοινωνίας με τους άλλους.

Στο τεύχος αυτό αποφασίσαμε να ασχοληθούμε με την ψυχή και την αλληλεπίδρασή της με το σώμα και τα άλλα πρόσωπα. Να δούμε τη σχέση με τα πάθη, και τις καταστάσεις της μοναξιάς και της επικοινωνίας, τη

σημασία της αυτογνωσίας για την πνευματική ζωή. Με τη βοήθεια ειδικών θελήσαμε να προσεγγίσουμε την αγάπη ως κατάσταση υπαρξιακή, οντολογική στην υγιή και στην ψυχοπαθολογική της εκδοχή. Ακόμα, να εντοπίσουμε την πηγή του άγχους, του φόβου και των στρεσογόνων παραγόντων που ταλαιπωρούν τον σημερινό άνθρωπο και να αναζητήσουμε τρόπους για την υπέρβασή τους. Θελήσαμε να δούμε τις ανθρώπινες σχέσεις στο σύστημα της οικογένειας, όπου εκείνη βαδίζει σήμερα και, τέλος, να εξετάσουμε το ρόλο του συναισθήματος και τα όριά του στη λατρευτική ζωή της Εκκλησίας σήμερα.

Όλα τα παραπάνω θέματα είναι τόσο κοινά και οικεία από την εμπειρική μας παρατήρηση, όσο και δυσπρόσιτα και απαιτητικά στην κατανόηση. Γι' αυτό απευθυνθήκαμε σε ανθρώπους καταρτισμένους, ώστε η εμπειρία και οι σπουδές τους, να τα καταστήσουν προσπελάσιμα και σε μας. Τους ευχαριστούμε καθέναν προσωπικά. Ιδιαίτέρως δε, ευχαριστούμε για την τιμή της συνέντευξης στην «Παρεμβολή», τον Σεβασμιώτατο Επίσκοπο Διοκλείας, κ. Κάλλιστο Γουέαρ, τον οποίο είχαμε την ευκαιρία να γνωρίσουμε προσωπικά, κατά τη διάρκεια της πρόσφατης επίσκεψής του στην Ελλάδα.

Στόχος μας δεν είναι η συρραφή κάποιων επιστημονικών απόψεων, αλλά η προσπάθεια να καταγράψουμε, μέσα από τις σελίδες που ακολουθούν, και να αναζητήσουμε διέξοδο απ' όλες εκείνες τις καταστάσεις που δυσκολεύουν την ύπαρξη, στενεύουν την ψυχή και δεν μας αφήνουν να χαρούμε την αίσθηση της απελευθερωτικής αγάπης του Χριστού.

¹ Φ. Ντοστογιέφσκι, Αδελφοί Καραμάζοφ, Β' 6, ΙΙ, τ. 2, 164.

Συνέντευξη με τον
Πανιερώτατο
Μητροπολίτη
Διοκλείας,
κ. Κάλλιστο Ware

« υποφέρουμε
τώρα στον
δυτικό κόσμο
από έλλειψη
της ελπίδας »

Σώμα, ψυχή και πάθη

Ποτέ δεν πρέπει να ξεχάσουμε
ότι ο Χριστιανισμός είναι
Ευαγγέλιο, δηλαδή «καλά
νέα» και στη μαρτυρία μας
ως Χριστιανοί πρέπει να
εκφράζουμε αυτή τη χαρά του
Χριστού, τη χαρά του Σταυρού
θα έλεγα, που δεν είναι το ίδιο
με την εξωτερική ευτυχία.

«Παρεμβολή»: Πανιερώτατε, έχετε πει ότι η αγιότητα δεν είναι ποτέ μονότονη και ότι μονότονη είναι πάντα η αμαρτία. Πώς εξηγείται η εμμονή μας με την μονοτονία; Κατά πόσο είναι μονότονη η αμαρτία όταν μπορεί να παίρνει τόσες μορφές-ποικιλίες;

Σεβ. Μητροπολίτης Κάλλιστος Ware: Όλοι οι άνθρωποι είναι κατ' εικόνα και ομοίωση του Θεού. Όμως ο Θεός μάς έχει χαρίσει το τίμιο δώρο της προσωπικής ελευθερίας κι έτσι, με την καλή χρήση αυτής της ελευθερίας, όλοι γινόμεθα κατ' εικόνα και ομοίωση κατά το δικό μας τρόπο. Το κατ' εικόνα εκφράζεται σε κάθε άνθρωπο κατά ένα προσωπικό τρόπο! Γι' αυτό οι άγιοι, οι οποίοι είναι πραγματικά κτιστές εικόνες του Άκτιστου Θεού, παρουσιάζουν μία μεγάλη ποικιλότητα. Κατά τη γνώμη των πολλών η αγιότητα δεν είναι τόσο ενδιαφέρουσα. Κατ' αυτούς, ενδιαφέρον έχει η αμαρτία. Ωστόσο, είναι αλήθεια το ακριβώς αντίθετο. Οι άγιοι μάς εκφράζουν το κατ' εικόνα κατά τον καλόν τρόπο. Κάθε άγιος έχει τον δικό του χαρακτήρα. Έτσι βλέπουμε μεγάλες διαφορές, παραδείγματος χάριν μεταξύ του αγίου Σεραφεΐμ του Σάρωφ και του αγίου Νεκταρίου του Πενταπόλεως ή μεταξύ του π. Ιωάννου της Κροστάνδης και του π. Αμφιλοχίου της Πάτμου, του γέροντα της νήσου, τον οποίο έχω συναντήσει προσωπικά πολλές φορές. Έτσι οι άγιοι είναι όλοι διαφορετικοί. Κάθε άγιος έχει τη δική του σχέση με τον Χριστό. Αντίθετα οι αμαρτωλοί εμφανίζουν κατά βάση μία μονοτονία κι έτσι η αμαρτία δεν είναι τόσο ενδιαφέρουσα.

«Π»: Στο Μεγάλο Απόδειπνο ζητούμε από το Θεό να διορθώσει τους λογισμούς μας: «τους λογισμούς διόρθωσον». Οδηγεί αυτό στο συμπέρασμα ότι τα πάθη μας πρέπει να τα μεταστρέψουμε, να τα διορθώσουμε ή να τα εκριζώσουμε και με ποιον τρόπο;

Κ.W.: Μεταξύ των Πατέρων και των εκκλησιαστικών συγγραφέων υπάρχουν δύο γνώμες για το θέμα αυτό. Και αυτή η διχογνωμία συναντάται επίσης και πριν τον Χριστιανισμό, στην Ελληνική Φιλοσοφία. Δηλαδή, μερικοί, οι στωικοί προπαντός, λένουν ότι τα πάθη καθ' εαυτά είναι κακά, είναι μία διαστρέβλωση του αληθινού ανθρώπου και έτσι, κατά τη γνώμη τους, πρέπει να απορρίψουμε ολοκληρωτικά τα πάθη, πρέπει να αποκτείνουμε τα πάθη, ώστε ο δίκαιος και άγιος άνθρωπος να μην έχει καθόλου πάθη. Αυτή τη γνώμη των στωικών, συναντούμε και στην Χριστιανική Παράδοση στον Κλήμη της Αλεξάνδρειας, κατά τον 2ο αιώνα μ.Χ. και στον Ευάγριο τον Ποντικό, κατά τον 4ο αιώνα, οι οποίοι έχουν δανειστεί αυτή τη γνώμη από τους στωικούς, ότι δηλαδή πρέπει να εκριζώσουμε τα πάθη και ότι ο άγιος άνθρωπος έχει «α-πάθεια», τουτέστιν δεν έχει πάθη.

Όμως υπάρχει και μία άλλη γνώμη, εκείνη του Αριστοτέλη, ο οποίος υποστηρίζει ότι τα πάθη είναι ορμές μέσα στον άνθρωπο και ότι, αυτά καθ' αυτά, δεν είναι ούτε καλά ούτε κακά, αλλά εξαρτώνται από την χρήση που επιφυλάσσει σ' αυτά κάθε άνθρωπος. Μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τα πάθη κατά καλόν τρόπο ή κατά κακόν τρόπο. Και αυτή τη γνώμη τη συναντούμε, όχι βέβαια σε τόσους πολλούς Πατέρες, αλλά οπωσδήποτε έχουμε μερικά παραδείγματα: Στα έργα παραδείγματος χάριν, του Ησαΐου, ο οποίος έζησε στην Παλαιστίνη τον

Ο στόχος μας ως Χριστιανών δεν είναι να είμαστε απλώς ευτυχισμένοι αλλά μάλλον να είμαστε χαρούμενοι. Και η χαρά του Χριστού πηγαίνει πολλές φορές μαζί με τον πόνο: «Δια του Σταυρού».

5ο αιώνα, και μερικά από τα έργα του βρίσκονται στην αρχή της Φιλοκαλίας, στον 1ο τόμο. Επίσης, ο Θεοδώρητος της Κύρρου κι εκείνος ομιλεί κατά αριστοτελικό τρόπο. Αλλά και σε μεταγενέστερους Πατέρες, όπως στον Άγιο Γρηγόριο τον Παλαμά, ομοίως θα βρούμε την ίδια γνώμη ότι ο σκοπός μας δεν είναι ο θάνατος των παθών αλλά η μεταστροφή, η μετάθεσή τους. Με άλλα λόγια, οι Πατέρες αυτοί λένουν ότι ο αγώνας μας πρέπει να εστιάζεται όχι στο να ξεριζώσουμε εντελώς τα πάθη αλλά στο να δώσουμε έναν καλό προσανατολισμό, μια κατεύθυνση προς το Θεό.

«Π»: Ο Πλάτων, όπως σημειώνετε και στο βιβλίο σας, αντιμετώπιζε το σώμα ως τάφο («σήμα» ήταν η λέξη η πρωτότυπη που χρησιμοποιεί) που φυλακίζει και δεσμεύει την ανθρώπινη ψυχή. Στην Ορθόδοξη Εκκλησία το σώμα και η ψυχή αντιμετωπίζεται ως μία ολότητα, ως συγκληρονόμος της αιώνιας Βασιλείας του Θεού. Πώς πιστεύετε ότι η διδασκαλία αυτή μπορεί να επικοινωνηθεί σήμερα στους ανθρώπους όταν το περιβάλλον στο οποίο ζούνε σε κοινωνικό επίπεδο χαρακτηρίζεται από επιλογές ευμάρειας, τρυφλής ζωής, καλοπέρασης και σε οικονομικό-πολιτικό επίπεδο από σχέσεις καπιταλιστικές, ήτοι στηριγμένες στην εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο. Μ' άλλα λόγια,

κατά πόσο είναι εύκολο αυτή την ολότητα σώματος και ψυχής να την καταλάβει ο άνθρωπος, που προτιμά να ευχαριστεί το σώμα και να αδιαφορεί για την ψυχή;

K.W.: Έχετε δίκιο ότι εμείς οι Χριστιανοί πιστεύουμε στην ενότητα του ανθρώπου. Ο άνθρωπος δεν είναι μονομερώς η ψυχή, αλλά είναι ψυχή και σώμα μαζί. Ο χωρισμός ψυχής και σώματος που γίνεται στον φυσικό θάνατο είναι κάτι αντίθετο στη θέληση του Θεού, ενάντιο στην αληθινή πίστη του ανθρώπου. Οι Χριστιανοί δηλαδή δεν πιστεύουμε μόνο στην αθανασία της ψυχής, όπως οι Έλληνες Φιλόσοφοι, αλλά πιστεύουμε και στην Ανάσταση του σώματος κατά την Δευτέρα Παρουσία του Κυρίου. Ο χωρισμός σώματος-ψυχής που επισυμβαίνει στον θάνατο είναι κάτι προσωρινό. Αλλά έχουμε και τότε το ζήτημα πώς να χρησιμοποιήσουμε κατά καλόν τρόπο το σώμα μας. Να είναι συνεργάτης και όχι πολέμιος.

Πρέπει πρώτον να ζητήσουμε απλότητα στη ζωή μας. Δυστυχώς, τώρα με την τεχνολογία, με τη ζωή που έχουμε στις μεγάλες πόλεις, έχουμε χάσει τη σχέση μας με το φυσικό περιβάλλον, πώς να χρησιμοποιήσουμε κατά θετικό τρόπο την ύλη. Πρέπει να επιστρέψουμε σε ένα πιο απλό τρόπο ζωής. Βέβαια, δεν μπορούμε να ζήσουμε σα να είμαστε στον 18ο αιώνα, δεν μπορούμε να πάμε πίσω. Όμως πρέπει να σκεφτούμε ότι κάτι δεν έγινε

**Στην χριστιανική παράδοση
η καρδιά είναι το πνευματικό
κέντρο εν τω οποίο
συναντούμε το Άγιο Πνεύμα.
Ο Θεός ενοικεί στην καρδιά.
Η καρδιά είναι το μεθόριο,
μπορούμε να πούμε, μεταξύ
κτιστού και άκτιστου.
Πρέπει να εισέλθουμε στην
καρδιά, να γνωρίσουμε
δηλαδή εκεί τον εαυτό μας και
μέσω αυτής της αυτογνωσίας
να έρθουμε σε διάλογο με την
Αγία Τριάδα**

καλά και ότι χάσαμε τη σχέση μας με την κτίση, με τα κτίσματα του Θεού και με απλότητα να επιστρέψουμε ώστε να αποκαταστήσουμε τη σχέση αυτή. Να δώσω ένα πολύ απλό παράδειγμα: μην πηγαίνουμε πάντα με το αυτοκίνητο. Να περπατήσουμε με τα πόδια, να φάμε απλά φαγητά, τέτοια πράγματα μπορούν να είναι η αρχή για μία ανανέωση της σωματικής φύσης. Ποτέ δεν πρέπει να ξεχάσουμε ότι το σώμα μας είναι ναός του Αγίου Πνεύματος. Ο άγιος Παύλος γράφει εναντίον της «σαρκός», δηλαδή εναντίον της πεπτωκυίας φύσεως του ανθρώπου, του σαρκικού φρονήματος, όχι όμως και εναντίον του «σώματος». Έτσι πρέπει να κάνουμε μία σαφή διάκριση, κατά τον άγιο Παύλο, μεταξύ «σαρκός» και «σώματος». Βέβαια, υπάρχουν άλλοι συγγραφείς που χρησιμοποιούν τη λέξη «σαρξ» κατά διαφορετικό τρόπο. Ωστόσο, το σώμα είναι ένα βασικό στοιχείο της ανθρώπινης κτίσεως. Δεν είναι ψυχή, είναι ψυχή και σώμα μαζί. Και είναι σημαντικό ότι στην αρχή της Πατερικής εποχής ο Άγιος Ειρηναίος της Λυών είχε τη γνώμη ότι το κατ' εικόνα και ομοίωση δεν σημαίνει μόνο την ψυχή αλλά ότι σημαίνει ψυχή και σώμα μαζί. Βέβαια άλλοι Πατέρες γράφουν ότι το κατ' εικόνα εκφράζεται μάλλον μέσω της ψυχής, αλλά προτιμώ τη στάση του Αγίου Ειρηναίου.

«Π»: Στην σημερινή εποχή ο άνθρωπος αγχώνεται. Αυτές οι αγχώδεις διαταραχές, η μελαγχολία, πιστεύετε ότι οφείλονται μόνο στους σύγχρονους ρυθμούς της ζωής, στην κατάργηση της απλότητας για την οποία πριν λίγο μας μιλήσατε ή συνδέονται και με την αλλοίωση της καρδιάς, από τους λογισμούς και τα πάθη;

KW: Ομιλείτε για την μελαγχολία και είναι αλήθεια ότι υποφέρουμε τώρα στον δυτικό κόσμο από έλλειψη της

ελπίδας. Πράγματι, ο άνθρωπος χωρίς ελπίδα δεν είναι πλέον άνθρωπος αλλά κάτι λιγότερο. Βέβαια όλοι θα έχουμε πόνο στη ζωή μας ή πόνο στην ψυχή ή στο σώμα ή και στα δύο. Στον κόσμο, όπως έγινε μετά την πτώση του ανθρώπου, όλοι βιώνουμε πόνο. Πρέπει όμως να αντιμετωπίσουμε τον πόνο. Χωρίς αυτόν δεν θα ήμασταν πλήρεις άνθρωποι. Όμως ο πόνος δεν σημαίνει μελαγχολία ή απώλεια της ελπίδας. Ο στόχος μας ως Χριστιανών δεν είναι να είμαστε απλώς ευτυχισμένοι αλλά μάλλον να είμαστε χαρούμενοι. Και η χαρά του Χριστού πηγαίνει μαζί πολλές φορές με τον πόνο: «Δια του Σταυρού», όπως λέμε στον Όρθρο μετά το Ευαγγέλιο, «Διά του Σταυρού χαρά έγινε σε όλον τον κόσμο». Και έτσι Σταυρός και Ανάσταση, χαρά και πόνος πηγαίνουν μαζί. Ίσως το μεγαλύτερο πρόβλημα του Χριστιανισμού στη Δύση είναι η εξαφάνιση της ελπίδας από τις καρδιές των ανθρώπων. Ποτέ δεν πρέπει να ξεχάσουμε ότι ο Χριστιανισμός είναι Ευαγγέλιο, δηλαδή «καλά νέα» και στη μαρτυρία μας ως Χριστιανοί πρέπει να εκφράζουμε αυτή τη χαρά του Χριστού, τη χαρά του Σταυρού θα έλεγα, που δεν είναι το ίδιο με την εξωτερική ευτυχία.

«Π»: Στους Ψαλμούς λέει ότι «ή βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστίν» (Ψαλμ. 63, 7). Στις Παροιμίες λέει «πάση φυλακῇ τήρει σὴν καρδίαν, ἐκ γὰρ τούτων ἔξοδοι ζωῆς» (Παροιμ. 4,23). Είναι τόσο σημαντικό τελικά το σημείο της καρδιάς για τη Σωτηρία του ανθρώπου; Ποια η σχέση της με τον νου, με τη γνώση;

K.W.: Στην Αγία Γραφή και κατά τους Πατέρες «καρδιά» σημαίνει το κέντρο του ανθρώπου, το πνευματικό κέντρο. Σήμερα πολλοί ταυτίζουν την καρδιά με τα συναισθήματα (emotions) του ανθρώπου. Καρδιά όμως σημαίνει κάτι πολύ περισσότερο. Στην χριστιανική παράδοση η καρδιά είναι το πνευματικό κέντρο εν τω οποίο συναντούμε το Άγιο Πνεύμα. Ο Θεός ενοικεί στην καρδιά. Η καρδιά είναι το μεθόριο, μπορούμε να πούμε, μεταξύ κτιστού και άκτιστου. Έτσι με την καρδιά προσευχόμαστε, με την καρδιά παίρνουμε ηθικές αποφάσεις. Πρέπει να εισέλθουμε στην καρδιά, να γνωρίσουμε δηλαδή εκεί τον εαυτό μας και μέσω αυτής της αυτογνωσίας να έρθουμε σε διάλογο με την Αγία Τριάδα. Ο άγιος Ισαάκ ο Σύρος λέγει «εἰσελθε προθύμως εἰς τὸν θησαυρὸν ποῦ εἶναι ἐντὸς σου». Η κλίμαξ που ανάγει εἰς τὸν οὐρανὸν εἶναι ἐντὸς σου. Εἰσελθε στα βάθη της καρδιάς και εκεί θα βρεις την κλίμακα που θα σε φέρει προς την Ουράνια Βασιλεία.

«Π»: Πανιερώτατε, Σας ευχαριστούμε πολύ για την ευκαιρία αυτής της συζήτησης.

Επιμέλεια:

Παναγιώτης Φαραντάτος

Αγγελική Καλκάνη
Τελειόφ. Ηλεκτρολόγων Μηχανικών &
Μηχανικών Υπολογιστών Ε.Μ.Π.

Απομαγνητοφώνηση:
Μόνικα Παππά
Φοιτ. Πολιτικών Μηχανικών Ε.Μ.Π.

Συνέντευξη με τον
κ. Αλέξανδρο Κακαβούλη,
Ομ. Καθηγητή
Αναπτυξιακής Ψυχολογίας
και Αγωγής του
Πανεπιστημίου Κρήτης

« Λόγω της
ανθρώπινης
ατέλειας και
αδυναμίας, η αγάπη
δεν βιώνεται πάντοτε
στη γνήσια και
πλήρη
μορφή της »

Αγάπη και παθογένεια στις ανθρώπινες σχέσεις

Πότε η αγάπη παύει
να αποτελεί μία υγιή
συναισθηματική κατάσταση
και ξεκινά μία παθογενής
συμπεριφορά;

«Παρεμβολή»: Πώς θα ορίζατε την αγάπη και ποια είναι τα χαρακτηριστικά της γνήσιας αγάπης;

«Α.Κ.»: Η λέξη αγάπη, παραγόμενη από το αρχαίο ρήμα αγαπώ, με πρώτο συνθετικό το επίρρημα «άγαν», δηλώνει έντονη θετική ψυχική διάθεση προς κάθε ανθρώπινο πρόσωπο, η οποία εκδηλώνεται προς αυτό και με πράξεις θερμού ενδιαφέροντος και ανιδιοτελούς παροχής βοήθειας για την κάλυψη υλικών και ψυχικών αναγκών του. Πρόκειται για σύνθετη λειτουργία της κοινωνικής φύσης του ανθρώπου, με βιολογική, ψυχολογική και πνευματική διάσταση. Στο φυσικό της επίπεδο, βιολογικό και ψυχολογικό, **η συμπεριφορά αγάπης προς ένα πρόσωπο προσδιορίζεται από πολλούς παράγοντες ή χαρακτηριστικά τόσο του προσώπου που αγαπά όσο και του προσώπου που δέχεται την αγάπη.** Κυρίως χαρακτηριστικά ιδιοσυγκρασίας και χαρακτήρα, δύναμης υπέρβασης του εγωκεντρισμού, ψυχικής καλλιέργειας και βαθμού αμοιβαιότητας στην αγαπητική σχέση. Γι' αυτό και η συμπεριφορά αγάπης μπορεί να κλιμακώνεται από την πιο απλή καλή ψυχική διάθεση μέχρι την πιο γενναιόδωρη ανιδιοτελή αυτοθυσία και προσφορά χάριν του άλλου, ακόμη και την «εκ καρδιάς» συγχώρεση του εχθρού. Όπως επίσης και η συμπεριφορά απουσίας της αγάπης μπορεί να κλιμακώνεται από την απλή αδιαφορία μέχρι την πιο σκληρή εχθρική πράξη. Στο πνευματικό της επίπεδο, η αγάπη, στη ζωή δηλαδή του πιστού στην αποκαλυμμένη διδασκαλία του Ευαγγελίου, βιώνεται και ως η «καινή εντολή» και ως το ουσιώδες και κεντρικό μήνυμα της Ενανθρωπήσεως του Ιησού Χριστού και της Ορθοδόξου Εκκλησίας. **Γίνεται πλέον και το βασικό και το κύριο χαρακτηριστικό της ταυτότητας του πιστού. Η πνευματική αυτή διάσταση δίνει περισσότερο τη δυνατότητα και τη βεβαιότητα, η αγάπη να βιωθεί πληρέστερα σε όλες τις πτυχές της, να αναπληρώνει τις αδυναμίες στο φυσικό της επίπεδο και να είναι πραγματικά και σταθερά γνήσια αγάπη.**

Ως προς τα χαρακτηριστικά της γνήσιας αγάπης, η ανιδιοτέλεια, η αμοιβαιότητα, η ελευθερία και η χωρίς διακρίσεις εκδήλωσή της προς κάθε ανθρώπινο πρόσωπο, είναι μερικά από τα χαρακτηριστικά της, αλλά και όλες οι ιδιότητες της αυθεντικής αγάπης, όπως περιγράφονται στον «ύμνο της αγάπης» του Απ. Παύλου: «μακροθυμεί, χρηστεύεται, συχαίρει τη αληθεία,... πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ελπίζει, πάντα υπομένει ουδέποτε εκπίπτει» (Α' Κορ. 13-18). Έτσι φτάνει να είναι «η τελεία αγάπη» (Α' Ιω.4:18).

«Π.»: Πότε η αγάπη παύει να αποτελεί μία υγιή συναισθηματική κατάσταση και ξεκινά μία παθογενής συμπεριφορά;

«Α.Κ.»: Λόγω της ανθρώπινης ατέλειας και αδυναμίας, η αγάπη δεν βιώνεται πάντοτε στη γνήσια και πλήρη μορφή της, μάλλον παρουσιάζει συχνά πολλές ελλείψεις και στρεβλώσεις, με μεγάλη ποικιλία διαφορών, από άνθρωπο σε άνθρωπο. Στις περιπτώσεις αυτές πράγματι η αγάπη παύει να αποτελεί μία υγιή συναισθηματική κατάσταση και ξεκινά μία παθογενής συμπεριφορά. **Θα πρέπει ωστόσο να σημειωθεί κατ' αρχήν ότι η αγάπη δεν είναι μόνο ένα απλό συναίσθημα, ή μια εσωτερική**

ψυχική κατάσταση. Είναι κυρίως μια σύνθετη λειτουργία και προσδιορίζεται και από τις άλλες λειτουργίες και ικανότητες του ψυχικού μας βίου, όπως τη νόηση, τη μάθηση, τη συγκρότηση του προσώπου, τη δύναμη της θέλησης κ.ά. Προσδιορίζεται ακόμη και από τη λειτουργία του ασυνειδήτου, τις εμπειρίες π.χ. αγάπης ή απουσίας της αγάπης που έχουν καταγραφεί εκεί. Ακόμη και από **εξωγενείς παράγοντες**, όπως είναι ο τρόπος της οικογενειακής ανατροφής από την στιγμή της γέννησης του παιδιού, το ανθρώπινο, φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον στο οποίο μεγαλώνει, η παιδεία του στο σχολείο, οι επιδράσεις που δέχεται από το κοινωνικό περιβάλλον, την ομάδα των ομηλίκων και τα μέσα πληροφόρησης και ψυχαγωγίας. Παύει επομένως η αγάπη να είναι μια υγιής ψυχική λειτουργία και συναισθηματική κατάσταση από τη στιγμή που οι εσωτερικοί και οι εξωτερικοί παράγοντες που την επηρεάζουν, της αφαιρούν τη γνησιότητα, αλλοιώνουν τη φύση της, την αντικαθιστούν με ψυχρότητα και αδιαφορία, με εκθρόνιση και μίσος, με παθολογική προσκόλληση, με ιδιοτελή συμπεριφορά.

«Π»: Ποιο θα θέτατε ως «όριο» στις πάσης φύσεως διαπροσωπικές σχέσεις (γονέων-παιδιού, συζυγικές, φιλικές, επαγγελματικές);

«Α. Κ.»: Προκειμένου οι πάσης φύσεως διαπροσωπικές σχέσεις (γονέων- παιδιών, συζυγικές, φιλικές, επαγγελματικές), να μην εκφυλίζονται σε προβληματικές ή παθολογικές, ως όριο θα μπορούσε να τεθεί η ψυχική υγεία και ισορροπία των μελών της σχέσης, η φυσιολογική ανάγκη και των δύο να αγαπούν και να αγαπώνται, η σωστή γνώση και κατανόηση για το τι είναι η πραγματική αγάπη και η κατάλληλη συμπεριφορά αγάπης του ενός προς τον άλλον. **Σε κάθε σχέση αγάπης θα πρέπει να επικρατεί ο σεβασμός του άλλου και να διατηρείται το μέτρο και η αμοιβαιότητα. Να είναι η σχέση ασφαλής και σταθερή, ζεστή και γνήσια, και να οδηγείται και να διατηρείται δυνατή η συναισθηματική αυτονομία.** Η λεγόμενη εξάρτηση π.χ. του ενός μέλους της σχέσης από το άλλο ή και των δύο μεταξύ τους, είναι μια νοσηρή σχέση, δεν είναι καν αγάπη. Αυτό ισχύει για όλες τις σχέσεις, περισσότερο όμως ο κίνδυνος εμφολεύει στους οικογενειακούς δεσμούς (γονείς με παιδιά, συζύγων μεταξύ

τους, αδελφών μεταξύ τους), όπου επικρατεί καθημερινή και στενή αλληλεπίδραση ανάμεσα στα πρόσωπα και οι σχέσεις είναι δυνατές, αλλά συγχρόνως ευαίσθητες και συχνά εύθραυστες.

«Π»: Μπορεί να υπάρξει αμοιβαία συναισθηματική εξάρτηση σε μία σχέση ή η προσκόλληση είναι και παραμένει μονόδρομη;

«Α. Κ.»: Ο εκφυλισμός μιας σχέσης σε νοσηρή προσκόλληση που αφαιρεί την αυτονομία και την ελευθερία, μπορεί να οφείλεται τόσο στο ένα μέλος όσο και στα δύο μιας σχέσης, όταν σε αυτά υπάρχουν κενά και δυσλειτουργίες στην προσωπικότητά τους. Δεν είναι μόνο το αδύνατο παιδί που μπορεί να παρουσιάσει παρατεταμένη και έντονη προσκόλληση στη μητέρα του ή τον πατέρα του, αλλά και ο αδύνατος ψυχικά γονέας μπορεί να παρουσιάσει έντονη και παρατεταμένη προσκόλληση στο ή στη σύζυγό του ή στο παιδί του. **Η προσκόλληση (attachment) θεωρείται ψυχολογικά μια θετική σχέση του βρέφους και του μικρού παιδιού με τους γονείς του, κυρίως τη μητέρα, όταν ο τρόπος ανατροφής του παιδιού οδηγεί σταδιακά στην ψυχική του αυτονομία. Αν, παρ' όλα αυτά, συνεχίζει να είναι προσκολλημένο στους γονείς του και σε μεγάλη ηλικία, τότε αυτό θα πρέπει να αναζητηθεί τόσο στη δομή της προσωπικότητάς του, όσο και στον τρόπο φροντίδας και ανατροφής του από τους γονείς του.** Αν δηλαδή βίωσε την αρχική προσκόλληση στους γονείς του θετικά ή αρνητικά, χορτασμένο από αγάπη ή με εμπειρίες απόρριψης. Στην πρώτη περίπτωση αναμένεται, μεγαλώνοντας, να φτάσει σε μια ώριμη αυτοδυναμία και συναισθηματική απεξάρτηση. Στη δεύτερη περίπτωση, μπορεί να κουβαλάει μέσα του κενά που το οδηγούν σε παρατεταμένη νοσηρή προσκόλληση. Η προσκόλληση από την παιδική ηλικία και μετά προκαλεί γενικότερα προβλήματα στην ανάπτυξη και τη ζωή του νέου.

«Π»: Πότε και γιατί, κατά τη γνώμη σας, το γονεϊκό ενδιαφέρον και η αγάπη, μετατρέπεται, συνειδητά ή ασυνείδητα σε μία παθογενή υπερπροστατευτικότητα που περιορίζει, κατ' ουσίαν, την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού;

Κάθε ρήγμα σε μια σχέση προκαλεί ψυχική οδύνη που μπορεί να φτάσει σε σοβαρές συνέπειες στη συνέχεια, τόσο για το προχώρημα στη ζωή, όσο και για την κατάσταση της ψυχικής υγείας. Αυτός είναι και ο λόγος, για τον οποίο, τόσο οι επιστήμες της ψυχής όσο και η Εκκλησία, τονίζουν τη σημασία της συγχώρεσης, με τη οποία μπορεί να επιτυγχάνεται η επανασύνδεση σπασμένων σχέσεων και να θεραπεύονται οι πληγές που έχουν προκαλέσει.

«Α. Κ.»: Το γονεϊκό ενδιαφέρον και η αγάπη για το παιδί λειτουργεί ως το φυσικό πλαίσιο ανάπτυξης και ανατροφής που πρέπει κανονικά να οδηγεί στην κατά το δυνατόν ψυχοσωματική ανάπτυξη και πνευματική και κοινωνική καλλιέργεια του παιδιού από τους γονείς του. Απώτερος σκοπός, ωστόσο, είναι το παιδί να ωριμάσει έτσι, ώστε να μπορεί να πορευτεί αυτοτελώς στη ζωή του, στα θέματα που αρχικά μπορεί, και στη συνέχεια να κάνει τις επιλογές του και να παίρνει τις αποφάσεις του, με δική του πρωτοβουλία και ευθύνη. Και μόνο όταν το ίδιο ζητά τη γνώμη και τη στήριξη από τους γονείς του, να του παρέχεται βοήθεια, χωρίς όμως αυτό να εμποδίζει την ελευθερία του και να αφαιρεί την προσωπική του πρωτοβουλία και ευθύνη. Κάτι τέτοιο ωστόσο απαιτεί κατάλληλους και λεπτούς χειρισμούς για κάθε θέμα του παιδιού από την καθημερινότητά του μέχρι τα πιο σοβαρά ζητήματα της ζωής του. Το αντίθετο μπορεί πράγματι να μετατρέψει το γονεϊκό ενδιαφέρον και την αγάπη, μεταξύ άλλων, και σε παθογενή προστατευτικότητα.

Η υπερπροστατευτικότητα ξεκινάει συνήθως από τον γονέα, ο οποίος κατέχεται από υπερβολικούς φόβους ή φοβίες για υπαρκτούς ή και ανύπαρκτους κινδύνους του παιδιού του και γίνεται υπερπροστατευτικός στα θέματα π.χ. της υγείας του, της σχολικής του επίδοσης, των σχέσεών του με τους συμμαθητές του, των εξόδων του από το σπίτι κ.ά. Μπορεί ακόμη να οφείλεται και στο ίδιο το παιδί, όταν παρουσιάζει υπερβολική αδυναμία για την ηλικία του, να χειριστεί τα θέματα του. Το μεγαλύτε-

ρο πρόβλημα προκύπτει, ωστόσο, όταν και από τα δύο μέλη της σχέσης υπάρχουν κενά και αδυναμίες, οπότε δημιουργείται ένα φαύλος κύκλος νοσηρής προστατευτικότητας. **Η υπερπροστατευτικότητα εκ μέρους των γονέων παρατηρείται συνήθως, όταν το παιδί είναι μοναχοπαιδί, ή όταν η παρουσία του εγγυάται την συζυγική ενότητα των γονέων του ή όταν οι γονείς επενδύουν σε αυτό ολόκληρη την ύπαρξή τους και το μέλλον τους ή όταν, τέλος, το ίδιο το παιδί είναι τόσο αδύνατο, ώστε να χρειάζεται συνεχή φροντίδα.**

«Π.»: Ποιες είναι οι συνέπειες μιας εσφαλμένης σχέσης στον ψυχισμό του ατόμου;

«Α. Κ.»: Θα ήταν πιο εύκολη η απάντηση στο ερώτημα αυτό, αν κατανοήσουμε πρώτα τη μεγάλη σημασία που έχουν οι σωστές σχέσεις για τη ζωή του ανθρώπου. Όταν μεταξύ των προσώπων αναπτύσσεται αμοιβαίως θετική ψυχική διάθεση και συμπεριφορά αγάπης, τότε διαμορφώνεται σχέση που δένει τα πρόσωπα μεταξύ τους με δυνατούς δεσμούς. **Στις θετικές ανθρώπινες σχέσεις υπάρχει μια αμοιβαία, διαρκής και σταθερή ροή θετικών σκέψεων, συναισθημάτων και πράξεων που ικανοποιούν βαθύτατες ψυχικές ανάγκες των προσώπων που μετέχουν σ'αυτές.** Και αυτές οι σχέσεις δίνουν νόημα και σκοπό στην κοινωνική παρόρμηση του ανθρώπου και αποτελούν δύναμη και στήριγμα στη ζωή του. Αυτό ισχύει για όλες τις ανθρώπινες σχέσεις, προπάντων για τις σημαντικές σχέσεις, όπως είναι η ερωτική που προετοιμάζει τη συζυγία, η σχέση των συζύγων στη συνέχεια, η σχέση γονέων και παιδιών και των αδελφιών μεταξύ τους, η συγγενική σχέση, ο σεβασμός στο ανθρωπινό πρόσωπο, η παιδαγωγική αγάπη, η φιλία, η κοινωνική αλληλεγγύη και η αφιέρωση στην υπηρεσία του ανθρώπου και στο Θεό. Οι ανθρώπινες σχέσεις είναι συχνά εύθραυστες και χρειάζεται ιδιαίτερη φροντίδα από τα μέλη της σχέσης, ώστε να βαθαίνουν όλο και πιο πολύ να διατηρούνται σταθερές και αναλλοίωτες μέχρι το τέλος. Κάθε ρήγμα σε μια σχέση προκαλεί ψυχική οδύνη που μπορεί να φτάσει σε σοβαρές συνέπειες στη συνέχεια, τόσο για το προχώρημα στη ζωή, όσο και για την κατάσταση της ψυχικής υγείας. Αυτός είναι και ο λόγος, για τον οποίο, τόσο οι επιστήμες της ψυχής (Ψυχολογία, Ψυχιατρική, Ποιμαντική), όσο και η Εκκλησία, τονίζουν τη σημασία της συγχώρεσης, με τη οποία μπορεί να επιτυγχάνεται η επανασύνδεση σπασμένων σχέσεων και να θεραπεύονται οι πληγές που έχουν προκαλέσει.

Επιμέλεια:

Σοφία Μπουγά

Φοιτ. Φιλοσοφικής Σχολής Αθηνών

Αθηνά Χαραλάμπους

Φοιτ. Νομικής Σχολής Αθηνών

Σημ: Πρόσφατα κυκλοφορήθηκε από τις εκδ. «Αρμός», το βιβλίο του κ. Αλέξανδρου Κακαβούλη με τίτλο «Η Αγάπη στις ανθρώπινες σχέσεις-Κοινωνία προσώπων» στο οποίο μπορείτε να διαβάσετε περισσότερα σχετικά με το θέμα της συνέντευξης.

Συζητούσαμε ώρες πολλές, όπως συνηθίζουμε να κάνουμε τελευταία οι δυο μας...

Το ξέρεις πως πονάει αυτή η συζήτηση, πως οι λέξεις της καθρεφτίζονται στο πρόσωπό μου και θέλουν να το καθαρίσουν, μα εγώ το αρνούμαι...πεισματικά!

Και σε φιμώνω! Να μην μιλάς, να μη με πονάς..!

Όπως χθες... Ακόμα νχούν οι λέξεις στα αυτιά μου...

«Είσαι μόνος...μόνος!!!» Κι όσο προσπαθούσα να διώξω την φωνή σου, τόσο πιο πολύ δυνάμωνε! «Είσαι μόνος!»

Όχι, δεν είμαι μόνος...! Δεν γίνεται να είμαι μόνος..!

Δεν βλέπεις τόσους ανθρώπους γύρω μου;

Δεν βλέπεις τον Θεό μου;

Ακούς, εαυτέ μου; Δεν είμαι μόνος..!

Και η συζήτηση κάπου εκεί έληξε για να αρχίσει η αποκάλυψη εντός μου.

Δυστυχώς ήμουν απελπιστικά μόνος. Έτρεμα από παιδί την μοναξιά, την αρνιόμουν, την φοβόμουν... Κι όμως χωρίς να το καταλαβαίνω μπλεκόμουν όλο και πιο πολύ στα δίχτυα της...

Άνθρωπος μέσα σε τόσους ανθρώπους, κι όμως είμαι μόνος. Γιατί;

Άνθρωπος με την ταμπέλα του «Χριστιανού», κι όμως μόνος...

Κατανώ πάντως πως τελικά μοναξιά δεν είναι το να είμαι μόνος, αλλά το να μην μοιράζομαι, το να μην ζω... το να διστάζω να αφεθώ στην αγάπη...

Σχέσεις επιδερμικές, σχέσεις βολικές, σχέσεις συναλλαγής, με βύθιζαν όλο και πιο πολύ στην μοναξιά...

Έλεγα «σ' αγαπώ» και ο μόνος που αγαπούσα ήταν ο εαυτός μου, αφού αυτόν προσδοκούσα να αντικρίζω στα πρόσωπα των άλλων· ή -καλύτερα- αυτόν προσδοκούσα να κάνω τους άλλους να δουν...

Φίλοι πολλοί!

Κι όμως· δεν προσπάθησα ποτέ να περιδιαβώ στα στενά σοκάκια της ψυχής τους, να συνδεθώ μαζί τους, ούτε καν να τους γνωρίσω...

Φίλοι εξ αποστάσεως, λοιπόν!

Με τρόμαζε το άνοιγμα, το ξεβόλεμα..!

Ναι, γιατί ξεβολεύει το να προσπαθήσεις να δεις μέσα από τα μάτια του άλλου, να τον αφουγκραστείς, να ξεχάσεις για λίγο τον εαυτό σου και να ζεις για τον διπλανό σου.

Εκείνο όμως που ξεβολεύει πιο πολύ είναι το να προσπαθήσεις να τον αγαπήσεις!

Να τον αγαπήσεις πραγματικά, όπως ακριβώς είναι!

Πονάει η καρδιά όταν ψηλώνει για να χωρέσει τον άλλον στις αληθινές του διαστάσεις! Πονάει, γιατί έχει μάθει άλλοτε να τον «πιέζει», άλλοτε να τον «τραβάει», άλλοτε να τον «παραμερίζει»... Έμαθε να τους παραμορφώνει τους ανθρώπους η καρδιά μας, να τους αλλοιώνει, να τους «αλλάζει την ταυτότητα», μπας και περάσουν νόμιμα τα «σύνορά» της... Λαθρεπιβάτες οι άλλοι. Λαθρεπιβάτης ο

«άλλος»... ξένο σώμα, δεν αναγνωρίζεται από τον οργανισμό, δεν είναι συμβατό· αποβάλλεται.

Και κάπου εδώ προβάλλει η Αγάπη με το θαύμα της... Εκείνη που αποκαλύπτει ότι αυτό που βλέπεις «ξένο σώμα» είναι την ίδια ώρα μόσχευμα· μόσχευμα όχι απαραίτητα όμως συμβατό... γιατί αγάπη δεν είναι απλώς να «συμ-βαίνει». Η αγάπη «υπέρ-βαίνει».

Πονάει και ξεβολεύει η Αγάπη, γιατί είναι θυσία και η θυσία τρυπά τον εγωισμό μας με καρφιά μυτερά...!

Και δεν αντέχεται!

Κι έτσι έμενα φυλακισμένος στον εαυτό μου.. και νόμιζα πως ζούσα...

Αργοπέθαινα, όμως, γιατί η καρδιά για να ζει και να χτυπάει δεν χρειάζεται να τροφοδοτείται μόνο από το αίμα που κάνει στον οργανισμό πορεία κυκλική. Θέλει το αίμα που έρχεται από «αρτηρίες» ουράνιες.

Εκεί είναι όλη η ουσία και η ομορφιά της ζωής, σε αυτό το «ταξίδι του εγώ μας» και στην συνάντηση με το «εσύ», με τον πλησίον...!

Ή μάλλον, το στοίχημα της ζωής μας δεν είναι παρά η προσπάθειά μας να γίνουμε πρόσωπα...

Από άτομα (α+τέμνω) που δεν τέμνονται, που δεν χωρίζονται, που μένουν περιχαρακωμένα στα ασφυκτικά σύνορα του εαυτού τους, να γίνουμε πρόσωπα (προς+όψη) που δείχνουν την όψη τους, που κοινωνούν τον εαυτό τους, που ορίζονται και υπάρχουν μόνο εν σχέσει προς..!

Πρόσωπα που αναζητούν την κοινωνία, την επαφή, το μοίρασμα!

Ζωή που δεν μοιράζεται, είναι ζωή... χαμένη!

Χαμένη... γιατί ακόμα και η σχέση μου με τον Θεό, τελικά, ήταν μια ψευδαίσθηση σχέσης..!

Πόσο ταυτίζομαι με τον πρεσβύτερο υιό της παραβολής...

Όταν επέστρεψε ο άσωτος, ο χαμένος γιος, στήθηκε μεγάλη γιορτή στον οίκο του πατέρα. Ο μεγάλος γιος λοιπόν, αδικημένος, ζήτησε εξηγήσεις από εκείνον...!

Δεν τον αποκάλεσε, όμως, ποτέ πατέρα, παρά μονάχα του είπε: «Εγώ τόσα χρόνια δουλεύω για σένα και ποτέ δεν παραμέλησα εντολή σου...»

Ούτε τον πατέρα αισθάνεται πατέρα, ούτε τον αδελφό του αδελφό.

Απελπιστικά μόνος..!

Τελικά, δεν ξέρουμε αν ο πρεσβύτερος υιός στο τέλος κέρδισε ή έχασε το μεγάλο στοίχημα...

Εμάς, όμως, Θεέ μου, τι Παράδεισο μας προσφέρεις και τον αρνούμαστε;

Επιμέλεια:

Μαρία Παπαδημητρίου
Φοιτ. Τμήμ. Φιλολογίας ΕΚΠΑ

Λαθρεπιβάτες...

Συνέντευξη με τον
Ψυχολόγο-
Ψυχοθεραπευτή
κ. Γρηγόρη
Βασιλειάδη

« Το «παιχνίδι»
κυρίως παίζεται
στους τρόπους που
έχουμε μάθει να
αντιμετωπίζουμε
στο εσωτερικό της
ψυχής τα εξωτερικά
γεγονότα. »

Πες μου πιο φόβο αγάπης πάλι...

Η χριστιανική αγωγή και η
καλλιέργεια των αντίστοιχων
αξιών δημιουργεί υγιείς
προϋποθέσεις ψυχικής
σταθερότητας.

Σώμα και ψυχή είναι οι δύο πλευρές του ίδιου νομίσματος. Οποιαδήποτε μεταβολή, απορύθμιση ή βελτίωση στον ψυχικό κόσμο έχει άμεση κι αποφασιστική επίδραση στο σώμα. Γι' αυτό μιλάμε για ψυχοσωματική υγεία.

«Παρεμβολή»: κ. Βασιλειάδη ζούμε σε μία εποχή μεγάλης ταχύτητας και έντασης με αποτέλεσμα πολύς κόσμος να βασανίζεται από άγχος και έντονο στρες, ιδίως για τους νέους ανθρώπους που βιώνουν μία πραγματικότητα «ρευστή». Υπάρχει η δυνατότητα καθένας από εμάς να σταματήσει ή έστω να ελαττώσει αυτές τις αγχωτικές καταστάσεις, προληπτικά ή και κατασταλτικά;

κ. Γρηγόρης Βασιλειάδης: Οι εξωτερικές συνθήκες σίγουρα επηρεάζουν τον τρόπο που βιώνουμε την ζωή και τις σχέσεις μας. Όμως το «παιχνίδι» κυρίως παίζεται στους τρόπους που έχουμε μάθει να αντιμετωπίζουμε στο εσωτερικό της ψυχής τα εξωτερικά γεγονότα. Σε έναν άνθρωπο που από μικρός έχει μάθει να έχει πίστη στον Θεό, να έχει ρεαλιστική επίγνωση των πραγματικών του δυνατοτήτων και των εναλλακτικών «δρόμων» & τρόπων που έχει αποθησαυρίσει στον ψυχικό του οπλοστάσιο, οι περιστάσεις, όσο δύσκολες και δυσμενείς κι αν είναι, δεν μπορούν μόνιμα και με καταστροφικό τρόπο να καταβάλλουν το δυναμικό και την πίστη του στον ίδιο και στην αξία της ζωής.

Αντίθετα, ακόμα και οι δυσμενείς συνθήκες μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως έναυσμα βιωματικής μάθησης, ψυχικής ενδυνάμωσης κι αυτογνωστικής βελτίωσης κι ελευθερίας. Το άγχος είναι αποτέλεσμα της απώλειας του στόχου· δηλαδή, της επικέντρωσης του μυαλού σε πράγματα επουσιώδη που αντλούν όμως πολλή ψυχική ενέργεια. Ρίχνοντας κανείς το νοητικό και ψυχικό του βάρος στις διαδικαστικές λεπτομέρειες της καθημερινότητας, συνήθως έμμεσα τείνει να αποφύγει ό,τι σε ενδοψυχικό επίπεδο του προκαλεί φόβο. Συνήθως ασυνείδητα προσπαθεί να υπεκφύγει της ενθύμησης και της πυροδότησης εκείνων των αγχογόνων καταστάσεων που -σε μικρό ή μεγαλύτερο βαθμό- βίωσε στην βρεφική και παιδική του ηλικία ως απειλητικές. Σ' αυτήν την

περίπτωση βοηθάει αρκετά η δέσμευση σε ατομική κι αργότερα ομαδική ψυχοθεραπεία με έναν καλά εκπαιδευμένο και έμπειρο επαγγελματία ψυχοθεραπευτή. Αυτή η διαδικασία θα τον βοηθήσει τον νέο άνθρωπο να εντοπίσει με βιωματικό κι ασφαλή τρόπο τις αληθινές πηγές του άγχους του, να τις προσεγγίσει μέσα σε ένα εποικοδομητικό ερμηνευτικό πλαίσιο και να βάλει σε τάξη σκέψεις και συναισθήματα που μέχρι τώρα γινόταν αφετηρία γενικευμένου άγχους και περιστασιακών ή συχνών κρίσεων πανικού.

«Π»: Πέρα από το άγχος, παρατηρείται και μία αύξηση στις κάθε είδους φοβίες και τους φόβους που δημιουργούνται μέσα μας. Γιατί φοβόμαστε; Αυτό οφείλεται στην αλληλεπίδρασή μας με το περιβάλλον της κοινωνικής, προσωπικής, οικονομικής ανασφάλειας ή είναι απλά κάτι εγκεφαλικό, κάτι που υπάρχει ως ψευδαίσθηση στο μυαλό μας; Πώς μπορούμε να το ελέγξουμε-αντιμετωπίσουμε;

Γρ.Β.: Ο άνθρωπος γεννιέται μόνο με δύο φυσικούς φόβους: φοβάται το ύψος και τους δυνατούς θορύβους! Όλοι οι άλλοι φόβοι του είναι το αποτέλεσμα της διαδικασίας της κοινωνικοποίησής του. Συνήθως οι επίμονοι, σταθεροί και στοχευμένοι φόβοι που επηρεάζουν με αρνητικό τρόπο την ποιότητα της ζωής και της καθημερινότητας (φοβίες) είναι πιθανόν να παρακινήσουν κάποιον στην διαδικασία της ψυχοθεραπείας. Οι φοβίες είναι αποτέλεσμα των απειλητικών συνήθως συναισθημάτων που δεν βιώθηκαν επαρκώς, ή καθόλου στα πρώιμα στάδια της ψυχικής εξέλιξης του ανθρώπου. Δηλαδή, αρνητικά συναισθήματα που εγκλωβίστηκαν μέσα στην ψυχή κατά την παιδική ηλικία και τους απαγορεύτηκε να εκφραστούν με φυσικό τρόπο στην ώρα τους.

Ένας άλλος «δρόμος» για οδηγηθεί κανείς στον φόβο -που μπορεί να εξελιχθεί σε φοβία- είναι να

ταυτιστεί με ένα φοβισμένο και πρότυπο. Δηλαδή με έναν από τους γονείς του που δεν επεξεργάστηκε αυτογνωσικά τους δικούς τους φόβους, ανασφάλειες, κι άλλες συναισθηματικές εκκρεμότητες. Συνήθως, όπως εσείς εδώ στην συνέντευξη, οι άνθρωποι ζητάνε tips, “Συνταγές” για να ξεπεράσουν τον φόβο ή την φοβία τους! Η απάντηση είναι ότι για την θεραπεία της ψυχής δεν υπάρχουν «κολπάκια» και εύκολες, ανέξοδες απαντήσεις. Όλες οι ψυχικές αλλαγές μπορούν να συντελεστούν στο πλαίσιο μιας θεραπευτικής σχέσης, μιας σχέσης εμπιστοσύνης στην οποία ο άνθρωπος έρχεται να εναποθέσει και να επεξεργαστεί τα αδούλευτα συναισθήματα και τις καθηλώσεις του. Μέσα στην αυτογνωσική πορεία του καθενός υπάρχουν ευκαιρίες να έρθει κανείς αντιμέτωπος με τον αρχικό του φόβο· δηλαδή, να κοιτάξει κατάματα ένα φοβικό ή τραυματικό γεγονός μέσα από τα μάτια του παιδιού, που ο σημερινός νεαρός ενήλικας ήταν όταν αρχικά το βίωσε. Όταν συμβεί αυτό μέσα σε μια ασφαλή σχέση και γίνει αντικείμενο επεξεργασίας, τότε η δύναμη του φόβου απενεργοποιείται. Ο φόβος δεν έχει πια την ανάγκη να μετατεθεί σε ένα μεταβατικό, από αντικείμενο, για να απωθηθεί, δηλαδή να ξεχαστεί και να παραμείνει αθέατος στο βάθος του ασυνειδήτου πχ. Υποφοβία, οικονομική ανασφάλεια, εμμονές, κοινωνική φοβία, σεξουαλική δυσλειτουργία, φόβος για σχέσεις κλπ.

«Π»: *Κατά πόσο η επιστήμη δέχεται την αλληλεπίδραση της ψυχής με το σώμα;*

Γρ.Β.: *Σώμα και ψυχή είναι οι δύο πλευρές του ίδιου νομίσματος. Οποιαδήποτε μεταβολή, απορύθμιση ή βελτίωση στον ψυχικό κόσμο έχει άμεση κι αποφασιστική επίδραση στο σώμα. Γι’ αυτό μιλάμε για ψυχοσωματική υγεία.* Στο σύνολό τους οι αυτοάνοσες και άλλες ασθένειες έχουν την βάση τους στο χρόνιο στρες και σε ευπαθή χαρακτηριστικά της προσωπικότητας που δυσκολεύεται να διαχειριστεί το συνεχές άγχος. Γι’ αυτό η συστηματική ψυχοθεραπεία, και η υγιής πνευματικότητα είναι απαραίτητες προϋποθέσεις, για την συνολική εξυγίανση του οργανισμού στην περίπτωση σοβαρών ασθενειών.

«Π»: *Αν σας ζητούσαμε να μας προσδιορίσετε τις πέντε πρώτες βασικές προϋποθέσεις της ψυχικής υγείας, υπό τις σημερινές συνθήκες, ποιες θα προτάσσατε;*

Γρ.Β.: *Στις βασικές προϋποθέσεις της ψυχοσωματικής υγείας του ανθρώπου θα συμπεριλάμβανα: α) την καλή κι ολοκληρωμένη συγχωνευτική σχέση του παιδιού με την μητέρα του κατά το 1ο έτος της ζωής του, β) το ομαλό και χωρίς σοβαρά τραύματα κλείσιμο των βασικών εξελικτικών κύκλων των πρώτων φάσεων της ζωής (δηλ. βρεφική, παιδική κι εφηβική ηλικία), γ) την επίγνωση και την υγιή επικοινωνία των συναισθημάτων μας για τον εαυτό μας και τους άλλους προς τους σημαντικούς μας άλλους, δ) την κατοχή ρεαλιστικής αυτοαντίληψης κ αυτοεικόνας (δηλαδή την σαφή αντίληψη κι ερμηνεία των προσωπικών μας ανεπαρειών και των δυνατοτήτων μέσα σε μια δημιουργική κι αισιόδοξη προοπτική ζωής),*

‘Όσο περνούν τα χρόνια ολόκληρος ο κόσμος μοιάζει σαν ένα αυτοκίνητο που κινείται σε όλο και μεγαλύτερες ταχύτητες σε μια σπειροειδή τροχιά. Σ’ ένα ταξίδι που δυσκολεύονται οι άνθρωποι ολοένα και περισσότερο να νοηματοδοτήσουν χρησιμοποιώντας ασφαλείς όρους και γνωστές «συνταγές».

και ε) την υγιή πνευματική τοποθέτηση και στάση στην ζωή (δηλαδή, την υγιή χριστιανική πίστη, την καλλιέργεια της αγαπτικής διάθεσης και προοπτικής, την ελεύθερη και προσωπική δέσμευση στους κανόνες της εκκλησιαστικής ζωής, με κίνητρο όμως όχι την αδιόρατη ενοχή και τον καταναγκασμό προς την αναζήτηση μιας ανέφικτης τελειότητας κι ορθοπραξίας, αλλά την εγκάρδια κι ελεύθερη εκζήτηση της ενότητας με τον Χριστό).

«Π»: *Θεωρείται ότι στη σημερινή, μετανεωτερική εποχή, οι σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων έχουν γίνει πιο χαλαρές, πιο στενές, λιγότερο ή περισσότερο ουσιαστικές;*

Γρ.Β.: *Οι μετανεωτερική εποχή σπρώχνοντας αναπόφευκτα -κυρίως- τον νέο άνθρωπο σε μια άνευ προηγουμένου έκθεση σε υπερπληθώρα καταιγιστικών και χωρίς όριο πληροφοριών τον «εξαναγκάζει» να χρησιμοποιεί την «σχέση» του με την πληροφορία ως αποκλειστικό και -γι’ αυτό- προβληματικό υποκατάστατο της ανθρώπινης επικοινωνίας και σχέσης. Με διαστρεβλωμένη και μετατοπισμένη λοιπόν την φυσική του ανάγκη για μετοχή και σχέση από τον άνθρωπο στην εικονική πραγματικότητα, ο νέος άνθρωπος έρχεται αντιμέτωπος με μια σειρά από προβληματικές καταστάσεις με επίκεντρο της μοναξιά, την αδυναμία του να καλύψει τις ψυχικές και υπαρξιακές του ανάγκες μέσα στις διαπροσωπικές του σχέσεις, και την καταφυγή σε εθιστικά υποκατάστατα των σχέσεων (internet, ηλεκτρονικά, τζόγος, επιθετικότητα, ακηδία, κατάθλιψη & κρίσεις πανικού).*

«Π»: *Συγκρίνοντας τον ψυχισμό των νέων ανθρώπων σήμερα, στα μέσα της δεύτερης δεκαετίας*

του 21ου αιώνα, με τον αντίστοιχο τη δεκαετία του 2000 διαπιστώνετε αλλαγές και, αν ναι, σε ποια κατεύθυνση;

Γρ.Β.: Νομίζω πως όσο περνούν τα χρόνια ολόκληρος ο κόσμος μοιάζει σαν ένα αυτοκίνητο που κινείται σε όλο και μεγαλύτερες ταχύτητες σε μια σπειροειδή τροχιά. Σ' ένα ταξίδι που δυσκολεύονται οι άνθρωποι ολοένα και περισσότερο να νοηματοδοτήσουν χρησιμοποιώντας ασφαλείς όρους και γνωστές «συνταγές». Όπως είπα ήδη, η εντεινόμενη απομάκρυνση από υγιείς ηθικές και αξιακές θέσεις τείνει να δημιουργεί την ανάγκη υποκατάστατων. Ολοένα και πιο πολύ η καταφυγή στα υποκατάστατα αναπαράγει κενό νοήματος, το κενό νοήματος προκαλεί όλο και περισσότερο άγχος, το άγχος πυροδοτεί μεγαλύτερη αντιδραστικότητα, η χωρίς επίγνωση και έλεγχο αντιδραστικότητα προκαλεί όλο και μεγαλύτερη αποσταθεροποίηση, και ούτω καθεξής...

«Π»: Ως επιστήμονας, κατά πόσο θεωρείται ότι η χριστιανική αγωγή είναι συμβατή με τα σύγχρονα πορίσματα της επιστήμης σας και σε ποιες περιπτώσεις διαπιστώνετε, αν συμβαίνει τούτο, αποκλίσεις; Με άλλα λόγια η ορθόδοξη θεραπευτική των ψυχικών νοσημάτων είναι επαρκής και σε αρμό με τις επιστήμες της ψυχικής υγείας;

Γρ.Β.: Πιστεύω πως η χριστιανική αγωγή και η καλλιέργεια των αντίστοιχων αξιών δημιουργεί υγιείς προϋποθέσεις ψυχικής σταθερότητας. Όμως, τα κίνητρα με τα οποία πολλοί ενεργοί χριστιανοί προσκολλούνται, αντιλαμβάνονται, ερμηνεύουν και μεταλαμπαδεύουν αυτές τις αξίες, από την θέση τους ως καθηγητή, δασκάλου, ιερωμένου, γονιού, είναι ασαφή, ανεπίγνωστα και προβληματικά. Βιάζονται να υπηρετήσουν και να

γίνουν θιασώτες ενός ασφαλούς αξιακού μοντέλου που όμως δεν γνωρίζουν βιωματικά, ή –ακόμα χειρότερα– κατέχουν μια διαστρεβλωμένη κι επικίνδυνη εκδοχή του. Η ορθόδοξη λοιπόν παιδαγωγική και θεραπευτική αν και είναι, κατά την γνώμη μου, εξαιρετικά χρήσιμο εργαλείο χειραγώγησης του εαυτού και της ψυχής, είναι απόλυτα σημαντικό να χρησιμοποιείται από τους κατάλληλους, ψυχικά υγιείς ανθρώπους, με διάκριση, ευκρίνεια κι αγαπτική διάθεση.

«Π»: Παρατηρούμε ότι τα τελευταία χρόνια έχουν αυξηθεί κατά πολύ, τόσο ο αριθμός των αυτοκτονιών όσο και των ανθρώπων που υποφέρουν από κατάθλιψη ή μελαγχολία. Ιδίως το τελευταίο μπορεί να το συναντήσει συχνά πλέον κανείς και σε πρόσωπα του στενότερου ή ευρύτερου περιβάλλοντός του. Πώς μπορούμε εμείς να βοηθήσουμε αυτά τα άτομα, πέρα από τη συμβουλή να επισκεφθούν κάποιον ειδικό;

Γρ.Β.: Ο καλύτερος τρόπος να βοηθήσει κανείς έναν δικό του άνθρωπο είναι να καθίσει κοντά του και να τον ακούσει. Συμβολικά και κυριολεκτικά να του πιάσει το χέρι και να φανεί έμπρακτα διαθέσιμος όταν αυτός βρίσκεται σε δύσκολη θέση. Αυτό έχει πολύ μεγαλύτερη αξία από τις «συμβουλές» που συνήθως είμαστε πρόθυμοι αφειδώς κι ανέξοδα να δώσουμε στους αναγκασμένους. Αν εσύ που αυτήν την στιγμή ακούς τον πόνο του αδερφού σου έχεις βοηθηθεί από έναν κύκλο ατομικής σου ψυχοθεραπείας, μπορείς να του μιλήσεις για την προσωπική σου εμπειρία και τα οφέλη της, και με διάκριση να τον προτρέψεις να σκεφτεί το ενδεχόμενο να απευθυνθεί σε έναν ειδικό. Σε καμία περίπτωση να μην το πείσεις. Οι άνθρωποι συνήθως πονάνε ψυχικά επειδή δεν έχουν κάποιον να τους ακούσει με ενσυναίσθηση και «ευήκοον ους».

(Δuo λόγια για το βιβλίο του κ. Βασιλειάδη: «Το Ψυχοθεραπευτικό Ταξίδι: Από τον φόβο της σκιάς, στο φως της επίγνωσης», του Διδάκτορα Ψυχολογίας, Γρηγόρη Βασιλειάδη, Ψυχολόγου – Συστημικού – Υπαρξιακού Ψυχοθεραπευτή, εκδ. iWrite & Πηγή, Νοέμβρης 2014.

Πρόκειται για ένα βιβλίο, εμπειρική καταγραφή – μαρτυρία της ψυχοθεραπευτικής διαδικασίας, με ιστορίες, συμβουλές, ερμηνευτικές θεάσεις & παρατηρήσεις σε βάθος ψυχής.

Περισσότερες πληροφορίες και συνεντεύξεις του συγγραφέα στην remptousia.gr για το βιβλίο θα βρείτε στην ιστοσελίδα: www.aftognosia.gr)

Επιμέλεια:

Παναγιώτης Μαρκότσης
φοιτ. Ψυχολογίας Παντείου

Γεώργιου Ν. Φίλια, Καθηγητή
του Πανεπιστημίου Αθηνών

« υποφέρουμε
τώρα στον
δυτικό κόσμο
από έλλειψη της
ελπίδας »

Το συναίσθημα στη λατρεία της Εκκλησίας

*Κάθε συναισθηματική
ενέργεια του ανθρώπου
είναι εύθραστη, όταν δεν
συννοδεύεται από πλήρη
λογική και βουλευτική
αποδοχή*

Η έννοια της «λογικής λατρείας» δεν αντιβαίνει στο συναίσθημα· το αντίθετο: αφορά στο σύνολο του ανθρώπου, συμπεριλαμβανομένου και του συναισθήματος. Διότι, το συναίσθημα αποτελεί μία σημαντικότερη λειτουργία του ανθρώπου, παράλληλα με τη νόηση και την ελεύθερη βούληση. Επομένως, ο άνθρωπος συμμετέχει στη λατρεία με όλες τους τις δυνάμεις. Αυτό είναι σημαντικό διότι καλούμαστε να λατρεύσουμε το Θεό στην ολότητά μας και χωρίς να υπάρχει κάποια «υπερτροφία» μιας επιμέρους πνευματικής μας λειτουργίας σε βάρος μιας άλλης.

Α) Σύντομη αναφορά στα συναισθήματα που καταγράφονται στη Λατρεία της Εκκλησίας

Θα αναφερθούμε σε ορισμένα συναισθήματα, τα οποία αναδεικνύονται μέσα από τις ιερατικές ευχές της Λατρείας μας. Θα περιοριστούμε στο τμήμα των ιερατικών ευχών, διότι ο υμνολογικός και βιβλικός πλούτος της Λατρείας είναι τεράστιος και περιέχει μεγάλο πλήθος αναφορών σε συναισθήματα, επειδή έχει κατά βάση ποιητικό χαρακτήρα.

α. Το συναίσθημα του φόβου

Πρόκειται περί του συναισθήματος, το οποίο προέρχεται από την αίσθηση της αγάπης του Θεού («εύφρανον τας καρδίας ημών εις το φοβείσθαι το όνομά σου το άγιον»¹ «Αξίωσον ημάς αγαπάν και φοβείσθαι σε εξ όλης της καρδίας ημών»² «Δός αυτοίς μετά φόβου και αγάπης πάντοτε σοι λατρεύειν...»³. Γι αυτό δεν καταγράφεται ως αρνητικό συναίσθημα (όπως καταγράφεται στη φράση «Ρύσαι ημάς από φόβου νυκτερινού και από πράγματος εν σκότει διαπορευομένου»⁴, η οποία έχει βιβλικές ρίζες), αλλά ως σωτηριώδης παροχή από το Θεό («... στήριζον ημάς εν τω φόβω σου τους πάντας...»⁵), από τον οποίο η ιερατική ευχή ζητά να «μιας συγκαθελώσκει ολόκληρους με το φόβο Του»⁶.

Πρόκειται, επίσης, περί του συναισθήματος, το οποίο είναι απαραίτητο τόσο για την προσευχή («... προσεύχεσθαι αδιαλείπτως, εν φόβω και τρόμω την εαυτών σωτηρίαν κατεργαζόμενοι...»⁷), όσο και για τον πνευματικό αγώνα («Ένθες ημίν και τον των μακαρίων σου εντολών φόβον, ίνα, πάσας τας σαρκικές επιθυμίας καταπατήσαντες, πνευματικήν πολιτείαν μετέλθωμεν...»⁸/ «... επιτελείν αγιωσύνην εν φόβω σου...»⁹) και τη συμμετοχή μας στη Θεία Μετάληψη («Μετά φόβου Θεού, πίστεως...»¹⁰).

β. Το συναίσθημα της κατανύξεως

Πρόκειται περί του συναισθήματος, το οποίο πα-
ρέχει ο Θεός δια της προσευχής, όπως τονίζει και το ακόλουθο αίτημα μιας ιερατικής ευχής: «Ίνα και εν ταις κοίταις ημών κατανυγόμενοι, μνημονεύομεν εν νυκτί

του ονόματός σου»¹¹. Το συναίσθημα της κατανύξεως συνοδεύεται από το αντίστοιχο της «συντετριμμένης καρδίας» («... και σοι προσφέρειν εν καρδίᾳ συντετριμμένη και πνεύματι ταπεινώσεως...»¹²). Μόνο εφόσον υπάρχει «συντριβή της καρδιάς» (ταπείνωση και συνειδηση της αμαρτωλότητας) μπορεί ο άνθρωπος να αποκτήσει το συναίσθημα της κατανύξεως, δηλαδή της ιερότητας που δημιουργεί στην καρδιά η παρουσία του Θεού. Αποδέκτης του συναισθήματος της κατανύξεως είναι η ψυχή του ανθρώπου· γι αυτό και σε μία ιερατική ευχή διατυπώνεται το αίτημα «Χάρισαι ταις ψυχαίς ημών κατάνυξιν...»¹³.

γ. Το συναίσθημα της ειρήνης

Η Λατρεία έχει πολλές αναφορές στο συναίσθημα της ειρήνης, θεωρώντας το ως ένα από τα κορυφαία θετικά συναισθήματα. Το γνωστό αίτημα «Υπέρ της άνωθεν ειρήνης» καταδεικνύει ότι η ειρήνη στην καρδιά του ανθρώπου είναι δώρο του Θεού· γι αυτό η ιερατική αίτηση «Ειρήνευσον ημών την ζωήν Κύριε...»¹⁴ αντανακλά με τον σαφέστερο τρόπο την ανάγκη του ανθρώπου να αισθανθεί τη ειρήνη στη ζωή του και την ανάγκη, ώστε αυτή η ειρήνη να υπερβεί το χαρακτήρα του συναισθήματος (όπως, για παράδειγμα, όταν προσευχόμαστε η Θ. Μετάληψη να ενεργήσει «εις ειρήνην των ψυχικών μας δυνάμεων»¹⁵) και να λειτουργήσει ως μόνιμη κατάσταση στη ζωή του ανθρώπου.

δ. Το συναίσθημα της ήσυχης συνειδήσεως

Η προμνημονευθείσα «συντριβή της καρδιάς» και η ταπείνωση δημιουργούν το συναίσθημα της ήσυχης συνειδήσεως. Πρόκειται, σίγουρα για κατάσταση που βιώνουν οι πνευματικά ώριμοι· γι αυτό και σε μία ιερατική ευχή εκζητείται από το Θεό η ήσυχη συνείδηση, γεγονός που σημαίνει ότι αποτελεί και δωρεά του Θεού προς τον αγωνιζόμενο άνθρωπο. Το αίτημα της ιερατικής ευχής «... και δώσης ημίν ανένοχον και ακατάκριτον την παράστασιν του αγίου θυσιαστηρίου σου...»¹⁶ παραπέμπει στο συναίσθημα απαλλαγής από κάθε ενοχή και από κάθε κατηγορία για πνευματική ολιγωρία («ανένοχος» και «ακατάκριτος»). Το συγκεκριμένο συναίσθημα ταυτίζεται με την «ήσυχ» ή «καθαρή» συνείδηση· πρόκειται για τη συνείδηση, με την οποία πρέπει να προσέλθει ο πιστός στη Θ. Μετάληψη, εξ ου και το αίτημα μιας ιερατικής ευχής: «... καταξίωσον ημάς μεταλαβείν... μετά καθαρού συνειδότος...»¹⁷.

Όταν ο άνθρωπος δεν αισθάνεται ήσυχη τη συνείδησή του, τότε κυριεύεται από τα αντίθετα συναισθήματα της «ταραχής» και της «δειλίας», τα οποία πηγάζουν από την κατάσταση της αμαρτίας (την αντίθετη, δηλαδή, κατάσταση από την τήρηση των εντολών του Θεού, που επιφέρει την «ήσυχ» συνείδηση). Ενδεικτικό αυτής της

¹ Εσπερινός, Ευχή Α' του Λυχνικού.

² Εσπερινός, Ευχή Γ' του Λυχνικού.

³ Όρθρος, Α' ιερατική ευχή κατά τον Εξάψαλμο.

⁴ Ευχή Ακολουθίας της Γονυκλισίας.

⁵ Θ. Λειτουργία Χρυσοστόμου, Ευχή μετά το πάντας μεταλαβείν.

⁶ Ακολουθία Θ. Μεταλήψεως, Ευχή Συμεών του Μεταφραστή.

⁷ Όρθρος, ΣΤ' ιερατική ευχή κατά τον Εξάψαλμο.

⁸ Όρθρος, Θ' ιερατική ευχή κατά τον Εξάψαλμο/ Θ. Λειτουργία Χρυσοστόμου και Μ. Βασιλείου, Ευχή του Ευαγγελίου.

⁹ Θ. Λειτουργία Μ. Βασιλείου, Ευχή κεφαλοκλισίας μετά την Κυριακή Προσευχή.

¹⁰ Θ. Λειτουργία, Προτροπή προς Θ. Μετάληψη.

¹¹ Εσπερινός, Ευχή Ζ' του Λυχνικού.

¹² Θ. Λειτουργία Μ. Βασιλείου, Ευχή της Αναφοράς.

¹³ Ευχή Ακολουθίας της Γονυκλισίας.

¹⁴ Εσπερινός, Ευχή κεφαλοκλισίας κατά την Αρτοκλασία.

¹⁵ Ακολουθία Θ. Μεταλήψεως, Ευχαριστία μετά την Μετάληψη, Ευχή Ανωνώμου.

¹⁶ Θ. Λειτουργία Χρυσοστόμου, Ευχή πιστών Β'.

¹⁷ Θ. Λειτουργία Χρυσοστόμου, Ευχή κεφαλοκλισίας προ της Κυριακής Προσευχής.

αλήθειας είναι το ακόλουθο αίτημα μιας ιερατικής ευχής: «Λύτρωσαι ημάς από πάσης ταραχής και δειλίας, της εκ του διαβόλου προσγενομένης»¹⁸. Τούτο σημαίνει ότι το συναίσθημα της ήσυχης συνειδήσεως προέρχεται από ένα άλλο συναίσθημα: αυτό του «θάρρους» ότι ο Θεός δεν εγκαταλείπει τον αγωνιζόμενο, εκείνον που επιζητεί την καθαρότητα της συνειδήσεως. Αυτό το συναίσθημα του θάρρους προέρχεται από την βεβαιότητα ότι ο Κύριος θέλει να σωθούμε, όπως τονίζει η ακόλουθη ευχή: «Ουκ ειμί ικανός, Δέσποτα Κύριε... αλλ' επειδή βούλει συ, ως φιλάνθρωπος οικείν εν εμοί, θαρρών προσέρχομαι»¹⁹.

ε. Η αποφυγή δημιουργίας αρνητικών συναισθημάτων

Στις ιερατικές ευχές της Λατρείας μας, όμως, δεν υπάρχουν αιτήματα μόνο υπέρ αποκτήσεως κάποιων συναισθημάτων ως δωρεών του Θεού, αλλά και αιτήματα υπέρ αποφυγής ορισμένων νοσηρών (αρνητικών) συναισθημάτων. Πρόκειται για τα συναισθήματα της «θλίψεως» και της «οργής», από τα οποία δεόμαστε πολλές ακολουθίες της Λατρείας- να απαλλαγούμε («Υπέρ του ρυσθῆναι ημάς από πάσης θλίψεως, οργής...»). Ιδιαίτερως δεόμαστε για την απαλλαγή από το συναίσθημα της θλίψεως, το οποίο δημιουργεί πνευματική καταπόνηση στην καρδιά του ανθρώπου («Ετι δεόμεθα υπέρ πάσης ψυχής Χριστιανών, θλιβομένης τε και καταπονουμένης...»²⁰). Παρομοίως δεόμαστε για την αποφυγή του συναισθήματος του «ζόφου», δηλαδή της απαισιοδοξίας («Απέλασον πάντα ζόφον από των καρδιών ημών...»²¹).

Β) Επιγραμματική αναφορά σε επιμέρους θέματα, σχετικά με τα συναισθήματα στη Λατρεία της Εκκλησίας.

α) Διαπιστώνουμε ότι το θέμα των συναισθημάτων είναι αρκετά σημαντικό στις προσευχές της Λατρείας μας. Επομένως, το συναίσθημα συνυπάρχει με τις υπόλοιπες ανθρώπινες εσωτερικές δυνάμεις του πιστού και θεωρείται ως ρυθμιστικός παράγοντας για την πνευματική πρόοδο του ανθρώπου και την αποδοχή της Χάριτος του Θεού μέσα από τη συμμετοχή στη μυστηριακή ζωή.

Βεβαίως, τα συναισθήματα δεν μονοπωλούν το προσευχητικό ενδιαφέρον της Λατρείας, ούτε απολυτοποιούνται ως προς τη συμβολή τους στην λατρευτική συμμετοχή του πιστού. Με τις αναφορές τους στις υπόλοιπες πνευματικές παραμέτρους του ανθρώπου (τη διάνοια και τη βούληση), οι ευχές της Λατρείας μας δημιουργούν έναν άριστο συγκεκριισμό, ώστε να επιτευχθεί ο κεντρικός στόχος: η θέωση του ανθρώπου. Στη Λατρεία της Εκκλησίας καλείται να συμμετάσχει ο άνθρωπος με το σύνολο των πνευματικών δυνάμεών του· αυτό συνεπάγεται ότι παρομοίως σώζεται ολόκληρος ο άνθρωπος και όχι μία επιμέρους πτυχή του.

Επομένως, η ενασχόληση της Λατρείας με τα συναισθήματα δεν είναι παράλληλη με την αντίστοιχη ενασχόληση των διαφόρων ανθρωπολογικών επιστημών, με κυριότερη την Ψυχολογία. Το συναίσθημα στη Λατρεία δεν αποτελεί παράγοντα πειραματικής παρατηρήσεως και θεραπευτικής προτάσεως, όπως συμβαίνει τόσο με τη Συμβουλευτική Ψυχολογία, όσο και με την ευρύτερη Ψυχοθεραπεία.

β) Προαναφέραμε ότι στη Λατρεία της Εκκλησίας δεν απολυτοποιείται το συναίσθημα, εφόσον δεν μπορεί να αποτελέσει την ασφαλή βάση ενώσεως του ανθρώπου με το Θεό. Κάθε συναισθηματική ενέργεια του ανθρώπου είναι εύθραστη, όταν δεν συνοδεύεται από πλήρη λογική και βουλευτική αποδοχή. Γι αυτό στις ευχές της Λατρείας μας δεν κυριαρχεί το θέμα των συναισθημάτων (διαπιστώνουμε ότι οι αναφορές σε συναισθήματα είναι σχετικά λίγες). Παράλληλα, όμως, το θέμα αυτό δεν παραθεωρείται, δηλαδή δεν τίθεται στο περιθώριο.

Είναι αναμφισβήτητο ότι το ανθρώπινο συναίσθημα παραλλάσσει ανάλογα με τον τόπο και τον χρόνο, τις πολιτιστικές και βιωτικές συνθήκες. Η Εκκλησία έχει σαφή συνείδηση αυτού του ανθρωπολογικού παράγοντα, αλλά θεωρεί ότι τα συναισθήματα εδράζονται σε μία κοινή βάση, η οποία απορρέει και σχετίζεται με τον πνευματικό αγώνα που είναι κοινός για όλους τους ανθρώπους, ανεξαρτήτως εποχής και συνθηκών. Η ειρήνη, η κατάνυξη, ο φόβος και τα υπόλοιπα συναισθήματα στα οποία αναφέρεται η Λατρεία, αποτελούν παραμέτρους που συμβάλλουν στον βαθύτερο στόχο της λατρευτικής συμμετοχής: στην προετοιμασία για τη συνάντηση με τον ερχόμενο Κύριο.

¹⁸ Ευχή Ακολουθίας της Γονυκλισίας.

¹⁹ Ακολουθία Θ. Μεταλήψεως, Ευχή Δ'.

²⁰ Όρθρος, Τάξις Αγρυπνίας, Ιερατική ευχή κατά τη Λιτή

²¹ Όρθρος, Γ' ιερατική ευχή κατά τον Εξάψαλμο

Αποσπάσματα από την
Ομιλία της Χ.Φ.Ε. με
τον π. Βασίλειο Θερμό,
Παιδοψυχίατρο, στο
Παιδαγωγικό Τμήμα του
Πανεπιστημίου Αθηνών
(11-12-2014)

« Υπάρχουν
πολλές σχέσεις
εφήμερες που ο
ένας καταναλώνει
τον άλλο. »

«Οικογένεια: Πού βαδίζει;»

Ψυχολογική και Θεολογική προσέγγιση

Το θέμα «Οικογένεια: Πού βαδίζει;» ακούγεται αρκετά απαιτητικό μιας και χρειάζεται κανείς να κάνει μια ανασκόπηση των εξελίξεων των τελευταίων δεκαετιών γύρω από την οικογένεια. Θα δοκιμάσω να παρουσιάσω την εικόνα, όπως εγώ έχω αντιληφθεί αυτές τις εξελίξεις. [...] Θα προσπαθήσω να δω τις εξελίξεις στο θέμα της οικογένειας μέσα από μια σκοπιά ιστορική και ψυχολογική για να καταλήξουμε στη θεολογική στάση.

Η προνεοτερική περίοδος: ο άνθρωπος υποταγμένος στη συλλογικότητα

Ο δυτικός πολιτισμός, περιληπτικά θα λέγαμε και επιγραμματικά, διακρίνεται σε τρία στάδια χρονικά. Έχουμε τρεις μεγάλες περιόδους στο δυτικό πολιτισμό: Η μία είναι η πιο μακρά απ' όλες: η προνεοτερική περίοδος, δηλαδή «η παραδοσιακή αγροκτηνοτροφική κοινωνία». Ό, τι υπήρχε στην Ευρώπη αλλά και στον υπόλοιπο κόσμο πριν τον Διαφωτισμό και την επιστημονική επανάσταση, δηλαδή πριν το 1600-1700 μ.Χ. Σε αυτήν την παραδοσιακή

κοινωνία κυριαρχούσαν οι ομάδες, οι συλλογικότητες. Ο άνθρωπος δηλαδή έπαιρνε την ταυτότητά του, το ποιος είναι από την συλλογικότητα στην οποία ανήκε. **Οικογένεια, συγγένεια και σόι, χωριό, τοπική κοινωνία, εκκλησία ήταν το καθένα μία συλλογικότητα.** Όσοι είστε νεότεροι μπορείτε να διακρίνετε κατάλοιπα αυτής της εποχής στις ελληνικές ταινίες της δεκαετίας του '60, όπου βλέπετε φαινόμενα όπως γονείς αυστηρούς που επιβάλλουν στο γιό τους ή στην κόρη τους το πρόσωπο που θα παντρευτεί ή την περίπτωση του άνδρα που είχε πολλές αδελφές και καθυστέρουσε τη δημιουργία της δικής του οικογένειας μέχρι να παντρεύει τις αδελφές του. **Έπρεπε να υποταχθεί ο νέος άνθρωπος στη συλλογικότητα που λέγεται οικογένεια. Δε μπορούσε να διαθέτει τον εαυτό του ελεύθερα όπως ήθελε.** Πάνω απ' όλα ήταν η ομάδα αυτή, την οποία εκπροσωπούσε βέβαια ο αρχηγός, ο πατέρας. Δεν μετρούσε τι ήθελες εσύ ή τι είχες ανάγκη. Έπρεπε να υποταχθείς στη συλλογικότητα. Δεν είναι μόνο η οικογένεια, θα τον έκρινε ολόκληρη η τοπική

κοινωνία αν παραβίαζε αυτόν τον κανόνα. Με λίγα λόγια, **στην προνεωτερική κοινωνία, δηλαδή στην παραδοσιακή κοινωνία, ο άνθρωπος καθοριζόταν όχι από το τι ήταν ο ίδιος ως άτομο, ή τι επιθυμούσε, ποιες είναι οι σκέψεις του, οι επιθυμίες του, τα συναισθήματά του, αλλά από τη συλλογικότητα στην οποία ανήκε.** Θυμίζω ότι είναι μια κοινωνία στην οποία οι άνθρωποι δεν ψηφίζουν. Δε μπορούν να έχουν άποψη για την πολιτική. Είναι μια κοινωνία στην οποία δεν είναι συνηθισμένη η διάδοση των ιδεών. Όλες αυτές οι εξελίξεις εμφανίστηκαν στη νεωτερική εποχή, με την επίδραση του Διαφωτισμού, αργότερα.

Οι σχέσεις στη νεωτερική εποχή: η ανάδειξη του ατόμου

Το 19ο αιώνα βλέπουμε σιγά-σιγά το εξής φαινόμενο: Η οικογένεια από αυστηρά παιδοκεντρική, που ήταν στην παραδοσιακή κοινωνία, αρχίζει να επικεντρώνεται, να χτίζεται και να οικοδομείται γύρω από το γάμο. Με απλά λόγια (και χωρίς να μπορούμε να γενικεύσουμε), παίρνοντας μία συνισταμένη, έναν κεντρικό άξονα, στην προνεωτερική παραδοσιακή κοινωνία, αυτό που καταξίωνε τον άνθρωπο ήταν να γίνει πατέρας ή μητέρα. Ο άτεκνος στην παραδοσιακή κοινωνία βίωνε ένα δράμα, ντρεπόταν, δεν είχε λόγο ύπαρξης. Κατάλοιπα αυτού του φαινομένου βλέπουμε και σήμερα στην ελληνική κοινωνία νομίζω, επειδή συναντούμε αρκετές φορές ανθρώπους, οι οποίοι μόλις γίνουν γονείς ξεχνάνε ότι είναι σύζυγοι και παραμελούν ο ένας τον άλλον. **Στη νεωτερικότητα λοιπόν, έχουμε μια μετατόπιση στο γάμο, όπου προηγείται το άτομο με τις ανάγκες του, οι οποίες θα εκπληρωθούν μέσα στο γάμο ή ελπίζει ότι θα εκπληρωθούν.** Ο άνθρωπος κάνει γάμο για να μπορέσει να καλύψει τις συναισθηματικές του ανάγκες και καρπός αυτού του γάμου είναι τα παιδιά. Θα έχετε όμως το εύλογο ερώτημα: Μα γιατί τότε παραμελούν οι σύζυγοι ο ένας τον άλλον και περιστρέφονται γύρω από τα παιδιά όλη την ημέρα, ακόμα κι εκεί που δεν τους χρειάζονται τα παιδιά κι έχουμε το φαινόμενο, όταν τα παιδιά φεύγουν από το σπίτι, οι δύο σύζυγοι να νιώθουν μετέωροι, ότι δεν τους συνδέει τίποτα; Αυτό γίνεται διότι δεν συνεχίζουν αυτό το οποίο ξεκίνησαν. **Είναι άλλο πράγμα οι συνειδητές προθέσεις και άλλο τί βγαίνει στην πράξη μέσα απ' την εκμάθηση την καθημερινή.** Αυτό ένα παιδί το μαθαίνει όταν λάμπει το πρόσωπο της μαμάς, βλέποντας το παιδί της να μπαίνει από το σχολείο αλλά είναι αδιάφορο το πρόσωπό της όταν μπει ο σύζυγος ή το αντίστροφο πάλι για τον σύζυγο. Το μαθαίνει το παιδί, το βλέπει, το διδάσκεται.

Την σταδιακή μεταφορά της έμφασης από το γάμο προς το άτομο, τη διαπιστώνουμε εναργώς σήμερα από την ευκολία που έχει ο νεωτερικός άνθρωπος να χωρίζει! Όταν ο νεωτερικός άνθρωπος, ο άνθρωπος του 20ου αιώνα, κρίνει, αισθανθεί ότι δεν καλύπτεται πια συναισθηματικά, προσαρμόζει το θεσμό στις ανάγκες του. Δεν προσαρμόζεται αυτός σε έναν θεσμό. Υπάρχουν επιστήμονες που διερεύνησαν την ιστορία του γάμου και της οικογένειας καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι **η πορεία του γάμου και της οικογένειας στο δυτικό κόσμο έχει έναν στόχο: να διασώσει τον έρωτα ακόμα και εις βάρος του**

γάμου. Στην αγωνιώδη προσπάθεια να διασωθεί ο έρωτας, αυτή η εξέλιξη είναι συνεπής με τη νεωτερικότητα διότι εκεί το άτομο είναι στο επίκεντρο. Το άτομο με τις σκέψεις του, τα συναισθήματά του και τις επιθυμίες του. Όχι πάντα με την κακή πλευρά, όχι πάντα εγωκεντρικά, υπάρχει και η θετική πλευρά αυτής της εξέλιξης. Για παράδειγμα, το ότι εσείς θα διαλέξετε το σύζυγό σας, αν και σας φαίνεται κάτι αυτονόητο, είναι μια νεωτερική κατάκτηση. Δηλαδή δεν μπορούμε να χαρακτηρίσουμε συλλήβδην, μαζικά τις νεωτερικές εξελίξεις ότι ήταν αρνητικές. Το ότι έχουμε άποψη ως πολίτες, ότι μπορούμε να ελέγχουμε την εξουσία. Αυτά δεν υπήρχαν στην προνεωτερική κοινωνία, έχει πολλά θετικά η μετάβαση στη νεωτερικότητα. Βεβαίως αυτό καταντά αρνητικό, όταν φθάνουμε στην υπερβολή, στο «μονοπώλιο του ατόμου», κατά την τρίτη πολιτισμική περίοδο του δυτικού κόσμου που λέγεται μετανεωτερικότητα ή μεταμοντερνισμός-μεταμοντέρνα κοινωνία.

Η μετανεωτερική εποχή: η φετιχοποίηση του ατόμου

Αυτή η περίοδος, στην Ευρώπη (όπου πρωτάρχισε) και στην Αμερική χρονολογείται από τη δεκαετία του '60 περίπου και στην Ελλάδα περίπου από τη δεκαετία του '80-'90. Σε τι συνίσταται η διαφορά της από τη νεωτερικότητα που προηγείτο; **Καταρχήν ένα βασικό της χαρακτηριστικό είναι ότι δεν ακύρωσε θεσμούς της νεωτερικότητας, αυτοί παραμένουν. Οι πολιτικοί θεσμοί, η νοσοτροπία των δικαιωμάτων, ελευθερίας της γνώμης, ελευθερίας επιλογών κτλ.** Η μετανεωτερικότητα κατέστη εφικτή λόγω δύο εξελίξεων, των οποίων η αφετηρία βρίσκεται στην δεκαετία του 60 σιγά-σιγά στο δυτικό κόσμο: Η μία εξέλιξη ήταν η **κοινωνία της αφθονίας**, υπήρξε μια μακρά περίοδος ευημερίας του δυτικού κόσμου μετά το '60, περίοδος ειρήνης και ευημερίας. Έτσι λοιπόν, άρχισε να υπάρχει αφθονία των αγαθών και εμφανίστηκε το φαινόμενο του **καταναλωτισμού**. Η δεύτερη εξέλιξη ήταν η **αλματώδης πρόοδος της τεχνολογίας**, κυρίως της ηλεκτρονικής η οποία πολλαπλασίασε τους τρόπους επικοινωνίας και σήμερα πρόκειται για κάτι που δεν μπορούσαν να το φανταστούν οι προηγούμενες γενιές. Ο συνδυασμός της ψηφιακής έκρηξης ας πούμε, της τεχνολογίας αυτής απ τη μια και του καταναλωτισμού από την άλλη δημιούργησε το λεγόμενο **μετανεωτερικό άτομο**.

Η διαφορά του ατόμου αυτού από το νεωτερικό συνίσταται στην υποβάθμιση της σημασίας της διάνοιας, της λογικής, του επιχειρήματος, της πειθούς. Γι αυτό και θα έχετε ακούσει και διαβάσει ότι στη μετανεωτερική εποχή που ζούμε έχουν «πεθάνει» οι ιδεολογίες. Ο «θάνατος των ιδεολογιών», που ήκμασαν τον 20ο αιώνα, και που ήταν προϊόν καθαρά της νεωτερικότητας. Τι είναι ιδεολογία; Ένα σύστημα συνεκτικό το οποίο έχει άποψη για ολόκληρο τον κόσμο και τη ζωή. Έχει συνεκτική άποψη και προσπαθεί μάλιστα να την επιβάλει πολλές φορές με τρόπο που οδηγεί σε τραγωδίες, όπως ξέρουμε. Με τις δύο μεγάλες ιδεολογίες του 20ου αιώνα. **Στη μετανεωτερική εποχή δεν υπάρχει χώρος για ιδεολογίες, διότι δεν ενδιαφέρει η συνεκτικότητα του υποκειμένου. Το υποκείμενο, το άτομο είναι θραυσματοποιημένο, έχει διαμερίσματα, στεγανά, έχει αντιφάσεις.** Όμως

δεν το νοιάζει που έχει αντιφάσεις, δεν το νοιάζει να είναι συνεκτικό, **αυτό που το ενδιαφέρει κυρίως είναι να καταναλώνει και να επικοινωνεί ψηφιακά.** Βασίζεται δηλαδή στις δύο εξελίξεις που δημιούργησαν το νέο τύπο ανθρώπου, τον μετανεωτερικό.

Η επίδραση στην οικογένεια

Πώς επηρέασαν αυτά το θέμα του γάμου και της οικογένειας; Επηρέασαν με την έννοια ότι, ενώ το επίκεντρο ήταν το άτομο, ο δε θεσμός έπρεπε να προσαρμοστεί σε αυτό, τώρα, στη μετανεωτερική εποχή και κοινωνία, έχουμε πλέον το φαινόμενο του **ατομισμού, της ειδωλοποίησης, της φετιχοποίησης, θα λέγαμε, του ατόμου και της επιθυμίας του.** Αφού υποχώρησε η λογική, η πειθώ και η διάνοια, τώρα οι δυνάμεις που είναι κυρίαρχες είναι **οι αισθήσεις, οι εμπειρίες.** Λέγεται και γράφεται (και νομίζω είναι πολύ σωστό) ότι **αυτό που αντικατέστησε τις ιδεολογίες στη μετανεωτερική εποχή είναι η διαφήμιση** και, μάλιστα, η διαφήμιση που θέλει να αποπλανά, γιατί η διαφήμιση όπως ξέρετε δεν ασκεί πειθώ, δεν ασκεί επιχειρήματα για να επιλέξεις ένα προϊόν από ένα άλλο. Απλώς θέλει να σε αποπλανήσει έτσι, ώστε να σε κάνει να καταναλώσεις αμέσως. Επομένως, έχουμε τη μετατόπιση σε άλλα σημεία του εγκεφάλου, αυτά τα οποία σαγηνεύονται, αυτά τα οποία θέλουν να βιώνουν εμπειρίες έντονες. Ρωτάνε οι δημοσιογράφοι: «Γιατί κάνετε extreme sports;» Για την **εμπειρία!** Μερικές περίεργες αιρέσεις, σέκτες που έχουν ανθίσει τώρα στη μετανεωτερική εποχή είναι δημοφιλείς σε κάποιους διότι προσφέρουν εμπειρίες. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο αυξήθηκαν ραγδαία στη μετανεωτερική εποχή που ζούμε οι εξαρτήσεις και οι εθισμοί [...]. Φρικτή αρρώστια της μετανεωτερικότητας είναι οι εξαρτήσεις και οι νεοτερισμοί, ακριβώς γιατί **το υποκείμενο είναι ανυπεράσπιστο απέναντι στην εμπειρία. Όχι απλώς ανυπεράσπιστο, αλλά την έχει κάνει ως ιδεώδες του, δηλαδή αυτήν επιδιώκει.**

Αυτά όλα επέδρασαν στην οικογένεια. Οι άνθρωποι έχοντας πια θεοποιήσει την εμπειρία με την έννοια των

αισθήσεων, της ευχαρίστησης, της απόλαυσης κλπ –πάνε πιο πέρα αυτό που είπαμε στη νεοτερικότητα- και προσαρμόζουν το θεσμό πάνω σ' αυτό. Υπάρχουν σήμερα φαινόμενα κατανάλωσης ανθρώπων. Ο καταναλωτισμός έχει περάσει στον έρωτα. Υπάρχουν πολλές σχέσεις εφήμερες που ο ένας καταναλώνει τον άλλο. Υπάρχουν γάμοι που λειτουργούν έτσι. Υπάρχει μια έξαρση του ατομισμού στο πώς ορίζεται η οικογένεια. Έχει αλλάξει ο ορισμός της. Τώρα οικογένεια μπορεί να είναι το στιδιάποτε. Στη δύση σήμερα, οικογένεια θεωρείται οποιοδήποτε νοικοκυριό. Για τα μονομελή νοικοκυριά υπάρχει μια ειδική αναφορά για αυτούς που ζουν μόνοι τους ότι είναι singles και, όταν ζουν από δύο και πάνω, υπάρχει η τάση να επεκταθεί ο ορισμός της οικογένειας σε οποιαδήποτε δομή. Ακόμη και αν δεν υπάρχει γάμος, έχουμε οικογένεια με σύμφωνο συμβίωσης ή και χωρίς σύμφωνο συμβίωσης, με παιδιά δικά μας ή παιδιά του άλλου από προηγούμενο γάμο ή παιδιά θετά. Μπορούμε να έχουμε (σε ακραίο σημείο έφτασαν ορισμένοι να ονομάζουν) οικογένεια ένα ή δύο άτομα με τα κατοικίδια τους μαζί! Και βεβαίως έχουμε το κίνημα -γιατί πρόκειται περί κινήματος των τελευταίων ετών- που

διεκδικεί να ονοματιστεί οικογένεια η συμβίωση ομοφυλοφίλων και η υιοθεσία παιδιών απ' αυτούς ή η απόκτηση παιδιών από κάποιους.

Η έννοια της οικογένειας στη μετανεωτερικότητα διαφοροποιείται, σε σύγκριση με τη νεωτερικότητα, κατά τη γνώμη μου, διότι παρακολουθεί τη διαφορά στην εξέλιξη της έννοιας του ατόμου απ' το ένα πολιτισμικό πεδίο στο άλλο. Και η εξέλιξη της έννοιας του ατόμου οφείλεται στο γεγονός ότι το άτομο δεν μένει, πλέον, απλώς στο επίκεντρο, όπως στη νεωτερικότητα, αλλά γίνεται το μέτρο και το κριτήριο των πάντων. Προσοχή, όχι το άτομο το οποίο καθορίζεται και περιγράφεται από ένα συγκεκριμένο κανονιστικό σύστημα, γιατί αυτό, από μόνο του δε θα ήταν κακό. Η μετανεωτερικότητα έχει στραφεί εναντίον κάθε κανονιστικότητας. Όλα είναι εντελώς σχετικά και δημιουργούνται από τους κατά τόπους και κατά εποχές πολιτισμούς που «φτιάχνουν» τις αξίες τους. Δεν υπάρχει κάποιο σταθερό διαχρονικό σύστημα αξιών και απαγορεύεται να υπάρξει κιόλας κάτι κανονιστικό. Συνεπώς δεν έχουμε κατά τη μεταμοντέρνα αντίληψη ένα συγκεκριμένο κανονιστικό σύστημα για το τι είναι άτομο και, έτσι βάσει αυτού, να μιλήσουμε για την οικογένεια αν π. χ. η οικογένεια πραγματώνει τις ανάγκες του ατόμου. Ο καθένας μπορεί να ορίσει ποιες είναι οι δικές του ανάγκες και πώς θα τις ικανοποιήσει. Η οικογένεια έφτασε σιγά σιγά να περνάει όντως κρίση, επειδή περνάει κρίση το άτομο στη Δύση, βαθεία κρίση. [...]

Παρέμβαση στην κατάσταση με θεολογικά κριτήρια

Όλη η ιστορία που σας περιέγραψα, στην πραγματικότητα, είναι μία μακράιωνη διαπάλη ανάμεσα στο άτομο και στην ομάδα. Πώς θα μπορέσει το άτομο να αναπτυχθεί πλήρως όντας μέλος μιας τέτοιας ομάδας; Αυτό το δίλημμα στη σχέση του ενός με τους πολλούς, δεν μπόρεσε να το απαντήσει ο δυτικός πολιτισμός. Και όταν βρέθηκε μπροστά στο δίλημμα, προτίμησε να σώσει το άτομο, με τον τρόπο που αυτός νόμιζε, διαλύοντας την οικογένεια, διαλύοντας ακόμα και την έννοια του γάμου, διαλύοντας τη συμπληρωματικότητα των φύλων. Αυτό είναι το μεγάλο δίλημμα, η μεγάλη πρόκληση που νομίζω ότι μπορεί να απαντηθεί μόνο θεολογικά. Η θεολογία περί ανθρώπου θα μας δώσει τα κριτήρια μιας υγιούς σχέσης. Πώς γίνεται ένα άτομο να καταξιώνεται μέσα στη σχέση και να μη χαθεί, να μην εξαφανιστεί; Αυτό δεν μπορεί να απαντηθεί έτσι αορίστως. Οι άνθρωποι σήμερα το ζουν. Μένουν σ' ένα γάμο και νιώθουν να χάνονται ως πρόσωπα.

Θα έχετε ακούσει αυτή τη φράση που λέει ότι: «Ο άνθρωπος είναι κατ' εικόνα Θεού πλασμένος». Και κατ' εικόνα Θεού πλασμένος θα πει ότι του έδωσε ο Θεός ιδιότητες που έχει ο ίδιος ο Θεός, αλλά τις έδωσε στον άνθρωπο, υπό αναλογία και σε μικρότερο βαθμό φυσικά, όχι απόλυτες. Δηλαδή ο Θεός που είναι αγάπη, έδωσε στον άνθρωπο τη δυνατότητα να αγαπά. Ο Δημιουργός Θεός, έδωσε στον άνθρωπο δημιουργικότητα. Ο Θεός που είναι απολύτως ελεύθερος, έδωσε στον άνθρωπο ελευθερία. Αυτές οι ιδιότητες είναι ικανές να εγκαταστήσουν σχέση η οποία δεν αλλοτριώνεται. Δηλαδή παίρνοντας αυτά τα κριτήρια τώρα ο άνθρωπος μπορεί να πει: «Πώς μπορώ εγώ να καταξιωθώ μέσα στο γάμο χωρίς να αλλοτριωθώ; Διατηρώντας την

ικανότητα να αγαπώ, την ικανότητα να είμαι ελεύθερος, να μη χάσω την ελευθερία μου δηλαδή μέσα στο γάμο και την ικανότητα να είμαι δημιουργικός;»

Ξέρετε η μεγαλύτερη μορφή δημιουργικότητας, η υψηλότερη μορφή δημιουργικότητας δεν είναι να πάρει κανείς πτυχία ή να κάνει διάφορες ανακαλύψεις ή τέχνη κλπ. Η υψηλότερη μορφή δημιουργικότητας είναι να φτιάχνεις ένα καλύτερο γάμο κάθε μέρα, να χτίζεις τη σχέση με τα παιδιά σου κάθε μέρα, να δημιουργείς τη σχέση, να την κάνεις να εξελίσσεται. Αυτή είναι η υψηλότερη μορφή δημιουργικότητας γι' αυτό και η πιο δύσκολη βέβαια και δυσεύρετη.

Το ίδιο συμβαίνει αντίστοιχα στις σχέσεις του με τα παιδιά. Να έχει κανείς παιδιά, να τα μεγαλώνει και να μαθητεύει κάθε μέρα στο τι σημαίνει να τα αγαπάει. Ο πατέρας ή η μητέρα που σκέπτεται παιδοκεντρικά και αισθάνεται ότι δεν έχει άλλο νόημα η ζωή του παρά μόνο γύρω από τα παιδιά, αυτός θα επινοήσει τρόπους να είναι δίπλα από τα παιδιά του συνέχεια. Θα πείσει το παιδί του ότι δεν ξέρει να διαβάζει τα μαθήματα μόνο του και θα κάθεται μαζί του ώρες, απ' την πρώτη δημοτικού μέχρι την τρίτη λυκείου. Αυτός ο άνθρωπος δεν είναι ελεύθερος. Έχασε το δώρο του κατ' εικόνα. Έχασε την ελευθερία. Είναι μια καταναγκαστική ενασχόληση προκειμένου να αποδείξει κάτι στον εαυτό του και προκειμένου να ξεφύγει κι από τον σύντροφό του -ενδεχομένως. Λοιπόν όλα αυτά τα στοιχεία, δηλαδή αγάπη, ελευθερία, δημιουργικότητα, τα στοιχεία του κατ' Εικόνα, όλα αυτά μεταφράζονται σε καθημερινή ζωή μέσα στην οικογένεια. Αλλά βέβαια μεταφράζονται και σε μία ασκητική, με την έννοια δηλαδή ότι αρνείται κανείς να απολυτοποιήσει το άτομό του, την επιθυμία του.

Ασκητική υπάρχει σε πολλούς γάμους, αλλά υπάρχει ασκητική υποταγμένη. Ο άντρας ή η γυναίκα, αναλόγως, πλήρως υποταγμένος στον άλλο, χωρίς δική του προσωπικότητα. Αυτό φαίνεται σαν μια ασκητική στην καθημερινή ζωή διότι δε θυμώνει κανείς, συγκρατείται, δεν φέρνει αντίρρηση κλπ. Όμως είναι μια στείρα ασκητική, η οποία δεν οδηγεί σε άνοδο του γάμου, ποιητική. Ασκητική επίσης σε σχέση με τα παιδιά. Υπάρχουν γονείς, οι οποίοι θυσιάζονται, αναλώνονται καθημερινά για τα παιδιά τους αλλά δεν οδηγεί αυτό σε προαγωγή της σχέσης, σε ανάπτυξη των δώρων του κατ' Εικόνα. Χρειαζόμαστε δηλαδή αυτά τα θεολογικά κριτήρια για να μας δείξουν αν αυτή η ασκητική που κάνουμε αν είναι γόνιμη, αν φέρνει αποτέλεσμα. [...]

Δεν υπάρχει τέλεια πολιτισμική περίοδος. Αυτό δεν υφίσταται. Ας προσπαθήσουμε αντλώντας από καθεμία ό,τι καλύτερο υπάρχει να συνθέσουμε τη δική μας ζωή, μέσα σε αυτό που λέμε «οικογένεια» και βεβαίως, αν είμαστε σε θέση, αν το φέρουν οι συγκυρίες της ζωής, να βοηθήσουμε κι άλλους ανθρώπους προς αυτό το σκοπό.

Επιμέλεια:

Φωτεινή Τερζάκη
Φοιτ. Εργοθεραπείας, ΤΕΙ Αθήνας

Μαρία Γούλα
Φοιτ. Νομικής Σχολής Ε.Κ.Π.Α.

Σοφία Αθανασίου
Φοιτ. Ψυχολογίας Παντείου

† Αρχιμ. Ευσέβιου Ματθόπουλου,
Ιδρυτή Ορθόδοξης Ιεραποστολικής
Αδελφότητας Θεολόγων "Ζωή"

« Σ' αυτόν που
έχει αυτογνωσία,
πολλά πάθη
και κακίες δεν
βρίσκουν εύκολα
θέση στην ψυχή
του »

Η σημασία της αυτογνωσίας

Τι είναι η αυτογνωσία και πόση η σπουδαιότητα της

Όταν λέμε αυτογνωσία, εννοούμε την απαραίτητη εκείνη γνώση, που πρέπει να έχει ο άνθρωπος για τον εαυτό του και που η γνώση αυτή δεν συντελεί απλώς στην σωτηρία του ανθρώπου, αλλά είναι τόσο αναγκαία, ώστε, χωρίς αυτή, δεν μπορεί να σωθεί ο άνθρωπος. Αυτογνωσία είναι το «γνώθι σαυτόν».

Σ' αυτόν που έχει αυτογνωσία, πολλά πάθη και κακίες δεν βρίσκουν εύκολα θέση στην ψυχή του.

Στον άνθρωπο που υπάρχει η αυτογνωσία, πολλές **κακίες και πάθη δεν βρίσκουν τόπο στην ψυχή του**. Αλλά κι αν συμβεί να φτάνουν, με πολλή ευκολία πολεμούνται και διώχνονται.

Μπορεί λοιπόν ο Χριστιανός να γνωρίσει τον εαυτό του, προσέχοντας στα λόγια της Αγίας Γραφής και στον ίδιο τον εαυτό του.

Θα προσέχει στα λόγια της Αγίας Γραφής, γιατί μέσα σ' αυτή, εκτός από τις άλλες αλήθειες, παρουσιάζονται και όλα όσα δια φωτίζουν και καθοδηγούν τον άν-

θρωπο στο να γνωρίσει αληθινά τον εαυτό του. (Μέσα σ' αυτή παρουσιάζονται και όλα όσα είπαμε προηγουμένως για την πνευματική και ηθική κατάσταση του ανθρώπου.)

Και θα προσέχει στον εαυτό του παράλληλα, γιατί με την **αυτοεξέταση θα βλέπει την κατάσταση του**, σύμφωνα με τη μαρτυρία της συνειδήσεως του. Είναι λοιπόν αναγκαία και τα δύο στο να γνωρίσει ο άνθρωπος τον εαυτό του, δηλαδή και η γνώση των λόγων του Θεού και προσοχή στον εαυτό του.

Από εκείνον που έχει αυτογνωσία, πολλές αρετές εξασκούνται χωρίς δυσκολία

Όπως δεν βρίσκουν εύκολα τόπο στην ψυχή του ταπεινόφρονα πολλές κακίες και πάθη, έτσι και πολλές αρετές εξασκεί ο ταπεινόφρονας με προθυμία και ευκολία, επειδή οι αρετές είναι ενωμένες με την αυτογνωσία και έχουν τέτοια σχέση, όποια έχουν τα αποτελέσματα με την αιτία τους. Και για να τα επιβεβαιώσουμε αυτά, αναφέρουμε μερικές από τις αρετές:

Η αρετή π.χ. της μετάνοιας, η οποία είναι αναγκαία για τη σωτηρία του ανθρώπου, ενεργείται και εξασκείται με τη μεγαλύτερη ευκολία από αυτόν, που έχει την

αρετή της αυτογνωσίας, αυτόν που έχει συνείδηση και πραγματική συναίσθηση των αμαρτιών και βαριάς ενοχής του απέναντι στη δικαιοσύνη του Θεού.

Η μετάνοια είναι συνέπεια, θα λέγαμε, της αυτογνωσίας. Γι' αυτό βλέπουμε ότι και ο Κύριος στη διδασκαλία των μακαρισμών, μετά την πτώχεια την πνευματική, που είναι η αυτογνωσία, αναφέρει και συνδέει μαζί της τη μετάνοια, λέγοντας: «**Μακάριοι οι πενθούντες**» (Ματθ. ε' 4), εννοώντας με το μακαρισμό αυτό όσους μετανοούν και λυποούνται για τις αμαρτίες τους.

Επίσης ο **φόβος του Θεού**, ο οποίος συγκρατεί και προφυλάσσει τον άνθρωπο από την αμαρτία, μπαίνει και ριζώνει ευκολότερα στην ψυχή του ταπεινόφρονου. Αυτός, αισθανόμενος την αδυναμία και τη φτώχεια του, καταλαμβάνεται από το φόβο του Θεού, μήπως προσκρούσει στη θεία δικαιοσύνη και έτσι αποφεύγει την αμαρτία.

Η **αρετή της πίστωσης** σε όλα όσα λέει ο Θεός μέσα στις Άγιες Του Γραφές, φυτεύεται ευκολότερα στην ψυχή του ταπεινόφρονου. Επειδή είναι ελεύθερος από την ψευτική υπόληψη του εαυτού του, πιστεύει ολόψυχα σ' όλα τα λόγια του Θεού.

Η **αρετή της υπακοής όχι μόνο στον Θεό, αλλά και σε οποιονδήποτε άνθρωπο που του υποδεικνύει το ορθό, το δίκαιο, το ωφέλιμο, εξασκείται χωρίς δυσκολία από αυτόν που έχει την αρετή της αυτογνωσίας**. Επειδή είναι ελεύθερος από τον εγωισμό, που σκοτίζει, αφενός μεν διακρίνει τις ορθές συμβουλές των άλλων, αφετέρου δε, χάρη στην ταπεινοφροσύνη του, δεν συναντά δυσκολία στο να πειθαρχεί και να υπακούει σ' αυτόν που του υποδεικνύει το ορθό.

Η **αρετή της ευγνωμοσύνης και ευχαριστίας** προς τον Θεό εξασκείται διαρκώς από εκείνον που έχει την αυτογνωσία. Εννοώντας τη φτώχεια και την αδυναμία του, αισθάνεται ότι συνεχώς και με ποικίλους τρόπους ευεργετείται πάντοτε από τον Θεό, και κάθε καλό που έχει, το οφείλει σ' Αυτόν.

Η **μεγάλη αρετή της υπομονής εξασκείται χωρίς δυσκολία από αυτόν που έχει την αυτογνωσία**. Επειδή συναισθάνεται τις αμαρτίες του και έχει την αληθινή ιδέα της πνευματικής του καταστάσεως, δεν θεωρεί ως άδικες, αλλά αντίθετα θεωρεί δίκαιες για την υποβαθμισμένη πνευματική του κατάσταση τις στενοχώριες, τις θλίψεις, τις οποιεσδήποτε περιπέτειες. Το ταπεινό φρόνημα που έχει για τον εαυτό του, παρουσιάζει όχι μόνο δίκαιη, αλλά και ελαφριά στην ψυχή του την κάθε θλίψη και το κάθε βάσανο αυτού του κόσμου.

Ενώ αν δεν έχει την ταπεινή για τον εαυτό του ιδέα, θα νόμιζε ότι ανάξια πάσχει και γι' αυτό σε κάθε θλίψη της ζωής θα στενοχωριόταν υπερβολικά και θα βασανιζόταν και αμάρτανε, χωρίς να μπορεί καθόλου και να ανακουφίζεται.

Εκείνος που έχει την αυτογνωσία έχει και εξασκεί και τη μεγάλη **αρετή της επιείκειας**. Εσωτερικά δεν είναι αυστηρός κριτής των αμαρτωλών, αυτών που από αδυναμία νικιούνται και παρεκτρέπονται. Ούτε τους μισεί. Ούτε τους αποστρέφεται, αλλά αντίθετα είναι επιεικής σ' αυτούς. Και όχι μόνο είναι επιεικής, αλλά είναι και σπλαχνικός. Λυπάται γι' αυτούς, συλλογιζόμενος ότι, εφόσον νικιούνται από την αμαρτία, ζημιώνονται και βλάπτονται πολύ.

Έχει δε την αρετή της επιείκειας και της **ευσπλαχνίας**

ο ταπεινόφρονος, για το λόγο ότι στις αμαρτίες και παρεκτροπές των άλλων βλέπει τις δικές του αδυναμίες και ελλείψεις. Θυμάται ότι δεν μπορεί να τις ξεριζώσει και διορθώσει, αν η χάρη του Θεού δεν τον βοηθήσει.

Εκείνος που έχει την αυτογνωσία δεν καταλαλεί, δεν κατακρίνει, δεν δυσφημεί τους άλλους. Έχοντας πάντοτε υπόψη τις δικές του αμαρτίες, τα ελαττώματα και τις ελλείψεις, θεωρεί τον εαυτό του περισσότερο άξιο κατακρίσεως και καταδίκης, παρά τους άλλους.

Επίσης εκείνος που έχει την ταπεινοφροσύνη **συγχωρεί εύκολα και με την καρδιά του όλους** όσοι οπωσδήποτε του έφταιξαν. Και τους συγχωρεί, επειδή συναισθάνεται τις αμαρτίες του, καταλαβαίνει ότι είναι πολύ περισσότερο υπεύθυνος απέναντι του Θεού, από ό,τι είναι σ' αυτόν οι άλλοι, που τον αδικούν ή οπωσδήποτε τον βλάπτουν.

Ο ταπεινόφρονος έχει και το μεγάλο προτέρημα να είναι αδιάφορος στο να εργασθεί κάθε έργο, που θεωρείται κατώτερο. Ο λόγος είναι ότι, θεωρώντας τον εαυτό του, μέσα στο πνεύμα της ταπεινοφροσύνης του, μικρό, κανένα απολύτως έργο (εκτός αν πρόκειται για έργο αμαρτωλό) δε θεωρεί ανάξιο για τον εαυτό του.

Εκείνος που έχει αυτογνωσία και ταπεινοφροσύνη κινείται ευκολότερα από κάθε άλλον και προσευχή προς τον Θεό. Συναισθάνόμενος τη μεγάλη του αδυναμία και καταλαβαίνοντας ότι από τον πανάγαθο και παντοδύναμο Θεό προέρχεται και χορηγείται κάθε καλό και αγαθό, καταφεύγει σ' Αυτόν με την προσευχή και Του τα ζητάει.

Έχει ακόμη ο ταπεινόφρονος και αυτό το προτέρημα: Είναι με όλους **ειρηνικός και αγαπητός**.

Και έχει το προτέρημα, επειδή δεν υπερηφανεύεται λόγω της ταπεινοφροσύνης του. Δεν οργίζεται. **Δεν περιφρονεί κανέναν. Δε φιλονικεί**, αλλά με την τιμή που δείχνει προς όλους, και μιλώντας πάντοτε σε όλους με τρόπο ταπεινό και γλυκό, δε συγκρούεται με κανένα. Ακόμη, και αν συμβεί να περιφρονηθεί, να υβρισθεί ή οπωσδήποτε να αδικηθεί από τους άλλους, και τότε, χάρη στην ταπείνωση του, φέρεται με πραότητα, ηρεμία και ανεξικακία προς αυτούς.

Για το λόγο αυτό ο ταπεινός είναι αγαπητός σε όλους τους ανθρώπους. Και αυτοί ακόμη οι υπερήφανοι και εγωιστές αγαπούν τον ταπεινό άνθρωπο. Το αντίθετο παρατηρείται ότι συμβαίνει στον υπερήφανο. Γιατί τον υπερήφανο όχι μόνο οι υπερήφανοι, αλλά και γενικά όλοι οι άνθρωποι τον αποστρέφονται και τον καταδικάζουν μέσα στην ψυχή τους.

Και, ενώ είναι προς όλους ειρηνικός ο ταπεινόφρονος, είναι, ως επί το πλείστον, και εσωτερικά ειρηνικός. Έχει **ειρήνη, γαλήνη και ησυχία στην ψυχή του**. Και έχει αυτήν τη γαλήνη, γιατί χάρις στην ταπεινοφροσύνη του δεν κυριεύεται, όπως είδαμε, από τις επιθυμίες και τα πάθη που τυραννούν και βασανίζουν τους υπερήφανους.

(Απόσπασμα από το έργο του μακαριστού Αρχιμ. Ευσέβιου Ματθόπουλου, "Ο Προορισμός του ανθρώπου", εκδ. "Ζωή", σ. 217 επ., 253 επ.)

Επιμέλεια:

Κωνσταντίνος Καραγιάννης
φοιτ. Μηχανολόγων Μηχανικών Ε.Μ.Π.

Αλκυονίδες μέρες

Ένωσε τα πόδια του να λυγίζουν και σωριάστηκε στα σκαλιά της πολυκατοικίας που ήταν δίπλα του. Προσπάθησε να ακουμπήσει στα κάγκελα και κοίταξε τον χειμωνιάτικο ουρανό πάνω από την στολισμένη Αθήνα. Ούτε ένα σύννεφο. Το λυκόφως έμοιαζε να αντιστέκεται στο σκοτάδι που έπεφτε χωρίς τέτοια εποχή. Πριν λίγες μέρες είχαν τελειώσει οι γιορτές, ένα χαρούμενο διάλλειμα κι αυτές στην βαριά καθημερινότητα της ζωής, ενώ ο καλός καιρός που έκανε τον κόσμο να θέλει να κάνει μερικές βόλτες ακόμα στους φωτισμένους δρόμους του φαινόταν παράταιρος. Αλκυονίδες μέρες τις έλεγαν. Του ήρθαν στο μυαλό όσα τους είχαν μάθει στο σχολείο. Ήταν λέει μια γυναίκα, η Αλκυόνη, που περίμενε τον άνδρα της να γυρίσει από το ψάρεμα, αλλά εκείνος πνίγηκε εξαιτίας μιας χειμωνιάτικης κακοκαιρίας. Οι θεοί άκουσαν από τον Όλυμπο το κλάμα της και τη λυπήθηκαν. Την έκαναν πουλί και της υποσχέθηκαν πως κάθε χρόνο μέσα στην καρδιά του χειμώνα ο καιρός θα άλλαζε για λίγες μέρες, για να μπορεί να ζεσταίνει τα αυγά της και να γεννιούνται τα μικρά της. Λίγες μέρες που θα δίνουν κουράγιο, ώσπου να έρθει η άνοιξη. Ξαφνιάστηκε που θυμόταν την ιστορία της τόσο καλά.

Θυμόταν, όμως, και κάτι ακόμα.. Όλα αυτά τους τα είχε πει η δασκάλα στο μάθημα της μυθολογίας. Ήταν παραμύθια. Πάντα το πίστευε αυτό. Ο χειμώνας δεν τελείωνε ποτέ. Έκανε ένα διάλλειμα και επανερχόταν. Έτσι ήταν όλη του η ζωή από παιδί. Ένας χειμώνας. Ειδικά από τότε που έμπλεξε. Η σκέψη της ελπίδας που έφερναν

οι αλκυονίδες μέρες σχημάτισε ένα ειρωνικό χαμόγελο στα χείλη του. Έγειρε το κεφάλι και είδε τα σημάδια το χέρι του. Όπως στην Αλκυόνη, του είχαν υποσχεθεί καλύτερες μέρες. Μα δεν του είπαν όλη την αλήθεια. Η καλοκαιρία κρατούσε πάντα λίγο. Κοίταξε τη σύριγγα που είχε κυλήσει από το χέρι του στα πλακάκια. Ο δικός του Θεός του Ολύμπου. Και την ίδια στιγμή ο δικός του χειμώνας. Του είχε τάξει την άνοιξη και τον είχε γελάσει. Ένωσε το κρύο να τον τυλίγει ξανά. Το σκοτάδι έπεφτε και τον έπαιρνε μαζί του.

Δεν λυπόταν. Ίσα ίσα που αισθανόταν κάτι σαν ανακούφιση. Οι αλκυονίδες μέρες δεν τον είχαν ξεγελάσει. Τις είχε καταλάβει πως κρατάνε μόνο λίγο. Κι ας το έμαθε αυτό με σκληρό τρόπο. Μόνο να μπορούσα να το πω και σε άλλους, σκέφτηκε. Προσπάθησε να κοιτάξει γύρω του. Όλα θολά. Ομίχλη.

Ένωσε ένα χέρι να τον αγκαλιάζει. Ένα φως άναψε μπροστά του. Μια φωνή του μιλούσε. «Θα σε βοηθήσουμε, φίλε... Κράτα λίγο ακόμα.... Είμαστε εθελοντές... Με λένε Άλκν...Θα σε πάμε κάπου ζεστά... Θα σε βοηθήσουμε... Θα είναι δύσκολο... θα τα καταφέρεις... Θα τελειώσει...» Δεν άκουσε τίποτα άλλο. Πριν αποκοιμηθεί μέσα στο νοσοκομειακό, χαμογέλασε. Ίσως ο χειμώνας να μην ήταν τόσο σκάρτος όσο πίστευε. Ίσως και να τελείωνε κάποτε.

Επιμέλεια:

Ελένη Αραβοπούλου,
Φιλολόγος-Μεταφράστρια

A close-up photograph of a hand holding a red pen with a silver clip. The hand is positioned on the left side of the frame, with the pen pointing upwards and slightly to the right. The background is dark and out of focus, featuring a large, blurred Apple logo. A black horizontal band across the middle of the image contains the text "JE SUIS CHARLIE" in white and grey capital letters.

**JE SUIS
CHARLIE**

Είναι πράγματι φρικτό πράγμα να ορμάνε τρεις ένοπλοι στα γραφεία μιας εφημερίδας και να ανοίγουν πυρ στο ψαχνό, σε ανθρώπους άοπλους που βρίσκονταν απλώς στο χώρο εργασίας τους. Είναι επίσης πολύ άσχημο να νιώθεις απειλούμενος μέσα στην ίδια σου την πόλη. Όλοι νομίζω συμφωνούν σ' αυτό. Χωράνε όμως πολλή κουβέντα τα όσα ειπώθηκαν κι όσα συμβαίνουν εξ αφορμής αυτού του γεγονότος.

«Είμαστε όλοι Charlie», και μεγαλειώδεις διαδηλώσεις αλληλεγγύης σε τόσες πόλεις «εναντίον του μίσους», και «η ελευθερία της γνώμης δεν είναι διαπραγματεύσιμη» και «ξεπεράστε τον τρόμο», μερικά μόνο από τα συνθήματα που γράφτηκαν στα παννύ.

Παρένθεση: Μπροστά σ' όλη αυτήν την φασαρία και με απόλυτο σεβασμό για την ανθρώπινη ζωή, δε μπορεί κανείς να μην αναλογιστεί τις χιλιάδες των αμάχων που εξοντώνονται καιρό τώρα από την ισλαμική τρομοκρατία στην Μέση Ανατολή. Περίπου 38.000 άμαχοι νεκροί μόνο στη Συρία και μόνο μέσα στο 2014! Γι' αυτούς δεν γίνεται και τόσο σπουδαίες διαδηλώσεις, ούτε κόπτονται όλα

πίνακες και σκίτσα, στη λογοτεχνία... Μα εμείς είμαστε «πολιτισμένοι» και σεβόμαστε την ελευθερία της γνώμης του καλλιτέχνη και δεν το κάνουμε θέμα. Αυτοί οι Μουσουλμάνοι τί ζόρι τραβάνε; Ας κάνουμε μια προσπάθεια να τους εκπολιτίσουμε κι αυτούς. Ας σατιρίσουμε τον Προφήτη τους.

Κάπως έτσι πρέπει να σκέφτονταν κάποιοι... Και το πλήρωσαν πολύ ακριβά, με την ίδια τους τη ζωή.

Μα αναρωτιέμαι: όταν ο κόσμος μας βρισκόταν ήδη σε τόσο λεπτές ισορροπίες, η δήλωση «journal irresponsable» (δηλαδή ανεύθυνη εφημερίδα) στο εξώφυλλο του εντύπου αυτού, μπορεί να το απαλλάξει από την υπευθυνότητα;

Κανείς δεν υπερασπίζεται πράξεις βίας από φανατικούς. Όμως ούτε οι θρασείες προκλήσεις μπορούν να δικαιολογηθούν. Οι απόψεις όλων των ανθρώπων πρέπει να γίνονται σεβαστές, πολλώ μάλλον όταν μιλάμε για το ευαίσθητο ζήτημα της θρησκευτικής πίστης, πολύ περισσότερο όταν πρόκειται για την αυστηρή μουσουλμανική θρησκεία. Φυσικά άλλο οι πολλοί μουσουλμάνοι κι άλλο οι φανατικοί τζιχαντιστές. Και θα είναι κρίμα να ταυτιστούν οι μεν με

Με απόλυτο σεβασμό για την ανθρώπινη ζωή, δε μπορεί κανείς να μην αναλογιστεί τις χιλιάδες των αμάχων που εξοντώνονται καιρό τώρα από την ισλαμική τρομοκρατία στην Μέση Ανατολή.

τα Μ.Μ.Ε. κι οι αρχηγοί κρατών. Αλλά βέβαια, εκεί είναι Ανατολή, αυτοί πάντα φασαρίες έχουν, ενώ εδώ μιλάμε για τρομοκρατική επίθεση στο Παρίσι, σε μια από τις σπουδαιότερες ευρωπαϊκές πρωτεύουσες...!

Ω της υποκρισίας!

Ας επανέλθουμε όμως. Μια παγκόσμια κινητοποίηση λοιπόν κατά της βίας και υπέρ της ελευθερίας της γνώμης. Καλά ως εδώ, μα ας διατηρήσουμε την ψυχραιμία και τη λογική μας. Ελευθερία της γνώμης σημαίνει ότι έχω δικαίωμα να προσβάλλω όποιον θέλω και όπως θέλω; Γιατί αν δεχόμαστε αυτήν ως σημαδι πολιτισμού, τότε πώς λησμονούμε τόσο εύκολα το προαπαιτούμενό της, τον σεβασμό δηλαδή της γνώμης του άλλου; Μπορώ να παλεύω για την έκφραση της δικής μου γνώμης, και συγχρόνως να περιφρονώ την γνώμη του άλλου; Δεν είναι κάπως υποκριτική αυτή η στάση από τον Δυτικό, πολιτισμένο (τρομάρα μας!) κόσμο; Διότι βασική αρχή πολιτισμού είναι ότι η ελευθερία του ενός σταματάει εκεί που αρχίζει η ελευθερία του άλλου. Μ' άλλα λόγια, «Και καθώς θέλετε ίνα ποιώσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως»².

Στην χριστιανική -τάχα μου- Ευρώπη μας έχουμε ξεφτιλίσει πάλιν και πολλάκις τον Θεό μας σε θέατρα, σε

τους δε στη συνείδηση των λαών της Ευρώπης, πράγμα που δεν είναι και απίθανο με την πόλωση που προκαλούν αυτά τα γεγονότα, ή να ενταθεί ακόμη περισσότερο ο ισλαμικός φανατισμός. «Α κινδυνάκι, τί μικρό που φαίνεται μπροστά στα όσα φοβερά κουβαλάς!»³ έγραφε ο ποιητής... Ας ευχηθούμε να μην βγει αληθινός.

Για να κλείσουμε ένα θέμα που δεν κλείνει έτσι εύκολα, αξίζει να σταθούμε στην δήλωση του Γάλλου προέδρου, ότι «η Γαλλία βρίσκεται υπό απειλή». Ποιός θυμάται την 11η Σεπτεμβρίου⁴;

Επιμέλεια:

Μαριαλένα Μωραΐτου
Απόφοιτ. Νομικής Σχολής ΕΚΠΑ

¹ <http://www.naftemporiki.gr/story/897672/stous-76021-eftasan-oi-nekroi-sti-suria-to-2014>

² Λουκ., στ' 31

³ Ελύτης Ο., Ο κήπος με τις αυταπάτες, Αθήνα, ύψιλον, 1995.

⁴ Τους Δίδυμους Πύργους, την κήρυξη του πολέμου κατά της τρομοκρατίας και τα όσα επακολούθησαν;

Made in China

Ιεραποστολή στην χώρα της άγνωστης Αγάπης

Σε ένα κράτος επισήμως άθεο, το 2010 ο εκτιμώμενος αριθμός χριστιανών ήταν περίπου 67 εκατομμύρια με μία εκτιμώμενη αύξηση στα 250 εκατομμύρια μέχρι το 2030. Η Ορθόδοξη Εκκλησία, εκτιμάται ότι έχει περίπου 20.000 πιστούς.

Καθώς στη χώρα μας, ένα πατροπαράδοτο χριστιανικό κράτος, ο αποχριστιανισμός προσπαθεί να επιβληθεί με την μορφή ενός συναρπαστικά αθεμελίωτου τρέντ «εκκοσμίκευσης» και «εξευρωπαϊσμού», ένα φαινόμενο εξίσου συναρπαστικό λαμβάνει χώρα στην Κίνα. Σε ένα κράτος επισήμως άθεο, το 2010 ο εκτιμώμενος αριθμός χριστιανών ήταν περίπου 67 εκατομμύρια με μία εκτιμώμενη αύξηση στα 250 εκατομμύρια μέχρι το 2030. Η Ορθόδοξη Εκκλησία, εκτιμάται ότι έχει περίπου 20.000 πιστούς.

Εντούτοις, οι συνθήκες δεν ήταν πάντα τόσο ευνοϊκές για τους χριστιανούς. Σε άρθρο της η εφημερίδα Economist αναφέρει ότι, κατά την περίοδο της κυβέρνησης του Μάο Τσετούνγκ, περίπου μισό εκατομμύριο χριστιανοί θανατώθηκαν και δεκάδες χιλιάδες τιμωρήθηκαν με καταναγκαστικά έργα. Ακόμη και σήμερα, σπίτια και χώροι που δεν είναι επισήμως δηλωμένα στο κράτος

ως εκκλησίες, κινδυνεύουν με κατεδάφιση.

Οι αρχές άρχισαν να είναι διαλλακτικές με τους χριστιανούς, βλέποντας την καλή επιρροή της θρησκείας στους πιστούς. Παρατηρώντας τον προσανατολισμό στην ανιδιοτελή κοινωνική προσφορά, το κυβερνών κόμμα θεώρησε ότι θα ήταν εξαιρετικοί σύμμαχοι για την χώρα, ιδίως σε μια περίοδο που χαρακτηρίζεται ως εποχή της διαφθοράς. Γενικότερα, οι κινεζικές αρχές διατηρούν έναν μυστικισμό γύρω από την πολιτική που ακολουθείται. Η εφημερίδα Financial Times, ύστερα από πολλαπλές προσπάθειες επικοινωνίας με τις αρμόδιες κινεζικές αρχές, απέτυχε στην πραγματοποίηση μιας επίσημης συνέντευξης για να διασαφηνιστεί η θέση τους.

Ωστόσο, πίσω από τους αριθμούς και την πολιτική διάσταση, που αποτελεί σίγουρα ρυθμιστικό παράγοντα στην εξάπλωση του χριστιανισμού στην Κίνα, κρύβονται οι πραγματικές προκλήσεις που καλείται να αντιμετω-

Πώς κηρύττει κάποιος έναν τέτοιο Θεό, σε ανθρώπους άγνωστους με την εμπειρία της αγάπης και της προσωπικής σχέσης

πίσει ένας ιεραπόστολος: Την αντίληψη του κόσμου με έναν τρόπο πολύ διαφορετικό από αυτόν που έχουμε συνηθίσει.

Έννοιες πολύ βασικές, πυλώνες στους οποίους βασίζεται η σύγχρονη κοινωνία όπως η φιλοσοφία, η λογική σκέψη, η επιχειρηματολογία, οι νόμοι, δεν υπάρχουν ως σαφείς έννοιες. Η φύση, είναι η κύρια πηγή άντλησης των πάντων, και η αρμονία της δεν πρέπει να διαταράσσεται με κανέναν τρόπο. Οι διαφωνίες μεταξύ των ανθρώπων πρέπει να αποφεύγονται για να μην χαλάσει η μεταξύ τους αρμονία. Ακόμη και η έννοια του προσώπου δεν υπάρχει στην καθημερινή τους ζωή. Ο άνθρωπος δεν αναγνωρίζεται ως πρόσωπο, αλλά ως μέλος της κοινωνίας. Η γλώσσα, το κύριο μέσο διάδοσης του Ευαγγελίου, αποτελείται από σύμβολα, τα λεγόμενα Ιδεογράμματα. Απουσιάζουν από αυτήν η γραμματική, οι χρόνοι και οι πτώσεις!

Το κυριότερο σημείο προβληματισμού κάποιου δυτικού -ακόμη περισσότερο ενός χριστιανού- είναι η έλλειψη εκδήλωσης της αγάπης μεταξύ των Κινέζων, ακόμη και στην έκφρασή της ως συναισθήματος. Κάτι τόσο λογικό, το οποίο στην καθημερινότητα μας βγαίνει σχεδόν αυθόρμητα, για την κινεζική κοινωνία αποτελεί ένα είδος ταμπού. Όσο παρανοϊκό και αν ακούγεται, η φράση «σε αγαπώ» απουσιάζει παντελώς από την μεταξύ τους επικοινωνία. Αναφέρει χαρακτηριστικά ο Ιεραπόστολος π. Ιωνάς Μούρτος στο προσωπικό του ιστολόγιο ότι μέσα από συζήτηση με μία γυναίκα της εκκλησίας διαπίστωσε ότι η ίδια δεν είχε φιλήσει ποτέ την μητέρα της!

Μπροστά στις δυσκολίες που συναντά ένας Ιεραπόστολος ευρισκόμενος αντιμέτωπος με τοπικές θρησκείες, διαφορετικά δόγματα, ακόμη και το γεγονός ότι η όψη ενός ιερέα είναι όμοια οντοτήτων της κόλασης από την κινεζική παράδοση, το κυριότερο πρόβλημα φαίνεται ανυπέρβλητο: Η γνωριμία με έναν Θεό που είναι η Τέλεια Αγάπη και η δημιουργία μιας πολύ προσωπικής σχέσης μαζί του. Πώς κηρύττει κάποιος έναν τέτοιο Θεό σε ανθρώπους άσχετους με την εμπειρία της αγάπης και της προσωπικής σχέσης;

Η Εκκλησία εντούτοις δεν είναι έργο ανθρώπινο.

Οι διαφωνίες μεταξύ των ανθρώπων πρέπει να αποφεύγονται για να μην χαλάσει η μεταξύ τους αρμονία. Ακόμη και η έννοια του προσώπου δεν υπάρχει στην καθημερινή τους ζωή. Ο άνθρωπος δεν αναγνωρίζεται ως πρόσωπο, αλλά ως μέλος της κοινωνίας.

Και οι αριθμοί των πιστών στην Κίνα μαρτυρούν ότι ο Λόγος του Θεού βρίσκει πάντοτε τον δρόμο προς τις καρδιές των ανθρώπων. Μας θυμίζουν ότι η Θυσία Του δεν έγινε μονάχα για εκείνους που μπορούν να φιλοσοφούν και αντιλαμβάνονται τα υψηλά νοήματα. Κάθε άλλο, επιβεβαιώνεται το «Μακάριοι οι πτωχοί του πνεύματι» και δίνεται αφορμή σε εμάς για προβληματισμό. Ίσως είναι μια ευκαιρία να αντιληφθούμε το μέγεθος της ευθύνης που έχουμε εμείς που μεγαλώσαμε σε μια χώρα με αμύθητο πνευματικό πλούτο. Απέναντι στο Θεό και στους γύρω μας. Γιατί σε εμάς έγινε από νωρίς γνωστή εκείνη η άγνωστη Αγάπη...

Επιμέλεια:

Παναγιώτης Γεωργίου
Μεταπτυχιακός Φοιτητής Πληροφορικής

Πηγές:

<http://www.ft.com/cms/s/2/a6d2a690-6545-11e4-91b1-00144feabdc0.html>

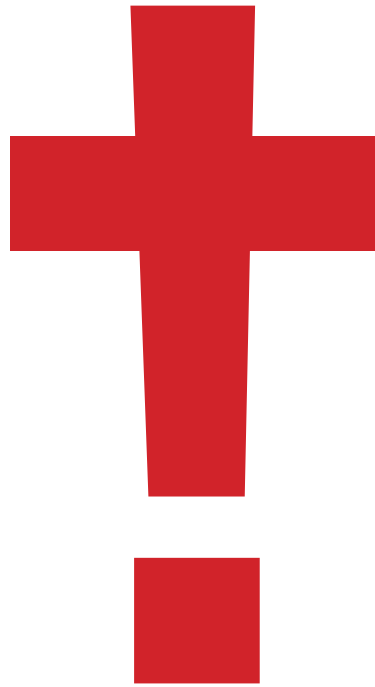
<http://www.economist.com/news/briefing/21629218-rapid-spread-christianity-forcing-official-rethink-religion-cracks>

http://asian-aroma.com/?page_id=2

«Κίνα: Η Βίβλος αντικαθιστά το Κόκκινο Βιβλιαράκι» (του Μάο), δημοσίευση 26 Δεκ. 2014

Θάνατος

Το μόνο σίγουρο

Ενα -ή και το μόνο- σίγουρο γεγονός στην ζωή μας είναι ο επίγειος θάνατος. Είναι το σημείο αναφοράς μας στον κόσμο αυτό. Είναι ο καθρέφτης της ψυχής μας, που όσο τον πλησιάζουμε τόσο παρατηρούμε στίγματα των αμαρτιών μας. Είναι η αφύπνιση της καρδιάς μας.

Πολλά ερωτήματα έχουν την αφετηρία ή το τέρμα στον θάνατο. Πολλές καταστάσεις μάς φέρνουν είτε το θέλουμε είτε όχι- πρόσωπο με πρόσωπο με αυτόν. Πολλά «γιατί» που δεν είναι δυνατόν να απαντηθούν. Δεν μπορούμε να τον αποφύγουμε, όσο και εάν τον καθυστερήσουμε. Δε μπορούμε να αποστασιοποιηθούμε από τον πόνο που τον ακολουθεί. Δεν...δεν...δεν.

Έναν από τους τρόπους με τους οποίους ο άνθρωπος έχει προσπαθήσει να προσεγγίσει την έννοια του θανάτου, είναι οι θρησκείες. Στον Ινδουισμό η ψυχή μέσω του θανάτου χωρίζεται από το σώμα μόνο και μόνο για να ενωθεί με ένα επόμενο σώμα ανθρώπου ή ζώου, σε μία αέναη προσπάθεια να τελειοποιηθεί μέσω της μετενάρκωσης. Στον Βουδισμό όλα στη ζωή είναι πόνος και όλα

μεταβάλλονται, επομένως πρέπει να πάψω να «υπάρχω», να πάψω να προσκολλώμαι στα πάντα γύρω μου, ώστε να φτάσω στην έκλαμψη ZEN. Κατά τον Πνευματισμό υπάρχει η δυνατότητα επικοινωνίας με τα προσφιλή μας πρόσωπα, τα οποία βρίσκονται στην άλλη ζωή. Υπάρχει η δυνατότητα να μειώσουμε τον πόνο της απώλειας ή και να ζητήσουμε συγχώρηση, εν ολίγοις υπάρχει η δεύτερη ευκαιρία.

Εάν το σκεφτούμε όμως έστω και λίγο λογικά, η προσέγγιση κάθε θρησκείας απέναντι στον θάνατο, μάς δίνει τις απαντήσεις που αποζητούμε; Πώς γίνεται με τον χωρισμό της ψυχής από το σώμα και την συνεχή εναλλαγή από σώμα σε σώμα, κατά τον Ινδουισμό, να διατηρούμε την προσωπική συνείδησή μας και να σωζόμαστε; Πώς γίνεται η ψυχή ενός έμψυχου όντος να μπορεί να κατοικήσει σε μη έμψυχα όντα; Γιατί να υφιστάμεθα τις συνέπειες μίας ζωής που δεν θυμόμαστε; Ποια κάθαρση ψυχής μπορεί να υποστηριχθεί σε αιφνίδιους θανάτους, κυρίως εκείνων των μικρών και χαριτωμένων;

Και, ναι! παύω να «γαντζώνομαι» από την επίγεια ζωή

Ένα -ή και το μόνο- σίγουρο γεγονός στην ζωή μας είναι ο επίγειος θάνατος. Είναι το σημείο αναφοράς μας στον κόσμο αυτό. Είναι ο καθρέφτης της ψυχής μας, που όσο τον πλησιάζουμε τόσο παρατηρούμε στίγματα των αμαρτιών μας. Είναι η αφύπνιση της καρδιάς μας.

και εκμηδενίζω το «είναι» μου, κατά τον Βουδισμό, αλλά με τι γεμίζω αυτό το κενό; Αφού επιτευχθεί η ελευθερία από τον νόμο της φθοράς και εισέλθουμε στην νιρβάνα, ποιο πρόσωπο μπορεί να μας δώσει την σωτηρία, μιας και όλες οι υπάρξεις έχουν εκμηδενιστεί; Ακόμα και εάν υπάρχει η δυνατότητα επικοινωνίας με πνεύματα από τον άλλο κόσμο, κατά τον Πνευματισμό, σε τι μας βοηθάει αυτό; Πόσοι και ποιοι μίλησαν μαζί τους; Μιλώντας κατάφεραν να βελτιώσουν τη ζωή τους; Εάν ναι, πού είναι η απόδειξη μέσω των μέντιουμ, τα οποία θα έπρεπε να είναι εξέχοντα άτομα της κοινωνίας μας; Πόσες φορές έχουν αποδειχθεί ότι τα «φαινόμενα» που παρατηρούνται κατά τις πνευματιστικές συνεδριάσεις είναι καλοστημένα τεχνάσματα;

Η απάντηση είναι μία και μοναδική: «Εν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος...», όπως αναφέρει ο Ευαγγελιστής Ιωάννης. Η Αγία Τριάδα είναι η αρχή και το τέλος της επίγειας και μη ζωής μας. Εάν αποχωριστούμε από Αυτή επέρχεται ο αιώνιος θάνατος και όχι μόνο ο χωρισμός σώματος και ψυχής (επίγειος θάνατος). Όσες φορές και εάν «μετενσαρκωνόμασταν» ή μηδενίζαμε την ύπαρξή μας και πάλι θα είμασταν στο μηδέν. Χάρη στην Αγία Τριάδα, και μέσω του θανάτου του Ιησού και της Ανάστασής Του, γίναμε νικητές του θανάτου και πλέον για τους ορθοδόξους, ο θάνατος αποτελεί μία απλή μετάβαση, μία κοίμηση, έναν ύπνο, πριν από την μέλλουσα ανάσταση των νεκρών και την αιώνια ζωή.

Κάποτε έστειλαν ένα γράμμα στον άγιο Νικόλαο Βελιμίροβιτς ρωτώντας τον (α) Ποια είναι η μέγιστη σκέψη αντάξια του ανθρώπου, (β) Ποια είναι η μέγιστη μέριμνα

αντάξια του ανθρώπου και (γ) Ποια είναι η μέγιστη μέριμνα αντάξια του ανθρώπου. Και ο άγιος απάντησε: Η μέγιστη προσδοκία αντάξια του ανθρώπου είναι εκείνη για την πρόνοια του Θεού. Η μέγιστη μέριμνα αντάξια του ανθρώπου είναι εκείνη για τη σωτηρία της ψυχής. Η μέγιστη προσδοκία αντάξια του ανθρώπου είναι η προσδοκία του θανάτου. Εξηγώντας το τελευταίο συμπληρώνει λέγοντας, ότι η προσδοκία του θανάτου καθαρίζει την συνείδηση και ωθεί τον άνθρωπο σε κάθε καλό έργο.

Είναι η κοινωνία των τριών Προσώπων που μου δηλώνει, όχι τον μηδενισμό της ύπαρξής, αλλά την «ύπαρξη» μέσω της συνύπαρξης με τον Θεό. Ο Λόγος που έγινε άνθρωπος και η ανάσταση Αυτού, μας δείχνουν το δρόμο της σωτηρίας και της απάλυνσης του πόνου που προκαλεί ο θάνατος. Όλα έγιναν με αγάπη προς τον άνθρωπο. Όλα έγιναν για την σωτηρία αυτού. Ας μην λοιπόν αναρωτιόμαστε εάν ο θάνατος είναι το τέλος, αλλά να είμαστε σίγουροι ότι είναι ένα βήμα πιο κοντά στην Ζωή.

***Μήπως είν' η αλήθεια στον θάνατο
κι η ζωή μήπως κρύβει την πλάνη;
Ό,τι λέμε πως ζει μήπως πέθανε
κι ειν' αθάνατο ό,τι έχει πεθάνει;
(Γ. Δροσίνης)***

Επιμέλεια:

Φιλοθέη Παππά,
Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Τομέα Φυσικής,
Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο

από την εξόρμηση στη Θράκη

Πότε με χιούμορ και πότε με σοβαρό ύφος, καθένας είχε τη δική του ιστορία να σου διηγηθεί, μια συμβουλή να σου δώσει, ένα «αίτημα» να μεταφέρεις στην πρωτεύουσα, ότι τους έχει ξεχάσει, ενώ το Τουρκικό Προξενείο φροντίζει τα «δικά του» χωριά τριγύρω...

Ευμάμαι ακόμα όταν είδα την ανακοίνωση της Χ.Φ.Ε. για την εξόρμηση στη Θράκη. Ξαφνιάστηκα προς στιγμήν. Εξόρμηση; Τι το διαφορετικό έχει από μια εκδρομή; Γιατί στη Θράκη κι όχι κάπου αλλού (κάπου πιο κοντά ίσως); Με μια πρώτη ματιά, τόσες απορίες... Ήλπιζα να μου λυθούν γρήγορα. Όταν αργότερα, στις ετοιμασίες, τα μεγάλα τραπέζια του πινγκ-πονγκ γέμισαν με τρόφιμα, βιβλία και δώρα κατάλαβα πως, αυτό που για εμάς είναι αυτονόητο για κάποιους άλλους δεν είναι. Μεγάλη η συνεισφορά και των Φιλικών Κύκλων: άνθρωποι κάθε ηλικίας από κάθε περιοχή της Αττικής έφερναν ή έστελναν καθημερινά στο Καρύτση κούτες ή σακούλες με τρόφιμα! Όταν ύστερα από λίγο ανακοινώθηκε και το πρόγραμμα της φετινής εξόρμησης, όλα άρχισαν να παίρνουν την απάντησή τους και ένας ενθουσιασμός να διακατέχει την ομάδα της εξόρμησης. **Φέτος, η επίσκεψή μας θα γινόταν σε μία σειρά χωριών με αμιγώς χριστιανικό πληθυσμό, εν μέσω μουσουλμανικών χωριών, μερικά από τα οποία με φανατικούς κατοίκους.** Στόχος μας να δώσουμε ηθική ενθάρρυνση, να μιλήσουμε με τους κατοίκους, να τους τραγουδήσουμε, να μοιραστούμε με κείνους τη χαρά της Γέννησης του Χριστού. Κυρίως όμως να τους ακούσουμε!

Όλοι μας γνωρίζαμε ότι αυτή η εξόρμηση δε θα ήταν

ξεκούραστη. Κάθε άλλο. Μετά το φόρτωμα του πούλμαν με αμέτρητες κούτες με τρόφιμα, ήξερες ότι σε περιμένουν εκατοντάδες χιλιόμετρα. Όμως το κλίμα μεταξύ των παιδιών έκανε τα χιλιόμετρα να μετράνε αντίστροφα πάρα πολύ γρήγορα. Με το πού ξεκίνησε το ταξίδι άρχισαν τα πειράγματα, τα γέλια κι οι φωνές μέσα στο πούλμαν. Ένα πολύ ευχάριστο ταξίδι προμηνυόταν, με τις σχετικές στάσεις και ενδιάμεσα διαλείμματα για έναν υπνάκο. Μετά τη στάση στη Χριστιανική Εστία Λαρίσης, τη συνάντηση με τους φοιτητές της Χ.Φ.Ε. και τους υπευθύνους τους όπου βιώσαμε τι θα πει αδελφικό κλίμα και χριστιανική αγάπη, κατά το βραδάκι επισκεφθήκαμε τη Χριστιανική Στέγη της Κομοτηνής και τους εκεί συνεργάτες του χριστιανικού Έργου. Τραγουδήσαμε, επικοινωνήσαμε, κεραστήκαμε και ακολούθως μεταβήκαμε στο σύλλογο «Κιβωτός της Δόμνας Βιζβίζη» της Χαράς Νικολακοπούλου και του συζύγου της, Ιωάννη Φριτζαλά. Η κα Νικοπούλου μάς εξήγησε μέσα από μια προβολή το έργο που επιτελείται στους κατοίκους της Ροδόπης. Έργο πολυσχιδές και θυσιαστικό που περιλαμβάνει από καθημερινά συσσίτια δεκάδων οικογενειών, δωρεάν μαθήματα τα απογεύματα, κατηχητικό, ενημέρωση για εθνικά θέματα έως την κατασκευή ενός πρώτου ορφανοτροφείου στα ορεινά της Ροδόπης. Συναισθήματα θαυμασμού, συγκίνησης, ελπίδας αλλά και αισιοδοξίας

μας πλημμύρισαν με όσα ακούσαμε για την προσπάθεια των ακριτών.

Την Κυριακή το πρωί, εκκλησιαστήκαμε στο πρώτο χωριό, το Θρυλόριο. Την επόμενη ημέρα ξεκινήσαμε για τα χωριά που είχαμε προγραμματίσει να πάμε. Ο πρώτος μας προορισμός ήταν το Θρυλόριο, έξω από την Κομοτηνή. Οι κάτοικοι μάς υποδέχτηκαν με χαρά και ανυπομονησία. Παίξαμε παιχνίδια στα παιδιά, μιλήσαμε και τραγουδήσαμε με τους μεγάλους σε ένα πολύ ζεστό κλίμα. Θα ήταν και το μόνο «ζωντανό» χριστιανικό χωριό που θα βλέπαμε. Συνεχίζοντας την πορεία μας στα υπόλοιπα χωριά, η εικόνα που συναντούσαμε ήταν εικόνα εγκατάλειψης. Λίγοι κάτοικοι, ηλικιωμένοι, σπίτια γκρεμισμένα ή ερειπωμένα. Τα περιδιαβήκαμε με τους ιερείς των χωριών οι οποίοι μας επιβεβαίωναν την κατάσταση που βλέπαμε. Επισκεφθήκαμε τους γέροντες στα καφενεία των χωριών (όπου υπήρχαν). Αυτό προσωπικά θεωρώ ότι ήταν από τα πιο ωραία κομμάτια του οδοιπορικού μας μέσα: οι συζητήσεις με τους κατοίκους. **Πότε με χιούμορ και πότε με σοβαρό ύφος, καθένας είχε τη δική του ιστορία να σου διηγηθεί, μια συμβουλή να σου δώσει, ένα «αίτημα» να μεταφέρεις στην πρωτεύουσα ότι τους έχει ξεχάσει, ενώ το Τουρκικό Προξενείο φροντίζει τα «δικά του» χωριά τριγύρω...** «Σήμερα έκανα Χριστούγεννα», μας είπε η κυρά-Καλλιόπη εκφράζοντας με γνήσιο λαϊκό τρόπο τη χαρά της που είδε τόσους Χριστιανούς νέους στην πόρτα της! Όμοια κατάσταση και στα χωριά του Έβρου, στα ελληνοβουλγαρικά σύνορα. Οι Επίσκοποι Διδυμοτείχου, κ. Δαμασκηνός και Αλεξανδρουπόλεως, κ. Άνθιμος μάς

δέχθηκαν πατρικά και συζήτησαν μαζί μας τα προβλήματα και τις προοπτικές της περιοχής. Πόσα πράγματα ζήσαμε! Πόσα είδαμε και ακούσαμε! Από τις πιο «δυνατές» ευκαιρίες της εξόρμησης ήταν η επίσκεψή μας στην Ι. Μ. Κορνοφωλιάς, η εγκάρδια εκδήλωση στην Ορεστιάδα (όπως πάντα!) αλλά και η συνάντησή μας με το Διοικητή της XII Μερarchίας Πεζικού της Αλεξανδρούπολης, κ. Παναγιώτη Φαραντάτο, ο οποίος παρέθεσε δείπνο στη Λέσχη Αξιωματικών. Ο Στρατηγός ενημερώθηκε για το πρόγραμμα της εξόρμησης και χαιρέτισε με εγκωμιαστικά λόγια την πρωτοβουλία μας. Ευχάριστος, ρεαλιστής και δυναμικός άνθρωπος, με γνώση του τομέα ευθύνης του. Μας πρότεινε να επισκεφθούμε τους εξομωιωτές αρμάτων

μάχης κι έτσι φθάσαμε να ρίχνουμε μέχρι και... εικονικές βολές σε σύγχρονα τεθωρακισμένα!

30 Δεκεμβρίου 2014. Ώρα 8:00 πμ. Οι βαλίτσες έτοιμες. Το πούλμαν αποχωρεί. Συναισθήματα ανάμεικτα. Χαρά που επιστρέφεις, λύπη που τελειώσε μία τόσο έντονη και «συμπυκνωμένη» σε τέσσερις μέρες εμπειρία που φυσικά δε θα μπορούσε να καταγραφεί σε τόσο λίγο χώρο. Ο αρχικός δισταγμός ενός πρωτοετή «να πάω ή όχι», όταν τελειώσε η εξόρμηση, έδωσε τη θέση του σε μία εσωτερική πληρότητα και χαρά. Ευχαρίστησα το Θεό

που μου έδωσε τη δυνατότητα όχι μόνο να δώσω αλλά, κυρίως, να πάρω (τελικά!) από τη χαρά των κατοίκων που συνάντησα και που μπόρεσα να δω την κρίσιμη κατάσταση της Θράκης. Την εγκατάλειψη της Πολιτείας και την περηφάνια των ανθρώπων της.

Επιμέλεια:

Παναγιώτης Τσιάπρας
Φοιτ. Φυσικοθεραπείας ΤΕΙ Αθήνας

Φάσεις και αντιφάσεις

Ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἀντίληψη δέχεται τὸν ἄνθρωπο πολλὰ-πλὴ, ἀντιφατικό, σὲ σημεῖο ποὺ νὰ μὴν ξέρει τό ἵνα χέρι τι κάνει τ' ἄλλο.*

Ἡ στάθμη τοῦ ζύθου μέσα στὸ μισόλιτρο ποτήρι κατεβαίνει ἀρκετὰ γρήγορα στὰ λίγα λεπτά τῆς ὥρας. Μὲ τὸν εὐτραφὲ φίλο καὶ ἀγαθὸ γίγαντα Βασιλάρα προτιμοῦμε συνήθως κάποιο καφέ, σχετικὰ ἄδαιο, παρὰ κάποιο μεταμοντέρνο ἀφτεράδικο ἢ ὀρθάδικο. Σχόλια γύρω ἀπ'τὴν ἐπικαιρότητα ἐναλλάσσονται μὲ τὰ καθ'ἑαυτὸν νέα, γιὰ νὰ καταλήξει πάντα ἡ κουβέντα καὶ νὰ τοῦ πῶ:

-Ἐμπιστεύεσαι τὴν ἐπιδιόρθωση τοῦ καβάλου ἀπ' τὸ παλιὸ σου μπλουτζὴν στὸ ἀπὸ δεκαπενταετίας φιλιπινέζικο ρεταλάδικο τῆς γειτονιάς, τὰ μαλλιά σου ἐπιτρέπεις νὰ στὰ περιποιοῦνται γνωστοί σου ἀπ' τὸ Μπαγκλαντές, κάτι Τετάρτες καὶ Παρασκευὲς χορταίνεις τὴν πείνα σου μὲ παραδοσιακὸ φαλάφελ μόνον ἀπὸ χέρια τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, ἀκόμα - ἀκόμα ἐμπιστεύεσαι τὴν

περιποίηση τῆς κατάκοιτης μπτέρας σου στὰ χέρια μιᾶς κυρίας ἀπὸ τὴν Ἀλβανία! Καὶ μοῦ μιλᾷς ἀκόμα γιὰ τὴν καθαρότητα τοῦ ἔθνους καὶ τὴν δόξα τῆς πατρίδος! Ρὲ Μπίλυ, μήπως τὸ παρακάνουμε...

Ἄλλ' ἔπειτα μόνος συνεχίζω ν' ἀναρωτιέμαι, γιατί θα πρέπει ν' ἀνήκω κατ' ἀποκλειστικότητα κάπου τακτοποιημένος, ἀλλὰ ταυτόχρονα τόσο τραγικὰ δικασμένος.

Γιατὶ ὅταν ἀναφέρομαι στὸ περιβάλλον, νὰ ἐννοῶ μονάχα τὰ δέντρα, τὰ δάση καὶ τὶς θάλασσες χωρὶς νὰ περιβάλω καὶ τὶς πέτρες ἢ μάρμαρα κι' ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἀρχαῖα καὶ κατοπινὰ ἀποτυπώματα αὐτῶν που ἔζησαν πρὶν ἀπὸ μᾶς. Δηλαδή, γιατί μιὰ ἀρχαιολογικὴ ἀνακάλυψη νὰ ἐξαντλεῖται ἐπικοινωνιακὰ ἔνθεν κακεῖθεν, καὶ μιὰ παράλογη ἐξόρυξη πολύτιμου μεταλλεύματος νὰ διχάζει τὴ κοινωνία; Γιατὶ πρέπει νὰ ξεχωρίζω ὅλους τοὺς δίκαιους

* Ν.Γ. Πεντζίκης, Ἀνδρέας Δημακοῦδης καὶ ἄλλες μαρτυρίες χαμοῦ, Ἀγροτικές Συνεταιριστικές Ἐκδόσεις, Θεσσαλονίκη 1988, σ.213.

¹ Σωκράτης Μάλαμας, τραγούδι «Θίασος», ἀπὸ τὸ δίσκο «Τὸ Ἄδαιο Δωμάτιο» 2005.

Ὁ συλλογικός μας Τρόπος ἐδῶ καὶ δυὸ χιλιάδες χρόνια μᾶς καλεῖ ὄλους, ἐγκρατεῖς καὶ ράθυμους, πλούσιους καὶ φτωχοὺς, νηστεύσαντες καὶ μὴ νηστεύσαντες, ζωντανοὺς καὶ νεκροὺς σὲ τραπέζι καὶ σὲ χορὸν, καθὼς δὲν ἐξαντλούμαστε σὲ κηρύγματα, ἀλλ' ἀσκούμαστε μὲ τὰ πράγματα, ὅχι γιὰ νὰ ζήσουμε «καλύτερες ἡμέρες», ἀλλὰ γιὰ νὰ ζοῦμε τὴν κάθε μέρα.

ἀγῶνες ἐργατῶν τε καὶ σπουδαστῶν ἀπὸ ἐκείνους τοὺς ἀγῶνες γιὰ ἐλευθερία. Γιατί φαντάζουν δημοφιλέστεροι οἱ Ζαπατίστας ἀπὸ τοὺς Κύπριους ἀγωνιστές; Πάσχει ἡ κοινὴ γνώμη γιὰ τὴν κακοποίηση κάποιου προσφιλοῦς ζώου, ἀλλ' ὅχι γιὰ τὸν χαμὸ χιλιάδων ἢ καὶ ἑκατομμυρίων ψυχῶν ποὺ δὲν προλαβαίνουν νὰ γεννηθοῦν.

Κι' ὅλα αὐτὰ τὰ ἐρωτήματα μᾶλλον ἀνήκουν σὲ συλλογικὸ ἐπίπεδο, τί νὰ γίνεται μ' ὅλα ἐκείνα τὰ καθημερινὰ διλλήματα ποὺ μᾶς κατακερματίζουν.

Ἐν ἔτει 1991 γράφει ὁ Χρῆστος Βακαλόπουλος, ἡ ζωὴ δὲν μᾶς ἀφορᾷ, τὸ μόνο ποὺ μᾶς ἐρεθίζει εἶναι μιὰ ἄλλη ζωὴ ποὺ θὰ μπορούσαμε νὰ ζήσουμε, δεχόμεστε ἀπὸ παντοῦ προτάσεις σεναρίων γιὰ τὸ φάντασμα τῆς ζωῆς ποὺ ἐπιθυμοῦμε καὶ τὶς συζητᾶμε μέχρι νὰ πεθάνουμε.²

² Χρῆστος Βακαλόπουλος, «Ἡ ἱερὴ μελωδία τῆς πραγματικότητας», στὸ περ. «Ἀντί», τ. 463, 5.4.1991

Κάπως ἔτσι ξοδεύομαστε νὰ ζήσουμε στὸ θόρυβο καὶ στὴν πληθώρα ποὺ μᾶς πρόβαλαν ὡς ἰδανικά.

Μᾶς παρουσιάστηκε ὡς κατάκτηση τοῦ ἀνθρώπου μετὰ ἀπὸ αἰῶνες σκοταδιοῦ, ἡ ἡλιοκεντρικὴ πραγματικότητα τοῦ πλανητικοῦ μας συστήματος, δηλαδὴ ὅτι ἡ γῆ κινεῖται γύρω ἀπὸ τὸν ἄξονά της καὶ γύρω ἀπὸ τὸν ἥλιο. Κι ὅμως ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔπαψε νὰ κινεῖ τὸν ἥλιο γύρω ἀπὸ τὴ γῆ. Ἡ μᾶλλον νὰ κινεῖ τὸ σύμπαν γύρω ἀπὸ τὸ ἄτομό του. Τὸ βλέπουμε ἄλλωστε στὰ πλήρως ἐπιστημονικὰ δελτία καιροῦ μὲ τοὺς ἥλιους νὰ ὑπερπερισεύουν πάνω στοὺς χάρτες τῆς κάθε χώρας. Διαθεσιολόγοι-μετεωρολόγοι καὶ ἄλλοι μέτρ τῆς ἀντικειμενικῆς γνώσης προσπαθοῦν νὰ φτιάξουν ἢ νὰ χαλάσουν, ἀνάλογα, τὴν βουτυρένια διάθεσή μας.

Μοναξιά καὶ θλίψη. Νοσεῖ ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος, τραγικὰ διχασμένος σ' αὐτὸ ποὺ τοῦ διαφῆμισαν ὡς ὄνειρο καὶ ποτὲ δὲν πρόκειται νὰ κατακτήσει.

Άλλοι ξμειναν στὸ σῶμα καὶ ξέμοιαξαν μὲ τὰ ἀδρανῆ ὑλικά, ἄλλοι ξμειναν στὴ ψυχὴ ἢ μᾶλλον στὶς ἰδέες τους, τόσο μονοφυσίτες καὶ τὰ ἔχουν τακτοποιήσει ὅλα τόσο ἰδεολογικά, ποὺ ἂν τύχει ὅμως καὶ καταρρεύσουν τὰ φαντασιακὰ κοσμοεῖδωλά τους καταρρέουν οἱ ἴδιοι καὶ θρυμματίζονται.

Ἄλλ' ἐδῶ, σ'αὐτὸ τὸ σημεῖο φέρνω στὴ μνήμη μου τὸν Νίκο Καροῦζο, ὁ ὁποῖος μέσα στὴν τραγικότητα τῆς ἐξορίας του στὴν Μακρόνησο γράφει πρὸς τὸ Φῶτη Κόντογλου, πῶς οἱ ἐκεῖ ὁμότεχνοι σύντροφοί του ἀναρωτιοῦνται γιατί ἔχασαν, αὐτὸς ἀρχίζει καὶ ἀναρωτιέται γιατί ὑπάρχει³.

Δὲν ὑπάρχουμε γιὰ νὰ καταναλώνουμε οὔτε ἰδέες, οὔτε διαφημιστικά πυροτεχνήματα. Κάθε θλίψη μᾶς προ-

σφέρεται μᾶλλον ὡς εὐκαιρία νὰ ἐνώσουμε τὸν διχασμένο συλλογικὸ καὶ προσωπικὸ ἐαυτό μας.

Ὁ συλλογικός μας Τρόπος ἐδῶ καὶ δυὸ χιλιάδες χρόνια μᾶς καλεῖ ὅλους, ἐγκρατεῖς καὶ ράθυμους, πλούσιους καὶ φτωχοὺς, νηστεύσαντες καὶ μὴ νηστεύσαντες, ζωντανοὺς καὶ νεκροὺς σὲ τραπέζι καὶ σὲ χορὸ, καθὼς δὲν ἐξαντλούμαστε σὲ κηρύγματα, ἀλλ' ἀσκούμαστε μὲ τὰ πράγματα, ὅχι γιὰ νὰ ζήσουμε «καλύτερες ἡμέρες», ἀλλὰ γιατί ζοῦμε τὴν κάθε μέρα.

Ψυχοσάββατο πρὸ τῆς Κυριακῆς τῆς Ἀπόκρεω,
2015

Επιμέλεια:
Μν.Νᾶς

³ Φώτης Κόντογλου, Ἐν εἰκόνι διαπορευόμενος, Ἀκρίτας, 1995.

Τὸν ἥλιον κρύψαντα

Ὁ Ἰωσήφ, ὅταν εἶδε τὸν ἥλιο νὰ κρύβει τὶς ἀκτίνες του καὶ τὸ καταπέτασμα νὰ σχίζεται μὲ τὸ θάνατο τοῦ Σωτήρα, ἦλθε στὸν Πιλάτο καὶ τὸν καθικέτευσε, λέγων·

δῶσε μου τοῦτον τὸν ξένο,
ὁ ὁποῖος ἀπὸ βρέφος ζοῦσε στὸν κόσμον σὰν ἀποξενωμένος ξένος·

δῶσε μου τοῦτον τὸν ξένο,
τὸν ὁποῖο, μισοῦντες οἱ ὁμόφυλοι του, θανατώνουν σὰν ξένο·

δῶσε μου τοῦτον τὸν ξένο,
τοῦ ὁποῖου τὸν παράδοξο θάνατο βλέπων, νιώθω παράξενα·

δῶσε μου τοῦτον τὸν ξένο,
ὁ ὁποῖος ξέρεي νὰ περιποιεῖται τοὺς φτωχοὺς καὶ τοὺς ξένους·

δῶσε μου τοῦτον τὸν ξένο,
τὸν ὁποῖον οἱ Ἑβραῖοι ἀπὸ φθόνο ἀποξένωσαν ἀπὸ τὸν κόσμον·

δῶσε μου τοῦτον τὸν ξένο,
ὁ ὁποῖος, σὰν ξένος, δὲν ἔχει πού ν' ἀκουμπήσει τὴν κεφαλὴ του·

δῶσε μου τοῦτον τὸν ξένο,
τὸν ὁποῖον ἡ Μητέρα, ἀτενίζουσα νεκρό, ἐβόα·

ὦ Υἱὲ καὶ Θεέ μου, ἂν καὶ ὁ πόνος πληγώνει τὰ σπλάγχνα μου καὶ σχίζει τὴν καρδίά μου, ὅταν σὲ βλέπω νεκρό, ὅμως θαρρώντας στὴν ἀνάστασή σου, σὲ δοξάζω.

Καὶ μὲ αὐτὰ τὰ λόγια παρακαλώντας τὸν Πιλάτο ὁ εὐσχήμων, λαμβάνει τὸ σῶμα τοῦ Σωτήρα, τὸ ὁποῖο, ἀφοῦ εὐλαβικὰ τύλιξε σὲ σεντόνι καὶ ἄλειψε μὲ μύρα, κατέθεσε στὸν τάφο αὐτόν, πού παρέχει ζωὴ καὶ τὸ μέγα ἔλεος.

(Ιδιόμelo Μ. Παρασκευῆς, Γεωργίου Ακροπολίτου,
Νεοελληνικὴ ἀπόδοση τοῦ Ομοτίμου Καθηγητὴ τοῦ Πανεπιστημίου Αθηνῶν Ἀνδρέα Θεοδώρου)

Θέματα Πνευματικής Ζωής

ΓΑΣΤΡΙΜΑΡΓΙΑ

1. Εισαγωγή και έννοια

Ἡ γαστριμαργία θεωρεῖται ἕνας ἀπὸ τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς, οἱ ὁποῖοι ὠθοῦν τὸν ἄνθρωπο στὴν ἁμαρτία. Ἐὰν δὲν προσεχθεῖ μπορεῖ νὰ καταντήσῃ πάθος δυσίατο.

Ὁ ὅρος γαστριμαργία προέρχεται ἀπὸ τὶς λέξεις γαστήρ καὶ μαργαίνω, ποὺ σημαίνει «μαίνομαι, μανιωδῶς ὀρῶ, παραφέρομαι» (Π. Δορμπαράκη, Ἐπίτομον Λεξικὸν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης, Ἀθῆναι: Ἑστία, 1985, σ. 503), δηλ. παθιάζομαι μὲ τὴν γαστέρα μου. Συναφεῖς ὅροι εἶναι οἱ κοιλιόδουλεία, πολυφαγία καὶ ἀδηφαγία.

Ὁ ἄββας Δωρόθεος κάνει μία ἐνδιαφέρουσα διάκριση μεταξὺ τῆς γαστριμαργίας καὶ τῆς λαιμαργίας. Ὅταν κάποιος ἐπιθυμεῖ τὴν ἡδύτητα ὀνομάζεται λαιμαργός· ὅταν ἐπιθυμεῖ τὴν ποσότητα ὀνομάζεται γαστρίμαργος. «Δύο εἶναι τὰ εἶδη τῆς γαστριμαργίας. Πολλὲς φορές πολεμιέται κανεὶς ἀπὸ τὴν νοστιμιὰ καὶ δὲν θέλει πάντα νὰ τρώει πολλὰ φαγητά, ἀλλὰ θέλει τὰ νόστιμα. Καὶ ὅταν αὐτὸς τρώει φαγητὸ ποὺ τοῦ ἀρέσει, τόσο πολὺ νικιέται ἀπὸ τὴν ἡδονὴ τῆς νοστιμιάδας, ὥστε τὸ κραταίει πολὺ ὥρα στὸ στόμα του, μασώντας το ἀρκετὰ καὶ δὲν ἀποφασίζει εὐκολὰ νὰ τὸ καταπιεῖ, γιὰ νὰ διατηρήσῃ τὴν ἡδονὴ ποὺ αἰσθάνεται. Τότε λέμε ὅτι αὐτὸς ἔχει λαιμαργία. Ἄλλους δὲν τοὺς ἀπασχολεῖ ἡ ποιότητα, ἀλλὰ ἡ ποσότητα τῆς τροφῆς. Δὲν θέλουν δηλαδὴ καλὰ φαγητά, οὔτε ἐνδιαφέρονται γιὰ τὴν νοστιμιὰ. Ἀλλὰ εἶτε καλὰ εἶναι, εἶτε ἄσχημα δὲν ἐνδιαφέρονται γιὰ τίποτα ἄλλο, παρὰ μόνο γιὰ νὰ τρῶνε, ὅτιδήποτε κι ἂν εἶναι αὐτὸ ποὺ τρῶνε, γιὰ τὸς ἀπασχολεῖ μόνον νὰ γεμίσουν τὸ στομάχι τους. Τότε λέμε ὅτι αὐτοὶ ἔχουν γαστριμαργία» (Ἀββὰ Δωροθέου, Διδασκαλαί, ΙΕ', Ἔργα Ἀσκητικά, σσ. 351-353).

Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Σιναΐτης δίνει ἕναν περιγραφικὸ ὁρισμὸ τῆς γαστριμαργίας: «Ἡ γαστριμαργία εἶναι ὑπόκρισις τῆς κοιλίας. Ἄν καὶ εἶναι γεμάτη, φωνάζει ὅτι εἶναι ἄδεια. Ἄν καὶ εἶναι ἔτοιμη νὰ διαρhexθεῖ ἀπὸ τὸ φαγητό, κρᾶζει ὅτι πεινᾷ. Ἡ γαστριμαργία δημιουργεῖ τὰ καρυκεύματα καὶ εἶναι ἡ πηγὴ τῆς ἡδύτητας» (Ἰωάννου Σιναΐτου, Κλίμαξ, λόγος ΙΔ', β', Ἀθῆναι: Ἀστήρ, 19792, σ. 82).

2. Προέλευση καὶ ἐπιπτώσεις τοῦ πάθους

Ἡ γαστριμαργία προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπιθυμητικὸ τῆς ψυχῆς καὶ πηγάζει ἀπὸ τὴν φιληδονία τοῦ ἀνθρώπου. Ἀποτελεῖ ἕνα πάθος ποὺ χρησιμοποιοῦ ἕνα μέρος τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος (τὴν κοιλία) γιὰ νὰ ἐκδηλωθεῖ καὶ νὰ ἱκανοποιηθεῖ.

Ἡ πρώτη ἐπίπτωση τῆς γαστριμαργίας εἶναι ἡ ὑποδούλωση τοῦ ἀνθρώπου στὴν γαστέρα του· ὁ ἄνθρωπος καθίσταται κοιλιόδουλος. «Ἐπιθυμία βρώσεως ἔτεκε παρακοήν, καὶ γεῦσις ἡδέϊα ἐξέβαλε παραδείσου» (Εὐαγγερίου Ποντικοῦ, Περὶ τῶν ὀκτῶ πνευμάτων τῆς πονηρίας, α', ΒΕΠ 79,51). Τὸ πάθος τῆς γαστριμαργίας ἦταν αὐτὸ ποὺ ἔκανε τοὺς πρώτους ἀνθρώπους νὰ παρακούσουν τὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ γευθοῦν τὸν ἀπαγορευμένο καρπὸ, σύμφωνα μὲ κάποιους Πατέρες.

Ὁ γαστρίμαργος δὲν βρίσκει ποτὲ κορεσμὸ στὸ πάθος του. «Ἐὰν ὑποδουλώσεις τὸν ἑαυτὸν σου στὴν ἐπιθυμία τῶν φαγητῶν, δὲν θὰ μπορέσεις ποτὲ νὰ κορέσεις τὴν ἡδονή. Τὸ

ἀγγεῖο ξεχειλίζει μόλις πληρωθεῖ, ἀλλὰ ἡ γαστέρα παρότι διαρρηγνύεται ἀπὸ τὸ φαγητὸ δὲν λέγει ἀρκεῖ» (ΒΕΠ 79, 52).

Ἡ γαστριμαργία συνδέεται καὶ μὲ ἄλλα πάθη: «Ἀρχοντας τῶν δαιμόνων εἶναι ὁ ἐωσφόρος ποὺ ἔπασσε· καὶ ἄρχοντας τῶν παθῶν εἶναι ὁ λαιμὸς καὶ ἡ κοιλία», κατὰ τὸν ἅγιο Ἰωάννη (Κλίμαξ, λόγος ΙΔ', κζ'). Ὁ ἴδιος περιγράφει τὶς ἐξῆς πνευματικὲς ἐπιπτώσεις τῆς γαστριμαργίας: «πορνεία, σκληρότητα τῆς καρδίας, ὕπνος, θάλασσα λογισμῶν, κύματα μολυσμῶν, βυθὸς ἀγνώστων καὶ ἀρρήτων ἀκαθαρσιῶν ... ὀκνηρία, πολυλογία, παρηρησία (θρασύτητα), γελωτοποιία, εὐτραπελία, ἀντιλογία, σκληροτραχηλία, ἀνηκοΐα, ἀναισθησία, προσευχὴ ῥυπαρά, καὶ ῥεμβασμοὶ λογισμῶν, πολλάκις δὲ καὶ συμφοραὶ ἀνέλπιστοι καὶ ἀπροσδόκητοι» (Κλίμαξ, λόγος ΙΔ', λβ').

Οἱ περισσότεροι νηπτικοὶ Πατέρες συνδέουν τὸ πάθος τῆς γαστριμαργίας μὲ τὸ πάθος τῆς πορνείας, δηλ. τῶν σαρκικῶν ἁμαρτημάτων. Διδάσκουν σχετικὰ: «Ὅχι μόνον ἡ διαφορά στὴν ποιότητα τῶν φαγητῶν, ἀλλὰ καὶ ἡ ποσότητα ἀνάβουν τὰ πυρωμένα βέλγη τῆς πορνείας» (Κασσιανὸς Ὁρμαίου, Περὶ τῶν ὀκτῶ τῆς κακίας λογισμῶν, Φιλοκαλία Α', 62). «Ἡ φλόγα ποὺ τρεμοσβήνει ἀναθάλλει ὅταν ρίξουμε φρύγανα. Ἡ σαρκικὴ ἐπιθυμία ποὺ ἔσβησε ἀναζωπυροῦται ἀπὸ τὸν κόρο ποὺ φέρνουν τὰ φαγητά» (ΒΕΠ 79,52-53). «Αὐτὸς ποὺ φροντίζει ὑπερβολικὰ τὴν γαστέρα του καὶ θέλει νὰ νικήσῃ τὸ πνεῦμα τῆς πορνείας ὁμοιάζει μὲ αὐτὸν ποὺ προσπαθεῖ νὰ σβήσει τὴν φωτιὰ ρίχνοντας λάδι σὲ αὐτήν» (Κλίμαξ, λόγος ΙΔ', ιζ').

Στὴν πατερικὴ γραμματεία ὑπάρχει ὁ ὅρος βοσκηματώδης ζωή, γιὰ νὰ χαρακτηρίσῃ τὸν ἄνθρωπο ποὺ λόγῳ τῶν παθῶν τοῦ ἔχει ἐξομοιωθεῖ μὲ τὰ ἄλογα ζῶα. Εἶναι ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴν γαστέρα καὶ τὰ ὑπὸ τὴν γαστέρα. Περιορίζει τὴν δραστηριότητά του στὴν ἄμετρη καὶ ἄσκοπη ἱκανοποίηση τῶν βιολογικῶν του ἀναγκῶν. Γι' αὐτὸν ἔχει γίνῃ θεὸς ἡ κοιλία, κατὰ τὸ λόγιό τοῦ Ἀποστόλου Παύλου (Φιλ. 3: 19).

Τὸν πειρασμὸ τῆς γαστριμαργίας ἀντιμετώπισε ὡς τὸν πρῶτο τοῦ πειρασμοῦ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Κύριος μετὰ τὴν σαρανταήμερο νηστεία του στὴν ἔρημο. Ὁ διάβολος παρουσιάσθηκε μπροστὰ του καὶ τοῦ εἶπε νὰ κάνει τὶς πέτρες ψωμιὰ γιὰ νὰ φάει. Ὁ Κύριος ἀπάντησε μὲ τὸ βιβλικὸ χωρίο «οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος Θεοῦ» (Ματθ. 4: 4). Ἡ ἔννοια τοῦ λόγου εἶναι ὅτι ὁ ἄνθρωπος ζεῖ κατ' ἀλήθειαν ἔχοντας προσανατολίσει τὴν ὑπαρξή του στὴν πηγὴ τῆς ζωῆς, ποὺ εἶναι ὁ Τριαδικὸς Θεός. Αὐτὸς μπορεῖ νὰ γεμίσει τὴν ὑπαρξή του καὶ ὄχι τὰ ὅποιαδήποτε βρώματα (φαγητά) τὰ ὁποῖα «εἰς τὴν κοιλίαν χωρεῖ καὶ εἰς ἀφεδρῶνα ἐκβάλλεται», κατὰ τὰ λόγια τοῦ Κυρίου μας (Ματθ. 15: 17).

Τὸ πάθος τῆς γαστριμαργίας ὑπερβαίνεται μὲ τὴν νηστεία καὶ ἐγκράτεια ποὺ διδάσκει ἡ Ἐκκλησία μας, γιὰ τὶς ὁποῖες θὰ ἀναφερθοῦμε στὸ ἐπόμενο τεῦχος.

Επιμέλεια:

Ἰ.Κ. Ἀγγελόπουλος

Συμβαίνουν...

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ ΣΤΟΥΣ ΘΕΣΜΟΥΣ

Στην πανελλαδική έρευνα για την εμπιστοσύνη της ελληνικής κοινωνίας στους θεσμούς που διεξήγαγε η εταιρία Public Issue για λογαριασμό της «Εφημερίδας των Συντακτών» τις πρώτες πέντε θέσεις καταλαμβάνουν, κατά σειράν: ο στρατός (τιμή 80), η αστυνομία (70), ο λαός-εμπιστοσύνη στους πολίτες (67), η Εκκλησία (57) και ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας (51). Η έρευνα που διεξήχθη το διάστημα 13-20/10/2014 είναι ενδεικτική της στροφής της κοινωνίας σε πιο παραδοσιακούς θεσμούς, ενώ ταυτόχρονα απηχεί και την καχυποψία της κοινωνίας στα κόμματα, την τηλεόραση και τις εφημερίδες που κατατάσσονται στις τελευταίες τρεις, από τις συνολικά δεκαέξι θέσεις.

ΣΤΙΣ ΠΡΩΤΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΠΑΝΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΕΡΕΥΝΗΤΕΣ

Παρά την οικονομική κρίση που μαστίζει τη χώρα μας τα τελευταία χρόνια αλλά και τη διαρκή χαμηλή χρηματοδότηση της έρευνας, οι επιστημονικές δημοσιεύσεις των Ελλήνων ερευνητών παρουσιάζουν όλο και αυξητική τάση, κατατάσσοντας την Ελλάδα στις πρώτες χώρες στον τομέα αυτό, πανευρωπαϊκά. Ειδικότερα, σύμφωνα με τη μελέτη «Ελληνικές Επιστημονικές Δημοσιεύσεις 1998-2012: Βιβλιομετρική ανάλυση ελληνικών δημοσιεύσεων σε διεθνή επιστημονικά περιοδικά – Web of Science», οι ελληνικές δημοσιεύσεις σε διεθνή επιστημονικά περιοδικά από 4.548 το 1998, έφθασαν τις 8.133 το 2005 και το τις 11.138 στη συμπλήρωση της δεκαπενταετίας, το 2012. Έτσι, όσον αφορά τον αριθμό των δημοσιεύσεων, για κάθε εκατομμύριο νομισματικής μονάδας που δαπανάται για έρευνα και ανάπτυξη στις χώρες της Ε.Ε., η Ελλάδα βρίσκεται στην τρίτη θέση μετά την Κροατία και τη Ρουμανία. Τέλος, ως προς την απήχηση, την ποιότητα και την αναγνωρισιμότητα, οι ελληνικές δημοσιεύσεις τοποθετούνται σε πολύ καλές θέσεις, λαμβάνοντας την πενταετία 2008-2012, 279.178 αναφορές, αριθμό σχεδόν τετραπλάσιο από την πενταετία 1998-2002.

ΑΠΑΝΘΡΩΠΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΑ ΚΙΝΕΖΙΚΑ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ APPLE, ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ BBC

Όπως διαβάζουμε στην εφημερίδα «Έθνος» (19/12/2014) δημοσιογράφοι του BBC εντάχθηκαν, στα πλαίσια ρεπορτάζ, στο εργατικό δυναμικό της εταιρίας Apple μετά την ανακοίνωση των 14 αυτοκτονιών εργατών στην Foxconn, το μεγαλύτερο προμηθευτή της Apple. Στις κρυφές κάμερες οι δημοσιογράφοι κατέγραψαν «τις απάνθρωπες συνθήκες εργασίας που επικρατούν στις μονάδες παραγωγής της εταιρείας όπου κατασκευάζονται τα τελευταία μοντέλα του iPhone με τους εργάτες να καταρρέουν έπειτα από 12 ώρες συνεχούς εργασίας. Οι εξαντλημένοι από την κούραση εργαζόμενοι στα εργοστάσια της Πέγκατρον, στα προάστια της Σανγκάης, εμφανίζονται στα πλάνα να αποκοιμούνται εξαιτίας της κούρασης. Οι ρεπόρτερ του BBC επισκέφθηκαν και το νησί της Ινδονησίας, Μπάνγκα, όπου βρίσκεται η αλυσίδα προμηθειών της εταιρείας. Εκεί εντόπισαν ανήλικα παιδιά να εργάζονται μέσα στη λάσπη συγκεντρώνοντας κασσίτερο – πρώτη ύλη που απαιτείται για την κατασκευή εξαρτημάτων των iPhones και άλλων κινητών τηλεφώνων.

Τα παιδιά κινδυνεύουν να καταπλακωθούν ανά πάσα στιγμή από τόνους λάσπης στα πρόχειρα εργοτάξια που στήνουν οι θυγατρικές και οι συνεργαζόμενες εταιρείες της Apple». Η Apple αρνήθηκε να συμμετάσχει στις συνεντεύξεις στο πλαίσιο του προγράμματος, αλλά σε ανακοίνωσή της αναφέρει: «Δεν γνωρίζουμε καμία άλλη εταιρεία που να κάνει τόσα πολλά σαν την Apple για να εξασφαλίσει δίκαιες και ασφαλείς εργασιακές συνθήκες... ασφάλεια των εργαζομένων είναι η ύψιστη προτεραιότητά μας. Θέτουμε πολύ υψηλούς στόχους, πραγματοποιούμε άρτια εκπαίδευση των στελεχών και των υπαλλήλων μας και δεχόμαστε εξωτερικούς ελεγκτές τακτικά οι οποίοι επιθεωρούν τις εγκαταστάσεις μας για να προτείνουν τρόπους βελτίωσης ανά τομέα», αναφέρει η εταιρεία σε ανακοίνωσή της.

Ο ΑΡΕΙΟΣ ΠΑΓΟΣ «ΣΩΖΕΙ» ΤΗ ΘΡΑΚΗ

Με απόφασή του λίγο πριν τις εκλογές στις 25/1/2015, ο Άρειος Πάγος απαγόρευσε τη συμμετοχή της "Τουρκικής Ένωσης Θράκης" στις Εθνικές Εκλογές και την προπαγάνδα του Προξενείου Κομοτηνής περί "τουρκικής μειονότητας" στη Θράκη. Μεταξύ άλλων η απόφαση για τον σκοπό ίδρυσης της Τουρκικής Ένωσης ότι: "...προσक्रούει στις συμβάσεις που υπογράφηκαν στη Λωζάνη (βάσει της Συνθήκη Ειρήνης της Λωζάνης Σύμβασης που υπογράφηκε στις 24 Ιουλίου του 1923 περί ανταλλαγής των ελληνικών και τουρκικών πληθυσμών, στην Ελλάδα και ειδικότερα στη Δυτική Θράκη παρέμειναν μουσουλμάνοι κατά το θρήσκευμα) και έχουν κυρωθεί με νόμο, αφού επιχειρείται αποκάλυπτα να εμφανισθεί η ύπαρξη της Ελλάδας (περιοχή Δυτικής Θράκης), εθνικής τουρκικής μειονότητας, ενώ με τις συμβάσεις αυτές, μόνο η ύπαρξη θρησκευτικής μουσουλμανικής μειονότητας αναγνωρίζεται στην εν λόγω περιοχή ...την προώθηση αυτού του στόχου, την εμφάνιση δηλαδή ως υπαρκτής και μάλιστα «δεινώς καταπιεζόμενης» εθνικής Τουρκικής μειονότητας στην Ελλάδα μαρτυρεί σειρά από συγκεκριμένες ενέργειες και δραστηριότητες στελεχών του υπόψη σωματείου με την επωνυμία "Τουρκική Ένωση Ξάνθης" ...

ΟΙ «ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΕΙΣ» ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΥ ΣΤΟ ΜΕΓΑΡΟ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Μία σημαντική εκδήλωση όχι μόνο για τον καλλιτεχνικό αλλά και για το θρησκευτικό της χαρακτήρα, έλαβε χώρα στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών, στις 19 Ιανουαρίου 2015. Ο γνωστός και προταθείς για Όσκαρ, Γάλλος ηθοποιός, Ζεράρ Ντεπαρντιέ, απήγγειλε τις «Εξομολογήσεις» του Αγίου Αυγουστίνου, σε κείμενο διασκευασμένο από τον πανεπιστημιακό και μελετητή του Αγίου, Αντρέ Μαντούζ. Η αυτοβιογραφία του Αγίου Αυγουστίνου, γραμμένη σε 13 βιβλία, αποτελεί την πορεία της μεταστροφής από την έκλυτη ζωή στον Χριστιανισμό. «Είμαι πολύ ευτυχισμένος! Αν τον είχα γνωρίσει νωρίτερα θα με είχε γλυτώσει από χρόνια ψυχανάλυσης!». Μ' αυτό τον τρόπο ο Ντεπαρντιέ περιγράφει τη «συνάντησή» του με τον Άγιο Αυγουστίνο. Ο ηθοποιός γοητεύτηκε από την αντισυμβατικότητα του κειμένου των «Εξομολογήσεων», που -όπως λέει- «κρύβει μέσα του πολλή ενέργεια αλλά και πολύ συναίσθημα, μια δημιουργικότητα, μια πνευματικότητα, και πολλή αγάπη».

ΑΓΙΟΚΑΤΑΤΑΞΗ ΤΟΥ ΓΕΡΟΝΤΟΣ ΠΑΪΣΙΟΥ ΑΓΙΟΡΕΪΤΟΥ

Με ομόφωνη απόφαση, η Ιερά Σύνοδος του Οικουμενικού Πατριαρχείου προχώρησε στις 13/1/2015 στην αγιοκατάταξη του γέροντος Παΐσιου του αγιορείτου, ο οποίος κοιμήθηκε το 1994. Η απόφαση αυτή, σε συνέχεια της αγιοκατάταξης του γέροντος Πορφυρίου του Κασοκαλυβίτου στις 27/11/2013, έρχεται να επικυρώσει τη συνείδηση του πληρώματος της Εκκλησίας για μία ακόμα αγία μορφή των σύγχρονων χρόνων. Κυρίως όμως έρχεται, σε μία χρονική συγκυρία πνευματικά άνυδρη να μας θυμίσει πως η αγιότητα είναι μία πρόκληση κάθε εποχής και για κάθε άνθρωπο. Η μνήμη του Οσίου Παΐσιου τιμάται στις 12 Ιουλίου, ημέρα της κοιμήσεώς του.

ΗΘΟΠΟΙΟΣ ΟΜΟΛΟΓΕΙ ΜΕ ΕΙΔΙΚΡΙΝΕΙΑ ΤΗΝ ΠΙΣΤΗ ΤΟΥ

Σε πρόσφατη συνέντευξή του ο δημοφιλής και ιδιαίτερα αγαπητός στους νέους ηθοποιός, Άρνης Σερβετάλης δήλωσε σε πρόσφατη συνέντευξή του: «Πηγαίνω στην εκκλησία, ναι. Δεν ψάχνω κάτι, το έχω βρει. Ανακάλυψα την πίστη στην πορεία, δεν προέρχομαι από μια οικογένεια που η θρησκεία έπαιζε σημαντικό ρόλο. Πιστεύω στο Θεό, είμαι σε αυτήν την συχνότητα. Πώς να στο εξηγήσω; Έχεις εσύ έναν φίλο, ας πούμε καινούριο. Δεν πάτε για καφέ; Δεν τον παίρνεις τηλέφωνο; Έτσι κάνω κι εγώ. Πάω στην εκκλησία, ανάβω κεράκι, τα λέμε, μπαίνω στο τελετουργικό, παρακολουθώ όρθρο-εσπερινό». Ο ταλαντούχος ηθοποιός, αυτή την περίοδο ανεβάζει το «Σωσία» του Ντοστογιέφσκι, στο θέατρο Ροές, στο Γκάζι.

ΑΠΟΦΥΛΑΚΙΣΗ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗ ΑΧΡΙΔΟΣ, κ. ΙΩΑΝΝΗ

Έπειτα από τριετήμιση χρόνια φυλάκισης στις φυλακές των Σκοπίων, το Δικαστήριο έκανε δεκτή την εισήγηση του διευθυντή των φυλακών για αποφυλάκιση του μαρτυρικού Ιεράρχη που αποτελεί την μόνη Ορθόδοξη σε κοινωνία με το Οικουμενικό Πατριαρχείο εκκλησιαστική αρχή. Σημαντικό ρόλο, σύμφωνα με τον τύπο, φαίνεται να έχει παίξει η πίεση που άσκησε η ρωσική Εκκλησία, δια του εκπροσώπου της, Μητροπολίτη Βολοκολάμσκ Ιλαρίωνα στα Σκόπια, λίγες ημέρες πριν την λήψη της απόφασης για την αποφυλάκιση.

Δραστηριότητες

7/12 1η συνεδρία του Θεολογικού Σεμιναρίου «Τα θανάσιμα αμαρτήματα» και εισήγηση με θέμα: «Η διδασκαλία του Αγίου Μαξίμου του Ομολογητού για τα θανάσιμα αμαρτήματα» και εισήγητή τον π. Δημήτριο Μπαθρέλλο, φιλόλογο, θεολόγο και διδάκτορα της Θεολογίας

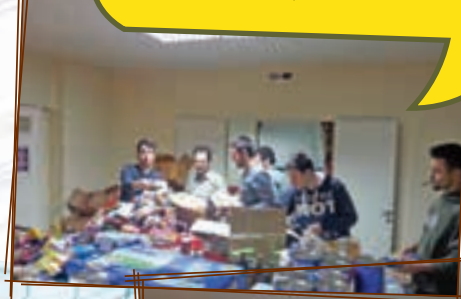
11/12 Ομιλία με θέμα: «Οικογένεια Πού βαδίζει;» Ψυχολογική & Θεολογική προσέγγιση με ομιλητή τον π. Βασίλειο Θερμό, ψυχίατρο παιδιών και εφήβων, στο Αμφιθέατρο ΜΑΝΧ του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης.

Χριστουγεννιάτικη εκδήλωση αφιερωμένη στους διωγμούς των χριστιανών με θέμα: «2014 χρόνια μετά... ακόμη διώκεται» στην αίθουσα του Απ. Παύλου, Καρύτση 14. Κεντρικοί ομιλητές ήταν ο κ. Νίκος Ράπτης, Δρ. Παιδαγωγικής και ο ζωγράφος κ. Δημήτριος Χατζηπαποστόλου

16/12 Προετοιμασία της εξόρμησης των φοιτητών στη Θράκη

16/12 Χριστουγεννιάτικη συνάντηση των αρθρογράφων του Περιοδικού «ΠΑΡΕΜΒΟΛΗ».

18/12 Εξόρμηση αγάπης των φοιτητριών στις Γυνακείες Φυλακές Κορυδαλλού σε συνεργασία με τον Τομέα Προνοίας του Απ. Παύλου

27-30/12 Χριστουγεννιάτικη εξόρμηση αγάπης φοιτητών Χ.Φ.Ε. στη Θράκη

22/12 Ακολουθία των Ωρών των Χριστουγέννων στο παρεκκλήσι του Απ. Παύλου, Καρύτση 14

18/1 2η συνεδρία Θεολογικού Σεμιναρίου και εισήγηση με θέμα: «Γαστριμαργία» και εισηγήτρια την κα Έφη Ψαρογιώργου - Αδαμίδου, θεολόγο καθώς και κοπή βασιλόπιτας της Χ.Φ.Ε.

19/1 Συνάντηση των αρθρογράφων του Περιοδικού «ΠΑΡΕΜΒΟΛΗ».

30/1 Εκκλησιασμός στο εκκλησάκι των Τριών Ιεραρχών στην Πολυτεχνειούπολη Ζωγράφου.

Η φωνή των Πατέρων

Αγίου Δημητρίου Ροστώφ

ΟΤΑΝ ΘΛΙΒΕΤΑΙ Η ΨΥΧΗ

Τις δοκιμασίες και τις θλίψεις, που έρχονται και παύονται και ξεχνιούνται, μην τις αντιμετωπίζεις με άλογη απελπισία. Ο χρόνος φέρνει τη λήθη και η λήθη την παρηγοριά και τη θεραπεία κάθε κακού. Όλα είναι περαστικά και φευγαλέα, η ευτυχία και η δυστυχία, η χαρά και η λύπη, η ηδονή και ο πόνος, η ζωή και ο θάνατος. Τα μόνα μόνιμα και αμετάβλητα είναι η αιώνια ζωή και η αιώνια κόλασις. Αυτό μην το ξεχνάς ποτέ.

Ακόμη κι αν αμαρτήσεις τόσο όσο κανείς άλλος άνθρωπος πάνω στη γη, πάλι μην απελπίζεσαι. Δεν υπάρχει αμαρτία ικανή να νικήσει την ευσπλαχνία του Θεού. Όλα τα αμαρτήματα όλων των ανθρώπων μαζί δεν μπορούν να συγκριθούν με την άβυσσο του θείου ελέους. Η ευσπλαχνία του Θεού μας σώζει δωρεάν.

Όλα τα αμαρτήματα όλων των ανθρώπων μαζί δεν μπορούν να συγκριθούν με την άβυσσο του θείου ελέους. Η ευσπλαχνία του Θεού μάς σώζει δωρεάν.

Όσο αμαρτωλός κι αν είσαι στρέψε το βλέμμα σου στον Κύριο, «τον δι' ημάς τους ανθρώπους και δια την ημετέραν σωτηρίαν κατελθόντα εκ των ουρανών», και θα σωθείς κι εσύ όπως σώθηκαν χιλιάδες αμαρτωλών μέσα στους αιώνες. Μόνο σταμάτησε την αμαρτία, μετανόησε βαθιά και ειλικρινά, εξομολόγησου στον πνευματικό και ξεκίνα μια νέα εν Χριστώ ζωή. Ο ψαλμωδός σου δείχνει τον δρόμο: «Την αμαρτίαν μου εγνώρισα και την ανομίαν μου ουκ εκάλυψα. Είπα· εξαγορεύσω κατ' εμού την ανομίαν μου τω Κυρίω· και συ αφήκας την ασέβειαν της καρδιάς μου» (Ψαλμ. 31. 5).

Μην αγανακτείς που τα πράγματα δεν έρχονται πάντοτε όπως τα θέλεις εσύ στη ζωή σου. Δεν είναι δυνατόν, αλλά και συμφέρον σου δεν είναι, να γίνονται όλα κατά τη σκέψη σου, κατά την επιθυμία σου, κατά το θέλημά σου. Η σκέψις σου πολύ συχνά είναι πλανεμένη, η επιθυμία σου εμπαθής, το θέλημά σου ολότελα εγωιστικό. Και ο παντογνώστης Θεός φυσικά το γνωρίζει αυτό, έστω κι αν εσύ δεν το συνειδητοποιείς. Γι' αυτό

και δεν επιτρέπει να εκπληρώνονται πάντα οι επιθυμίες σου, για να μη βλαφθεί η ψυχή σου, ο πιο πολύτιμος θησαυρός που διαθέτεις. «Τί γαρ ωφελείται άνθρωπος εάν τον κόσμον όλον κερδήσῃ, την δε ψυχήν αυτού ζημιωθή;» (Ματθ. 16. 26).

Άφησε λοιπόν τον εαυτό σου στα χέρια του Θεού, εγκατάλειψέ τον στην πανάγαθη βούλησή Του. Έγινε κάτι όπως το ήθελες; Ευχαρίστησέ Τον. Δεν έγινε; Δόξασέ Τον. Τίποτε δεν σου είναι αναγκαίο, εφ' όσον δεν σου το δίνει ο Θεός. Τίποτε, εκτός από ένα: να μην αποξενωθείς από Εκείνον και τη χάρη Του. Γι' αυτό «επίρριπον επί Κύριον την μέριμνάν σου, και αυτός σε διαθρέψει· ου δώσει εις τον αιώνα σάλον τω δικαίω» (Ψαλμ. 54. 23). [...]

Όλοι οι άγιοι πέρασαν τη ζωή τους μέσα στον πόνο και τη θλίψη, στη στέρψη και την ασθένεια, στους διωγμούς και τα βασάνια. Κι εσύ; Θέλεις να ζήσεις χωρίς αυτά τα ψυχοσωτήρια δώρα; Θέλεις λοιπόν ν' αποκοπείς από τον χορό των εκλεκτών του Θεού;... Μην γένοιτο! Παρηγορήσου όμως με τη σκέψη ότι ο Κύριος δεν θα παραχωρήσει ποτέ να σε βρει πειρασμός που να ξεπερνά την αντοχή σου, πνευματική ή σωματική. «Πιστός ο Θεός, ος ουκ εάσει υμάς πειρασθήναι υπέρ ο δύνασθε, αλλά ποιήσει συν τω πειρασμώ και την έκβασιν του δύνασθαι υμάς υπενεγκείν» (Α' Κορ. 10. 13), διαβεβαιώνει ο απόστολος. Γι' αυτό και δεν υπάρχει θλίψις χωρίς τέλος, δεν υπάρχει δάκρυ που να μη στεφανωθεί με τη χαρά. «Το εσπέρας αυλισθήσεται κλαυθμός και εις το πρωί αγαλλίαςις» (Ψαλμ. 29. 6).

Επιμέλεια:

Μανώλης Αναγνώστου
Φοιτ. Ιατρικής Σχολής Αθηνών

(Από το βιβλίο: Αγίου Δημητρίου Ροστώφ, Πνευματικό Αλφάβητο, ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΠΑΡΑΚΛΗΤΟΥ, 1996)

Έντεχνο

εικονογραφία

Από το «νυν» στο «αεί»

Όταν ακούμε για θρησκευτική εικονογραφία, ο νους μας περιπλανάται στις σκουρόχρωμες βυζαντινές μορφές κάποιας εκκλησίας. Φέρνει μπροστά μας μορφές ασκητικές, συχνά εξαυλωμένες, φρέσκο ξεθωριασμένο ίσως από το χρόνο, φιγούρες μιας άλλης εποχής. Και είναι αυτή ακριβώς η επιτυχία του Φίκου· καταφέρνει να «σπάσει» αυτό το στερεότυπο και να φέρει στο προσκήνιο με τρόπο δυναμικό τη βυζαντινή εικονογραφία!

Ο λόγος για τον Φίκο, έναν Έλληνα street artist (καλλιτέχνη του «δρόμου») ο οποίος ζωγραφίζει σε τοίχους κτιρίων και οδών. Τον ανακαλύψαμε στο διαδίκτυο και επικοινωνήσαμε μαζί του διότι το πείραμα που φέρνει εις πέρας είναι πολύ αξιόλογο. Χρησιμοποιεί θέματα από την ζωή και την Παράδοση της Εκκλησίας, αλλά και θέματα πιο ελεύθερα. Όπως λέει ο ίδιος θαυμάζει τον Ελ Γκρέκο, τον οποίο θεωρεί ως τη «μεγαλύτερη ζωγραφική ιδιοφυΐα, αφού μπόρεσε να συνδυάσει τα αντίθετα παράγοντας το δυνατότερο αποτέλεσμα» και

έχει επηρεαστεί έντονα από τον δάσκαλό του Γεώργιο Κόρδη, από κλασσικούς ζωγράφους, όπως οι Φώτης Κόντογλου, Παρθένος, Σεζάν, Κλιμτ, Μοντιλιάνι, αλλά και από σύγχρονους street artists όπως οι Os Gemeos, Aryz και Retna. Φυσικά η καλλιτεχνική αυτή παραγωγή δεν είναι πνευματικά ανέρειστη, δεν γίνεται «στεγνά» επαγγελματικά, χωρίς εσωτερικό βάθος. Ο Φίκος δηλώνει και σε σχετικές συνεντεύξεις του ότι είναι χριστιανός Ορθόδοξος, πιστός άνθρωπος που κάνει τον πνευματικό αγώνα μέσα στην Εκκλησία.

Τα έργα του Φίκου συνδυάζουν με έναν μοναδικό τρόπο το διαχρονικό με το επίκαιρο. Εξελίσσουν τον ζωγραφικό τρόπο, χωρίς να τον αλλοιώνουν. Σέβονται τη βυζαντινή τεχνοτροπία που, ως σύστημα εικαστικό, διέπεται από συγκεκριμένους νόμους και αρχές, παρουσιάζοντας μία πρωτότυπη στυλιστική τάση, «παίζοντας» με το ύφος, το τρεπτό στυλ των εικόνων από εποχή σε εποχή και από καλλιτέχνη σε καλλιτέχνη. Κάποιος λίγο πιο μνημένος στη βυζαντινή εικονογραφία, πέρα από την αισθητική τέρψη των έργων του Φίκου, μπορεί να διαβάσει και τις γραμμές και τα χρώματα των συνθέσεων. Αν θα θέλαμε να κάνουμε έναν παραλληλισμό με μια γλώσσα, θα λέγαμε ότι η γραμμικότητα και η χρωματικότητα αποτελούν τη γραμματική και το συντακτικό. Ένας μαθητής που τα γνωρίζει, ξεχωρίζει από κει και πέρα από τον πλούτο του λεξιλογίου του. Πράγματι οι γραμμές του Φίκου είναι δυναμικές, εναργείς, ευέλικτες, έχουν πλαστικότητα και ρευστότητα. Αποφεύγουν την μετωπικότητα και το προφίλ και τοποθετούνται εγκάρσια πάνω στην επιφάνεια, ώστε να δώσουν το ζητούμενο στη βυζαντινή εικονογραφία· την αίσθηση ότι μορφές κινούνται προς τον θεατή, την επίτευξη κοινωνίας μεταξύ τους. «Πρόκειται για την πρώτη 4D ζωγραφική στην ιστορία», μας είπε ο Φίκος όταν επικοινωνήσαμε μαζί του. «Η εικαστική αυτή πρόταση μετράει πάνω από 1.000 χρόνια και είναι ελληνική». Τον ίδιο σεβασμό στο βυζαντινό σύστημα απεικόνισης των μορφών, διακρίνουμε και ως προς τα χρώματα που χρησιμοποιεί

ο καλλιτέχνης. Ο άγιος Ιωάννης ο Δαμασκνός αναφέρει κάπου, εκφράζοντας την βυζαντινή αντίληψη, ότι η αίσθηση αντιλαμβάνεται πρώτα το χρώμα και μετά τη γραμμή. Η ουσία είναι το χρώμα και οι γραμμές, με αρμονία, οριοθετούν αυτές τις χρωματικές μονάδες, σε σύνδεση με αυτές.

Τα έργα του Φίκου, έχουν ξεπεράσει τα σύνορα της χώρας μας. Πρόσφατα του ζητήθηκε να ζωγραφίσει στο ελβετικό Ομοσπονδιακό Τεχνολογικό Ινστιτούτο της Ζυρίχης. Το project απαιτούσε να συνδυαστεί η συμπεριφορά των ρευστών (νερού, αέρα κλπ) με τη βυζαντινή ζωγραφική και στοιχεία της φυσικής, της τεχνολογίας, της αρχαίας Ελλάδας και... της Ελβετίας! Μέσα σε δεκαπέντε ημέρες και στους πέντε ορόφους του κτιρίου, πραγματοποιήθηκαν εν τέλει κάποιες τοιχογραφίες που απεικόνιζαν συνδυαστικά από τον σπουδαίο Ελβετό μαθηματικό Euler μέχρι τον Αριστοτέλη και τον

Νεύτωνα. «Ήταν πολύ μεγάλη εμπειρία για μένα καθώς πέρα από τη εικαστική δυσκολία του εγχειρήματος, το συγκεκριμένο Πανεπιστήμιο είναι ένα από τα σπουδαιότερα του κόσμου. Ακόμα και ο Αϊνστάιν σπούδασε εκεί!», μας είπε ο Φίκος.

Πρόσφατα επίσης εγκαινιάστηκε στο Τορίνο της Ιταλίας η προσωπική έκθεση ζωγραφικής του καλλιτέχνη, στην Galo Art Gallery. Ο τίτλος της ήταν «Εκπτωτοι Άγγελοι» (Fallen Angels). Τον ρωτήσαμε γιατί επέλεξε αυτό τον τίτλο και από πού εμπνεύστηκε αυτή τη θεματική. Μας απάντησε τα εξής: «Άγγελος, στη γλώσσα μας, είναι συνήθως "αυτός που φέρνει ένα καλό μήνυμα". Παρόλ' αυτά, αγαπάμε τους αγγέλους περισσότερο για τα φτερά τους. Αυτά που αν είχαμε, -πιστεύουμε πως- δε θα ζούσαμε διαρκώς πτώσεις-σωματικές, ψυχολογικές, συναισθηματικές, πνευματικές. Όμως και οι άγγελοι μπορούν να πέσουν, παρ' ότι φτερωτοί. Όντες

πλάσματα ελεύθερα -ακριβώς σαν και μας- , οι άγγελοι, "...τρεπτοί κατά γνώμην..." και "φύσει θνητοί", κατά τον άγιο Ιωάννη το Δαμασκνό, μπορούσαν να ανέβουν πνευματικά, να πέσουν, ακόμα και να "πεθάνουν", δηλαδή να απομακρυνθούν από τον Θεό, την πηγή της ζωής.. Το πιο γνωστό παράδειγμα αγγελικής πτώσης είναι ο Εωσφόρος, αλλά μαζί του ακολούθησαν πολλοί ...Έτσι, μέσα από την έκθεση, ο Φίκος θέλει να φωτίσει την άλλη πλευρά της πτώσης, ως ευκαιρίας μετάνοιας για να «έλθουμε εις εαυτόν». Ευχόμαστε καλή επιτυχία και φώτιση από το Θεό για να συνεχίσει να μας μεταφέρει από το «νυν» στο «αεί».

Επισκεφθείτε την ιστοσελίδα του καλλιτέχνη στο www.fikos.gr και το προφίλ του στο facebook.

Επιμέλεια:

Π.Φ.

π. Μιχαήλ Ευδοκίμωφ, «Είδα τις ακτίνες του φωτός...» Ο Άγιος Σεραφεΐμ του Σάρωφ και ο έσω άνθρωπος, Μτφ. Κώστας Μαρ-γιόλης, εκδ. Εν πλω, Αθήνα, 2010.

Στο ολιγοσέλιδο αυτό βιβλίο ο π. Μιχαήλ Ευδοκίμωφ αναλύει με τρόπο απλό και λόγο προσγειωμένο το ζήτημα της Χάρης και των καρπών του Αγίου Πνεύματος όπως τα περιέγραψε ο Άγιος Σεραφεΐμ του Σάρωφ, ένας από τους πιο τιμημένους αγίους της Ρωσίας και από τους πιο γνωστούς στη Δύση. Αν και ο ίδιος ο Άγιος Σεραφεΐμ δε μας άφησε γραπτά, πολλές από τις ρήσεις του διασώθηκαν από ανθρώπους που τον γνώρισαν.

Το συγκεκριμένο βιβλίο έχει σαν οδοδείκτη τις περίφημες «Συζητήσεις με τον Μοτοβίλοφ», έναν νέο μοναχό που συνομίλησε με τον στάρετς Σεραφεΐμ το 1831 για θέματα που αναφέρονται στην απόκτηση των καρπών του Αγίου Πνεύματος και που αποτελούν μια εντυπωσιακή εμπάθυνση στην προσέγγιση του μυστηρίου του Θεού.

Ο συγγραφέας χωρίζει τις «Συζητήσεις» σε κεφάλαια και τις αναλύει με το φακό του ανθρώπου του 21ου αιώνα χωρίς να απομακρύνεται από το πνεύμα των λόγων του Αγίου Σεραφεΐμ. Ξεκινώντας από τα πρώτα ουσιώδη ερωτήματα του χριστιανού, Αποκαλύπτοντας τα βάθη της ανθρώπινης ψυχής και ο σκοπός της χριστιανικής ζωής, προχωρά στην περιγραφή εννοιών υψηλότερων που αφορούν τον έσω άνθρωπο. Ενδεικτικά από τους τίτλους των κεφαλαίων που ακολουθούν: Ένωση με τον Θεό μέσω της προσευχής· προσελκύοντας τη χάρη του Αγίου Πνεύματος δια της προσευχής· η αναγνώριση των σημείων της χάριτος· χαρά και ειρήνη εν Κυρίω· η Χάρη προορίζεται για όλο τον κόσμο.

Με αφορμή ένα βιβλίο

Ίσως να σκεφτούμε ότι το θέμα του βιβλίου είναι πολύ «βαρύ» και το ζήτημα των καρπών του Αγίου Πνεύματος υπόθεση των θεολόγων και όσων έχουν ενσκήψει από χρόνια στους νηπτικούς Πατέρες, όμως ο π. Μιχαήλ Ευδοκίμωφ καταφέρνει να κάνει από και αντιληπτό το θέμα αυτό σε όλους μας, που αγωνιζόμαστε να ανήκουμε στο

Σώμα του Χριστού.

Μια ζωντανή ενορία στο Παρίσι

Ο πατήρ Michel Evdokimoff (γιος του περίφημου θεολόγου Παύλου Ευδοκίμωφ) γεννήθηκε στη Γαλλία το 1930. Για 27 χρόνια δίδαξε Συγκριτική λογοτεχνία στο Πανεπιστήμιο του Πουατιέ και κατόπιν, σε ηλικία 51 ετών, χειροτονήθηκε ιερέας. Έχει συγγράψει ποικίλα έργα και έχει μεταφράσει πολλά βιβλία της ρωσικής πνευματικότητας στα Γαλλικά. Διευθύνει το μηνιαίο περιοδικό ορθόδοξης πληροφόρησης SOP και είναι μέλος της συντακτικής επιτροπής του περιοδικού ορθόδοξης πνευματικότητας Contacts.

Διακονεί ως ιερέας του Οικουμενικού Θρόνου στο παρεκκλήσιο των Αποστόλων Πέτρου και Παύλου, μια μικρή ενορία στα νότια περίχωρα του Παρισιού, όπου και ζει με τη σύζυγό του, την κόρη τους και τα τέσσερα εγγόνια τους. Οι ενορίτες του ανήκουν σε πολλές διαφορετικές εθνικότητες (Ρώσοι, Ρουμάνοι, Γάλλοι, Έλληνες κ.α.) γεγονός που συναντάται σπάνια στις ορθόδοξες κοινότητες των παραδοσιακά μη ορθόδοξων χωρών. Σχετικά με αυτό το φαινόμενο αλλά και ευρύτερα σχετικά με τη συζήτηση για το πού πνέει η Χάρη του Πνεύματος παραθέτουμε ένα απόσπασμα από το βιβλίο του π. Μιχαήλ: **«Αποστολή της Εκκλησίας δεν είναι να αποκόπτεται από τον κόσμο στον οποίο κολλάμε πολύ εύκολα την ετικέτα του “διεφθαρμένου” ή του παραδομένου στο κακό. Οι χριστιανικές Εκκλησίες αντί να αυτοπεριορίζονται και να απομονώνονται στην παγωνιά των “εκκλησιαστικών γκέτο” μπορούν να συνυπάρχουν αλληλέγγυες με τον κόσμο και να ανοιχτούν στις δημιουργικές εκδηλώσεις των ανθρώπων που ξεχωρίζουν την αλήθεια και την ομορφιά. Η άρνηση ενός κόσμου που έχει υποταχτεί στον δικό του “ηγεμόνα” δε θα πρέπει να μας κάνει να ξεχνάμε ότι ο Θεός έστειλε σε αυτόν τον κόσμο τον Υιό του τον μονογενή όχι για να τον κρίνει αλλά για να τον σώσει. Η αγνή και χαρμόσυνη αποστολή κάθε Εκκλησίας είναι να συμμετέχει ενεργά σε αυτή τη σωτηρία.»**

Προς επίρρωση όσων παραθέσαμε θα αναφερθώ σε ένα περιστατικό που με εντυπωσίασε όταν είχα επισκεφθεί πριν λίγα χρόνια την ενορία τους πατρός Μιχαήλ. Μετά τη Λειτουργία βγαίνοντας από το μικρό ναό πήρα στα χέρια μου να διαβάσω το πρόγραμμα των ακολουθιών και των υπολοίπων δραστηριοτήτων της ενορίας. Ανάμεσα στις άλλες δράσεις (κατηχητικό, κύκλοι μελέτης, γεύματα αγάπης) έπεσε το μάτι μου στην πρόσκληση **για τη Γενική Συνέλευση των ενοριτών η οποία θα γινόταν στην αίθουσα δίπλα από το ναό. Το εντυπωσιακό όμως ήταν ο σκοπός αυτής της συνέλευσης.** Η πρόσκληση προς τους ενορίτες γινόταν, όπως έγραφε το χαρτί, **«με σκοπό να συζητήσουμε με ποιο τρόπο θα πορευτεί καλύτερα η ενορία μας προς την Βασιλεία Του»!** Μια ενορία με ξεκάθαρο όραμα και πορεία χαραγμένη με σαφήνεια.

Επιμέλεια:

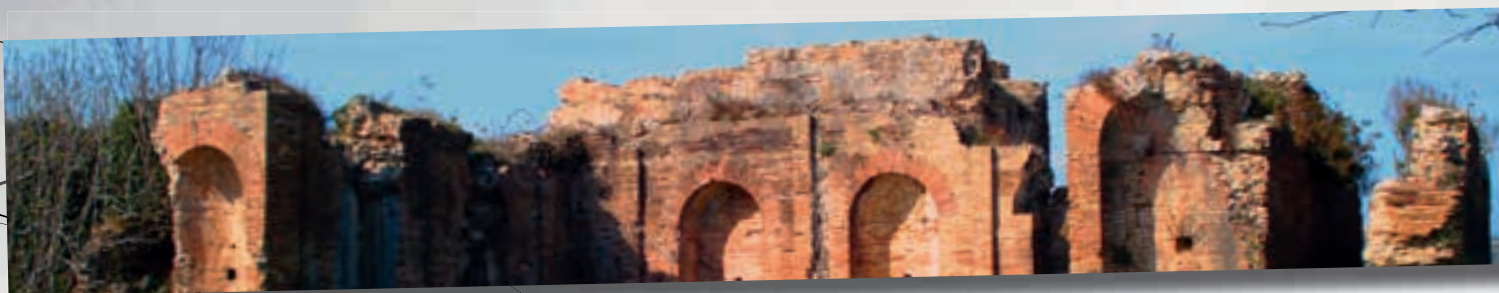
Θανάσης Παπαρούπας
Απόφοιτ. Μεταπτ. Σύγχρονης Ιστορίας

ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑΤΙΚΗ ΕΚΔΡΟΜΗ
ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΦΟΙΤΗΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΑΘΗΝΩΝ

15-18 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 2015

ΠΡΕΒΕΖΑ-ΑΡΤΑ-ΖΑΓΟΡΟΧΩΡΙΑ-ΚΟΝΙΤΣΑ-ΙΩΑΝΝΙΝΑ

Δηλώσεις συμμετοχής-πληροφορίες μέχρι 5/4: xfe@xfe.gr, 210-32.37.154

ΠΛΗΡΩΜΕΝΟ ΤΕΛΟΣ
Ταχ. Γραφείο ΚΕΜΠΑ
Αριθμός Άδειας 868

ΕΛΤΑ
Hellenic Post

ΚΛΕΙΣΤΟ ΕΝΤΥΠΟ - ΑΡ. ΑΔΕΙΑΣ 868 - ΚΩΔΙΚΟΣ 015475
Χριστιανική Φοιτητική Ένωση, Καρύτση 14 - 105 61 Αθήνα
ΟΚΤ | ΝΟΕΜ | ΔΕΚ 2014. Τεύχος: 111